

**Харківський національний університет
радіоелектроніки**

**Кафедра економічної кібернетики та управління
економічною безпекою**

**СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ:
НАУКА, ІННОВАЦІЇ ТА БІЗНЕС-ОСВІТА**

матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

1 листопада 2022 року

м. Харків, Україна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою

**СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ:
НАУКА, ІННОВАЦІЇ ТА БІЗНЕС-ОСВІТА**

**матеріали
III Міжнародної науково-практичної
конференції**

1 листопада 2022 року

Харків 2022

УДК 330.341; 338.24; 005 (06)

С91

Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 листопада 2022 р.) / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.В. Полозової. Харків. ХНУРЕ. 2022. 172 с.

У збірнику містяться матеріали, що були подані на III Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (м. Харків, 1 листопада 2022 року).

Праці науковців охоплюють такі тематичні напрями досліджень: сучасні економічні теорії та історія економічної думки; світове господарство: нові виклики та інноваційні форми міжнародних економічних відносин; єдиний цифровий ринок Європейського союзу; економіка та управління національним господарством; розвиток сучасного підприємництва в умовах впливу та протидії гібридним загрозам; інформаційні технології в бізнесі: електронна комерція та віртуальна торгівля; економіка природокористування та сучасні проблеми охорони навколишнього середовища; демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика; бухгалтерський облік, аналіз і аудит: національні особливості та світові тенденції; сучасні математичні методи, моделі та інформаційні системи в економіці; Україна-ЄС: цифрові інновації для змін; фінанси, страхування та банківська справа; економіка підприємства та корпоративне управління: безпека бізнесу та модернізація бізнес-процесів; інновації в бізнес-освіті.

Результати наукових досліджень, що представлені у збірнику, виконані в межах реалізації НДР і Міжнародних грантів кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки, а саме: науково-дослідної роботи «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку та економічної безпеки суб'єктів господарювання» (Державний реєстраційний номер 0122U000510); Міжнародного проєкту Еразмус+ «Academic Response to Hybrid Threats» (610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SBHE-JP); Міжнародного проєкту Еразмус+ «Ukraine-EU: Digital innovations making connections 4 changes» (Erasmus Jean Monnet Module #101047751-EUDI4C).

Для науковців, викладачів, аспірантів, а також фахівців, що займаються дослідженням питань соціально-економічного розвитку та забезпечення економічної безпеки підприємств, галузей, регіонів та країни.

УДК 330.341; 338.24; 005 (06)

Автори є цілком відповідальними за висловлені ідеї, висновки та пропозиції.

Праці відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів.

У разі використання матеріалів збірника посилання на авторів і видання обов'язкове.

Розповсюджувати та тиражувати без офіційного дозволу ХНУРЕ забороняється.

© Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою, 2022

© Харківський національний університет радіоелектроніки, 2022

© Колектив авторів, 2022

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки
Українська асоціація з розвитку менеджменту та бізнес-освіти
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України
Департамент економіки і міжнародних відносин Харківської обласної
державної адміністрації
Міжнародний інститут інноваційних освітніх технологій
Асоціація «Міжнародний науково-освітній траст»
Державний університет інфраструктури і технологій
Будапештський університет технологій та економіки, Угорщина
Університет Анже, Франція
Університет національної та світової економіки, Болгарія
Вища школа економіки, менеджменту і публічного адміністрування, Словаччина
The European Academy of Sciences Ltd, United Kingdom
Громадська організація «Nasz Dom», Польща
Громадська організація «Silk Road», Польща
Латвійський університет, Латвія
Університет Бабеш-Больої, Клуж-Напока, Румунія

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ КОНФЕРЕНЦІЇ

Ігор Рубан, в.о. ректора Харківського національного університету радіоелектроніки, д.т.н., професор, Україна.

Тетяна Полозова, завідувач кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, Харківський національний університет радіоелектроніки, д.е.н., професор, Україна.

Людмила Горохова, директор Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти, Україна.

Надія Белікова, учений секретар Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України, д.е.н., доцент, Україна.

Петро Лашин, директор Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, Україна.

Валерія Прокопенко, директор Міжнародного інституту інноваційних освітніх технологій, д.е.н., професор, Україна.

Георгій Іоффе, президент асоціації «Міжнародний науково-освітній траст», Україна.

László Vértesy, Dr. habil, PhD jur, PhD oec, Associate Professor, Budapest University of Technology and Economics, Hungary.

David Cayla, PhD, Associate Professor of Economics and Vice-Dean of the Faculty of Law, Economics and Management at Angers University, France.

Kostadin Kolarov, PhD, Associate Professor, Director Institute of Entrepreneurship University of National and World Economy, Bulgaria.

Nadiya Dubrovina, Associate Professor, Csc., PhD, Department of Economics and Finance, Higher School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia.

Svetlana Drobyazko, Doctor of Economics, Professor, President of The European Academy of Sciences Ltd, United Kingdom.

Boguslaw Blicharski, Vice-president NGO «Nasz Dom», Poland.

Jacek Nowak, Member of NGO «Silk Road», PhD, Poland.

Michal Fabuš, Vice-rector for Foreign Affairs, PhD, School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia.

Baibas Šavrīņa, Dr.oec., Professor, University of Latvia, Riga, Latvia.

Adriana Tiron Tudor, Dr., Prof. univ., Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania.

Ірина Колупасєва, професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, д.е.н., професор, Україна, *модератор конференції*.

Олена Мурзабулатова, доцент кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, к.е.н., Україна, *секретар конференції*.

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Kharkiv National University of Radio Electronics
Ukrainian Association for Management Development and Business Education
Research Center for Industrial Development Problems of National Academy of Sciences
Department of Economics and International Relations of Kharkiv Regional
State Administration**

**International Institute of Innovative Educational Technologies
International Scientific and Educational Trust Association Non-governmental organization
State University of Infrastructure and Technologies
Budapest University of Technology and Economics, Hungary
University of Angers, France
University of National and World Economy, Bulgaria
Higher School of Economics, Management and Public Administration, Slovakia
The European Academy of Sciences Ltd, United Kingdom
Non-governmental organization «Nasz Dom», Poland
Non-governmental organization «Silk Road», Poland
University of Latvia, Latvia
Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania**

MEMBERS OF THE CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE

Igor Ruban, Acting Rector of Kharkiv National University of Radio Electronics, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine.

Tetiana Polozova, Head of Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security, Kharkiv National University of Radio Electronics, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine.

Lyudmyla Gorokhova, Director of Ukrainian Association for Management Development and Business Education, Ukraine.

Nadiia Bielikova, Academic Secretary of Research Center for Industrial Development Problems of National Academy of Sciences, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Ukraine.

Petro Lashyn, Director of the Department of Economics and International Relations of Kharkiv Regional State Administration, Ukraine.

Valeriia Prokopenko, Director of International Institute of Innovative Educational Technologies, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine.

Georgii Ioffe, President Association «International Scientific and Educational Trust», Ukraine.

László Vértesy, Dr. habil, PhD jur, PhD oec, Associate Professor, Budapest University of Technology and Economics, Hungary.

David Cayla, PhD, Associate Professor of Economics and Vice-Dean of the Faculty of Law, Economics and Management at Angers University, France.

Kostadin Kolarov, PhD, Associate Professor, Director Institute of Entrepreneurship University of National and World Economy, Bulgaria.

Nadiya Dubrovina, Associate Professor, Csc., PhD, Department of Economics and Finance, Higher School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia.

Svetlana Drobyazko, Doctor of Economics, Professor, President of The European Academy of Sciences Ltd, United Kingdom.

Boguslaw Blicharski, Vice-president NGO «Nasz Dom», Poland.

Jacek Nowak, Member of NGO «Silk Road», PhD, Poland.

Michal Fabuš, Vice-rector for Foreign Affairs, PhD, School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia.

Baibas Šavriņa, Dr.oec., Professor, University of Latvia, Riga, Latvia.

Adriana Tiron Tudor, Dr., Prof. univ., Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania.

Irina Kolupaieva, Professor of Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine, *Moderator of the conference.*

Olena Murzabulatova, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security, Candidate of Economic Sciences, Ukraine, *Secretary of the conference.*

ЗМІСТ

Jianping M.

**METHODICAL APPROACHES OF ANALYZING CULTURAL LEVELS
OF THE PERSONNEL IN A MULTINATIONAL ORGANIZATION..... 9**

Kyriy V.V., Lytvynova A.V., Kamenev S.O.

**NATURE AND SIGNIFICANCE OF THE IMPACT THE LABOR MARKET FOR
INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE COUNTRY..... 12**

Ovsiuchenko Y.V., Boichenko M.Y., Chidimma Merlin Amadi

**SOME QUESTIONS OF USING DRAWING TOOLS OF ASW TO CREATE
SCHEMATIC CHARTS IN THE DISTANCE LEARNING..... 15**

Peresada O.V., Potomhalova N.V.

ECONOMIC POLICY OF B. KHMELNITSKY..... 18

Гришко С.В., Сидоренко Є.П.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ СКЛАДУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ..... 20

Гуца О.М., Довгопол Н.В.

**ВЕРБАЛЬНА МОДЕЛЬ ПОБУДОВИ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ
РОЗВИТКУ СЕРВІСНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 22**

Добрунов С.С.

**ПРОБЛЕМАТИКА ВІДНОВЛЕННЯ АРТ-БІЗНЕСУ В ПІСЛЯВОЄННІЙ
УКРАЇНІ..... 25**

Коваль Н.О.

**ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 28**

Козак К.С.

**ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ
РІШЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА»..... 32**

Костін Ю.Д., Шведкий В.А.

**ПІДПРИЄМСТВА ПОСТАЧАЛЬНИКИ В УМОВАХ ЗМІНИ
РЕГУЛЯТОРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЕНЕРГОРИНКУ..... 34**

Курденко О.В., Гриценко А.О.

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ФІРМИ..... 37

Манаків В.П., Тараненко О.С.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ 3D-ГРАФІКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ..... 40**

Мусієнко В.О., Бабак О.В.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ..... 44

Мусієнко В.О., Добреля А.О.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 47

Пересада О.В., Сопко В.В.

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ А. МАРШАЛА..... 49

Полозова Т.В., Вешкін Є.П., Худяков Д.Л.

ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА..... 51

Полозова Т.В., Задорожний С.В., Гулузаде А.Ф.

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА..... 54

Попович О.В., Роженко М.В.

НЕДОЛІКИ ОБЛІКУ І СПЛАТИ ПОДАТКУ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ-ПІДПРИЄМЦЯМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ФОП МІЩЕНКО Б.Л. 57

Прібильнова І.Б., Чемеренко Т.А.

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ОБҐРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ..... 60

Пуліна Т.В., Кучма В.І.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 63

Синіговець О.М.

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА ІННОВАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВ..... 65

Соколова Л.В., Ескндер Суліаман Салти Аль-Фахор, Галанов О.Р.

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА..... 68

Соколова Л.В., Сіденко О.О.

ХАРАКТЕРИСТИКА БЛЮЇ КНИГИ ЯК СУЧАСНОГО МАРКЕТИНГОВОГО ІНСТРУМЕНТУ..... 70

Соколова Л.В., Шаповалов О.В.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ..... 73

Стеблюк Н.Ф., Пугачова А.М.

СПОСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОДАЖІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД..... 76

Степаненко С.В.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ 79

Степанова О.В., Піунова Є.Д.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 82

Степанова О.В., Степанова Н.С.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ЇХ ФОРМУВАННЯМ..... 85

Стороженко О.В., Ануфрієв В.В.

ПАРАДОКС СОЛОУ ТА ГІПОТЕЗИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ..... 88

Стороженко О.В., Мороз М.Ю.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ІГОР..... 91

Чеботарьова І.Б., Федотова Т.А.

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТІВ ВИДАВНИЦТВА «VIVAT»..... 94

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВПЛИВУ ТА ПРОТИДІЇ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

у межах реалізації
Міжнародного проєкту Erasmus+
«Academic Response to Hybrid Threats» WARN
(610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVHE-JP)

Гришко С.В., Кодрул Р.Е.

**ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ..... 98**

Гришко С.В., Сохіна В.С.

ВІДМІННІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ..... 101

Гуца О.М., Ізументева Н.В.

АВТОМАТИЗАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ..... 103

Даниленко А.М.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ
НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ..... 106**

Кирий В.В., Бузецька К.І., Петренко М.А.

**УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ..... 109**

Кирий В.В., Соловей Д.В., Чаговець Ю.В.

**УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ
РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ..... 112**

Курденко О.В., Бабак О.В.

**МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЗА
УМОВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ..... 115**

Мусієнко В.О., Дзівінська А.О.

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ..... 118

Полозова Т.В., Прилуцький В.Г., Куценко Ю.А.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА..... 121**

Полозова Т.В., Філатов Є.В., Кисліченко А.П.

ПРИНЦИПИ КРЕДИТНОГО МОНІТОРИНГУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ..... 124

Прокопенко В.Ю.

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПІД ЧАС ВІЙНИ – ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ..... 127

Руденко Д.О., Полозова О.О.

**ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА..... 132**

УКРАЇНА-ЄС: ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ДЛЯ ЗМІН

у межах реалізації Міжнародного проекту

Еразмус+ Жан Моне Модуль

«Ukraine-EU: Digital innovations

making connections 4 changes»

(Erasmus Jean Monnet Module #101047751-EUDI4C)

Co-funded by the
European Union

Kolupaieva I.V., Babak O.V.

**CHALLENGES AND PROSPECTS OF DIGITIZATION OF UKRAINE'S
ECONOMY IN TERMS OF GLOBAL TRANSFORMATION.....** 136

Sheiko I.A., Kurdenko O.V.

DIGITAL WORKPLACE TRANSFORMATION..... 139

Sheiko I.A., Kurdenko O.V.

DIGITAL INEQUALITY AMONG EUROPEAN COUNTRIES AND UKRAINE..... 142

Sheiko I.A., Murzabulatova O.V., Obeid Lara Hodor

ONLINE CROWDFUNDING PLATFORMS IN EUROPEAN UNION..... 145

Sheiko I.A., Murzabulatova O.V., Vozylovskiy D.M.

DEFICIT IN IT STAFF IN EUROPEAN UNION AND UKRAINE..... 148

Sheiko I.A., Pomohalova N.V., Polozov O.B.

DIGITAL BUSINESS COMMUNITIES IN EU..... 151

Sheiko I.A., Tokhtamysh N.I., Shaposhnyk B.V.

**THE ROLE OF DIGITALIZATION IN EUROPEAN MANUFACTURING
INDUSTRY.....** 154

Гришко С.В., Давіденко А.І.

**ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
НА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ.....** 157

Колупаєва І.В., Безсонов С.Ю.

**ІНФОРМАЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....** 160

Колупаєва І.В., Шитіков М.Ф., Ткаченко А.Г.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ «РОЗУМНИХ МІСТ» 163

Курденко О.В., Дзівінська А.О.

**ВИКОРИСТАННЯ BIG DATA В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....** 166

Помогалова Н.В., Полозов М.О.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ..... 169

Jianping M.

*Phd Student of Management and Business Department,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*

METHODICAL APPROACHS OF ANALYZING CULTURAL LEVELS OF THE PERSONNEL IN A MULTINATIONAL ORGANIZATION

In the conditions of increasing globalization influence on business development in all countries of the world, scientists and researchers in the field of cross-cultural management study and analyze the culture of the national and multinational organizations as an urgent problem. Thus, according to the Hofstede's approach to highlighting the levels of culture, the basis for the national culture dominance is the values shared by the bearers of this national culture [2]. National culture is a stable set of the following characteristics: values, beliefs, norms, traditions and stereotypes, behavior patterns, customs and attitudes. On their basis, one society (as a set of cultural representatives) differs from another and acquires its national identity [1]. Therefore, national cultures differ at the level of values, while organizational cultures – at the level of symbols, national heroes and rituals. At the same time, the organizational culture is manageable and can be common for representatives of different national cultures, while the national culture must be accepted as an existing fact for each organizational culture [1]. Organizational culture is fixed on the basis of the staff behavior, manifesting itself through the rituals, heroes and symbols inherent in this organization. The key principle of the value approach to culture affirms that the core of each culture is values. Organizational culture is a tool for personnel management by maximizing the alignment of the values inherent in organizational culture with the values of a multinational team (their national culture), which is the basis and carrier of this organizational culture. E. Shein [4] notes that the technology of effective organizational culture management is based on determining the sets of optimal combinations of elements in the organizational

culture. The main areas of value research in cross-cultural management are carried out at two levels: 1) the level of personality (Rokeach's, Schwartz's and Hofstede's approaches); 2) the level of culture (Rokeach's and Schwartz's approaches).

Rokeach's approach allows you to explore values both at the level of the individual and at the level of social culture. According to M. Rokeach [3], it is belonging to a culture (national, organizational) that determines the hierarchical structure of values, both terminal (a manifestation of national culture) and instrumental (a manifestation of organizational culture). Based on the results of the values ranking (terminal and instrumental), hierarchical structures of these values are obtained for a particular social group (or individual). Advantages of this approach are: universality (the technique can be applied in various studies related to values; convenience, this is a completely ready-to-use technique); profitability (in the process of conducting processing and analyzing the results); and flexibility (the presentation form of lists of values provided may vary depending on the conditions of the survey). Disadvantages of the approach are: the list of values is not complete (only 36 values are allocated); and openness (when conducting a survey, many respondents can answer as «society suggests», as from their point of view it will be correct, which makes it difficult to obtain reliable results for a particular respondent).

According to S. Schwartz, the nature of values and their structure is universal but different social groups have a different value hierarchy (priority). Values can be studied both at the level of the individual and at the level of culture. S. Schwartz has developed two tools designed to measure values based on his own theory: Schwartz Values Survey and the Portrait Values Questionnaire. Schwartz's value theory defines 10 shared values according to the motivation [5]. Advantages of the approach are: universality, (the possibility of obtaining a circular structure of values in all cultures makes it possible to use this technique in different countries); veiled values, (values are presented in the form of questions, characterizing them, which contributes to more sincere answers). And the main disadvantage is measurement orientation to the attitudes which are significant for the respondent in the process of interpersonal

relations, not affecting the norms of the external environment, which are considered automatically following from the respondent's values.

G. Hofstede notes that his approach is only a concept and a framework for further development, and the indices that underlie this approach are an analytical tool for understanding intercultural differences. In this approach, G. Hofstede identifies some indices. Based on them, it is possible to assess the values of an individual as a representative of a particular national culture. These principles are the following: «power distance»; «individualism and collectivism»; «masculinity and femininity»; «uncertainty avoidance»; «long-term and short-term orientation»; «indulgence and restrained orientation» [2]. The main advantage of this approach is universality of using the technique in different cultures. And the main disadvantage is limited list of values provided, does not cover all aspects of life values.

It was determined that each of these methodological approaches to the assessment of values has advantages and disadvantages, while it is important that all these approaches are characterized by universalism and therefore can be used in this study comprehensively, since values are assessed at different levels of culture.

References

1. Близнюк Т.П. Методологія управління персоналом у мультинаціональній компанії: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.04 / Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Харків, 2019. 678 с.
2. Hofstede G., Hofstede G.J., Minkov M. Cultures and organizations: Software for the mind. New York: McGraw-Hill, 2010. 560 p.
3. Rokeach M. The nature of human values. New York: Free Press, 1973. 438 p.
4. Schein E.H. Organizational culture and leadership. New York: Wiley & Sons Inc., 2016. 437 p.
5. Schwartz S.H. An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*. 2012. Vol. 2, No. 1. P. 1-20. doi: 10.9707/2307-0919.1116.

Kyriy V.V.,

*PhD., Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Lytvynova A.V.,

*Student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Kamenev S.O.,

*Student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

NATURE AND SIGNIFICANCE OF THE IMPACT THE LABOR MARKET FOR INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE COUNTRY

In recent years, there has been a significant structural impact of the digital economy on the formation of foreign direct investment flows. Advanced technologies and robotics are developing at an accelerated pace. All of this improves, lowers costs, and speeds up production. A progressive labor market is a good foundation for the successful development of enterprises in various industries. Innovations enable industries to be created, developed, and updated. In addition, foreign direct investment promotes technology transfer, which encourages the flow of internal public investment, leading to the development of human resources and institutions.

It is well known that foreign direct investment is of great importance to the socio-economic and industrial policies of developing countries. In the works of O. M. Tkachenko [1] and I. O. Onishchenko [2] thorough analysis of the dynamics of attracting foreign investment in the economies of different countries, including the economy of Ukraine, is carried out. The authors note that Ukraine's position in international ratings over the past 10 years has been rather weak.

In the context of the rapid development of globalization processes and significant transformation processes in the world economy, the requirements for human development are also changing, capital and labor in general. In today's competitive world, human capital has become a defining resource. Efficiency of market functioning determines the development of the national economy.

Global trends are also replicated in the trends of the labor market in Ukraine, which undergoes significant modifications from year to year. Constant economic and political instability, increasing rates of development and replacement of industries and technologies, activation of migration processes, expansion and strengthening of social channels, changes in working conditions [3, 4] and employment forms, and changes in tax and labor legislation are all major factors influencing the labor market situation in Ukraine. All these factors lead to significant fluctuations in the main indicators of the human capital market.

Undoubtedly, an important factor in the country's investment attractiveness is the RI-Wen education of the population. This indicator indirectly acts as a factor in the labor market. First, it reflects the quality of human capital in the market countries. It is impossible not to agree that the entire complex of manufacturing high-quality goods and services for export, complex automated information systems and complexes (MHTE), starting from the design stage and ending with the stages of testing, implementation, maintenance and support, can only be carried out by highly qualified, highly professional personnel, experts in a particular field. Accordingly, you can become a highly professional specialist in a particular field by receiving higher education, at least at the master's level.

In our opinion, to improve the level of investment attractiveness of the country as a whole, and especially the labor market it is proposed to: step up activities aimed at creating new jobs; develop a structure of measures aimed at reducing the unemployment rate and supporting the unemployed, providing them with assistance in finding work; step up cooperation with the heads of enterprises in order to solve

issues of improving the quality of life productivity of labor and improving the working conditions of employees; make changes to the existing legislation regulating labor relations, in order to switch to more modern and progressive forms of interaction between employees and employers; promote educational institutions (vocational and technical education and higher education); and practice conducting events aimed at increasing the importance of obtaining educational competencies and professional qualifications among the population.

References

1. Tkachenko O. M. Evaluation of investment freedoms of Ukraine. The prism of international ratings. *Investments: practice and experience. Seriya «Economy»*. 2018. № 11. pp.15-21.

2. Onishhenko I. O. Investment attractiveness of Ukraine: problems and ways to solve it. *The trajectory of science*. 2016. № 3(8). pp. 289-293.

3. Koibichuk V. V. Modeling of the influence of office design for its profitability. *International Congress on Business and Marketing: Proceedings*, Istanbul, June 13- 15, 2019. Istanbul: Maltepe University, 2019. pp. 240-244.

4. Nikolaychuk M. V. Human capital management in the development of the knowledge economy: problems of theory and practice. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi National University. 2012. 201 p.

Ovsiuchenko Y.V.,

*Ph.D., Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Boichenko M.Y.,

*Student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Chidimma Merlin Amadi,

*Student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

SOME QUESTIONS OF USING DRAWING TOOLS OF ASW TO CREATE SCHEMATIC CHARTS IN THE DISTANCE LEARNING

At the present moment, universal communications occupy places in Ukraine, mainly in online mode with military operations on the territory of the country. This situation imposes restrictions on the possibility of conducting the educational process, but also provides new benefits for the development of both students and the educational process itself.

In this paper we are talking about the possibilities of using cloud services and various online platforms in the learning process.

If you have not any possibilities for using ASw MsOffice, You can create any Diagrams by usage Cloud APPs on Your Smartphone or others Gadgets!

There are known Cloud APPs for Drawing: <https://www.smartdraw.com/>, <https://app.diagrams.net/> and many others.

You can select and use any one of Apps, which you like. Let's talk about one of them in more detail.

The Order for usage Cloud APP Diagrams <https://app.diagrams.net/>

1. When you open site, you can see Initial window of APPs (Fig. 1).

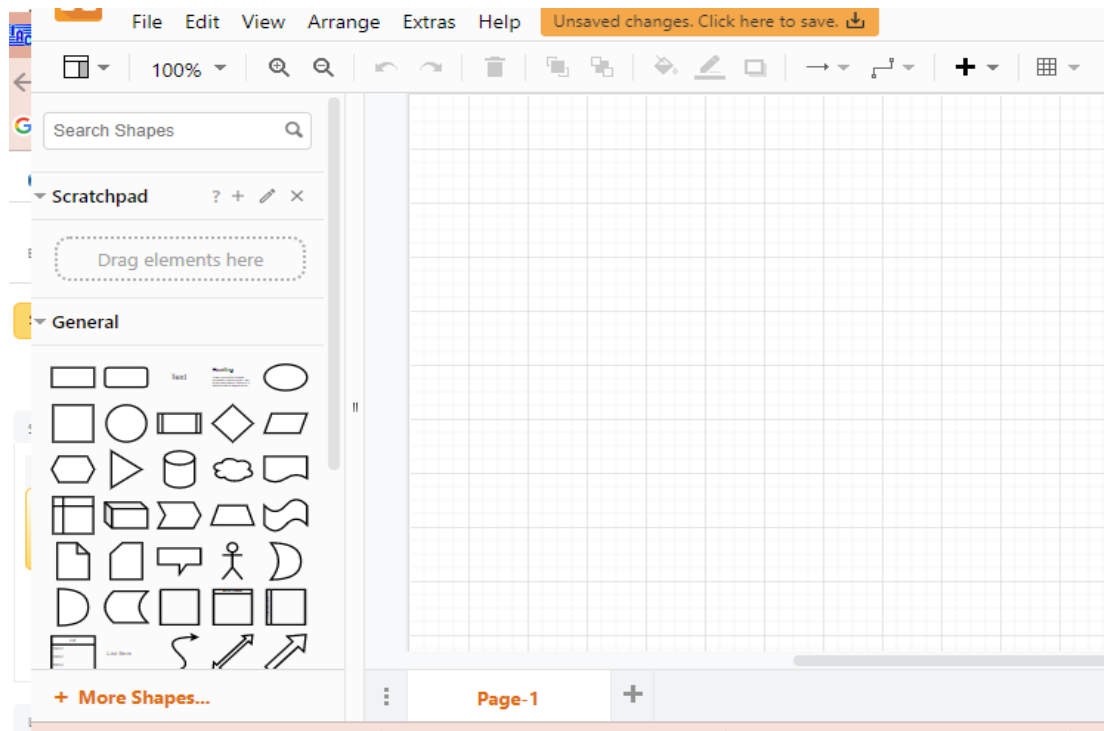

Figure 1 – Initial window of APPs <https://app.diagrams.net/>

2. Next Step: Select by pressing + *More Shapes* (Fig. 2).

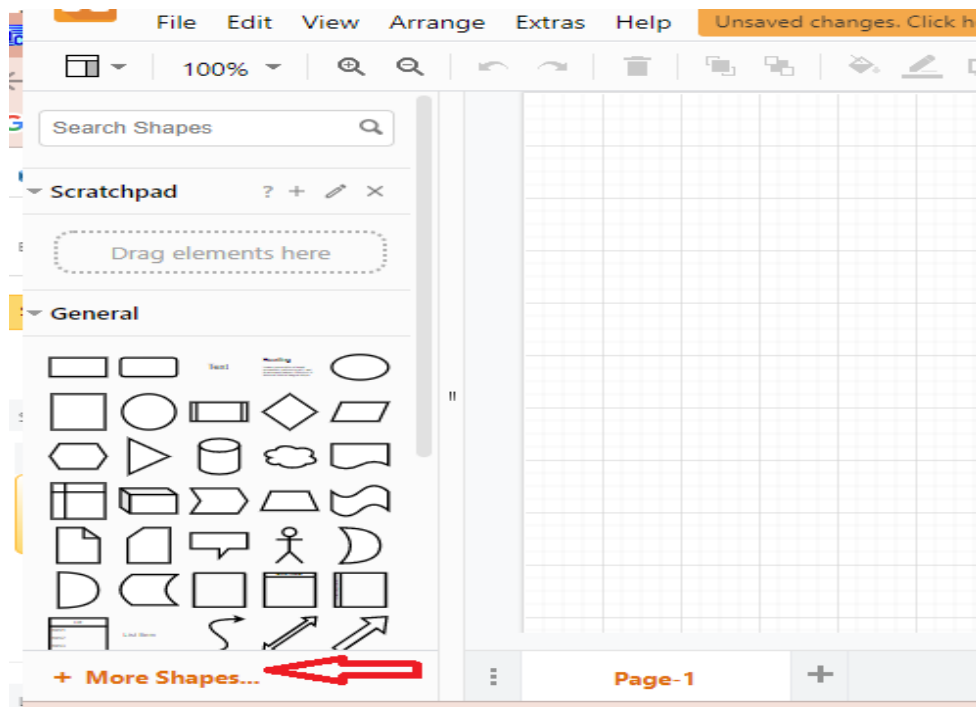

Figure 2 – Working Window of APPs

3. Next Step: Select and Press likes modes and start apply those to recreate initial Diagrams (Fig. 3).

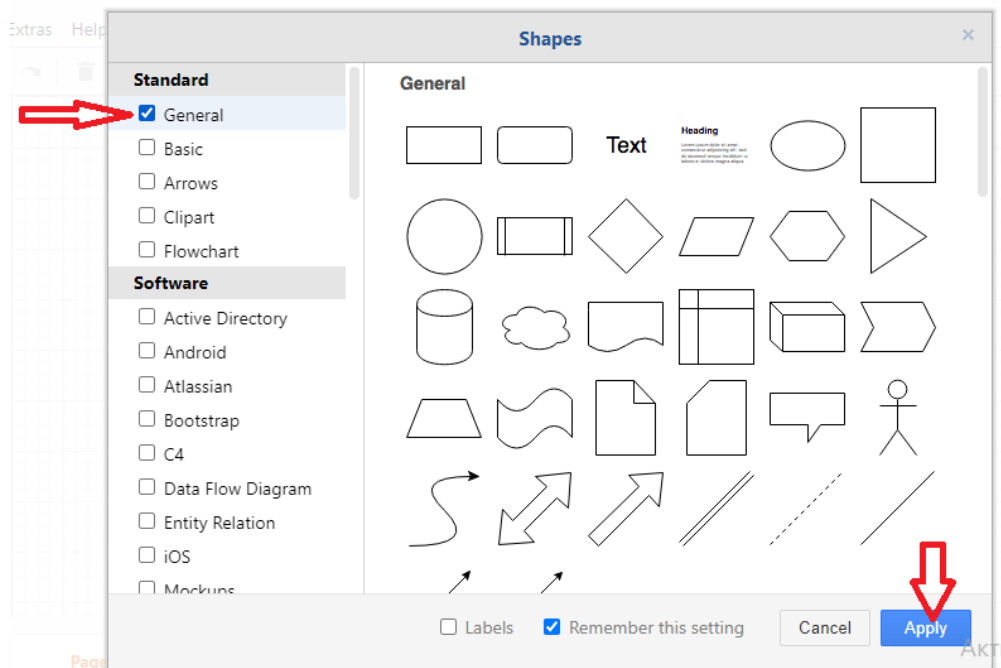

Figure 3 – Working Window of Current APPs

You can Do Print Screens, insert into Report your final views and save for using.

It is worth noting that in addition to the obvious advantages of Cloud Software APPs (intuitiveness, efficiency, accessibility), there are also such as the ability to use not only on a PC, but also on any gadgets.

References

1. Application software. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Application_software
2. Application Software Basics. URL: <https://www.quickbase.com/articles/application-software-basics>
3. Application and Types of Computer Applications. URL: <https://informationq.com/application-and-types-of-computer-applications>

Peresada O.V.,
*Senior Lecturer of the Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Pomohalova N.V.,
*Assistant of Department of Economic Cybernetics and
Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

ECONOMIC POLICY OF B. KHMELNITSKY

The economic policy of Bohdan Khmelnytsky arouses considerable interest among economists-scientists and practitioners. Turning to the study of various aspects of the economic development of Ukrainian lands during the time of B. Khmelnytsky becomes relevant in the era of significant transformation of the economic dimension of the existence of Ukrainian society.

Aspects of B. Khmelnytsky 's economic policy are the subject of research.

Most economists-scientists believe that Bohdan Khmelnytsky's internal economic policy contributed to the formation of the national economy. They note that during his time the main features of the national economy were formed: close economic ties (development of domestic and foreign trade); a single economic space (Hetman universals, existence of a monetary unit, formation of a single financial system and its components); a single economic center (moderate foreign and domestic economic policy of B. Khmelnytsky); sovereignty (the person and power of the hetman as the head of the state and its government; the power of the hetman had a national character) and common territory.

The fact that the financial system of the Ukrainian Cossack state was formed in this period is also important. This is evidenced by the created State treasury, the system of taxes and fees, border duties and the obligation of their deductions to the State treasury, expenditures from it, as well as the monetary and credit system. In

addition, there was a practice of so-called redemption, when individuals or organizations received the right to collect taxes under the conditions of timely and full payment of the corresponding sums to the treasury.

An important stage was the establishment of Cossack private ownership of land, the preservation of which was guaranteed by the terms of the 1654 treaty in the form of «Cossack rights and freedoms» for only 60,000 registrants. In addition, the Ukrainian government recognized the fact of the liquidation of large and medium-sized feudal landholdings (with the exception of monasticism), filvark economy, serfdom, panshchyna, etc.

Thus, the analysis of the main provisions of B. Khmelnytskyi's economic policy proved that already in this period the Ukrainian state is experiencing a significant period of economic transformations that will affect the formation of modern Ukrainian society.

The economic policies of B. Khmelnytsky and his government, which had elements of mercantilism and protectionism, saw a shift in the economy that had a positive effect on the state of domestic trade in a country that was gaining momentum, and the market was becoming an important component of the economic system.

The leading feature of the hetman's economic policy is its inseparability with state foreign policy, geopolitics and the idea of Ukrainian sovereignty.

References

1. Nebrat V. V. The origin and development of finance as an institution of Ukrainian statehood in the context of political and economic confrontation in the 15th-17th centuries. *Ukrainian society*, 1(40), 2012. P. 115-126. URL: <https://doi.org/10.15407/society.2012.01>
2. Pak N. T., Kostyshyn E. I. Main characteristics of the national economy of the era of the Ukrainian Cossack state (1648-1657). *Journal of Sciences review*, 9(30), 1-22. 2016. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal>

Гришко С.В.

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Сидоренко Є.П.

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ СКЛАДУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Система складування як основа рентабельності роботи складу. Загальна концепція рішення складської системи насамперед має бути економічною. Економічний успіх забезпечується у разі, якщо планування та реалізація складської системи розглядаються з погляду інтересів усього підприємства, будучи лише частиною загальної концепції складу [1].

Система складування передбачає оптимальне розміщення вантажу на складі та раціональне управління ним. При розробці системи складування необхідно враховувати всі взаємозв'язки та взаємозалежності між зовнішніми та внутрішніми потоками об'єкта та пов'язані з ними фактори. Розробка системи складування ґрунтується на виборі раціональної системи з усіх технічно можливих систем для вирішення поставленої задачі методом кількісної та якісної оцінки. Цей процес вибору та оптимізації передбачає виявлення пов'язаних між собою факторів, систематизованих у кілька основних підсистем.

Система складування включає такі складські підсистеми [2]:

- складована вантажна одиниця;
- вид складування;
- обладнання з обслуговування складу;
- система комплектації;
- управління переміщенням вантажу;
- обробка інформації;

- будівля (конструктивні особливості будівель та споруд).

Кожна підсистема включає низку можливих елементів. При цьому кількість елементів, що становлять основні підсистеми, може бути досить значним, а поєднання їх у різні комбінації ще більше збільшує багатоваріантність системи. Це означає, що альтернативний вибір усіх конкурентних варіантів має здійснюватися у певній послідовності з урахуванням техніко-економічної оцінки кожного з них.

Вибір раціональної системи складування має здійснюватися у певному порядку [3]:

- визначаються місце складу в логістичному ланцюгу та його функції;
- встановлюється загальна спрямованість технічної оснащеності складської системи (механізована, автоматизована, автоматична);
- визначається завдання, якій підпорядкована розробка системи складування;
- вибираються елементи кожної складської підсистеми;
- створюються комбінації обраних елементів всіх підсистем;
- здійснюється попередній вибір конкурентних варіантів із усіх технічно можливих;
- проводиться техніко-економічна оцінка кожного обраного варіанту;
- здійснюється альтернативний вибір раціонального варіанту.

Перелік джерел посилання

1. Горяїнов О. М. Теорія і практика дисципліни «Логістика»: навчально-методичний посібник Харків: ХНАМГ, 2019. 525 с.
2. Гришко С. В. Комплекс навчально-методологічного забезпечення навчальної дисципліни «Логістика». Харків: ХНУРЕ, 2017. 341 с.
3. Coase R. H., Gollmann D., Jensen C., Zhou J. The nature of the firm. *Economica New Series*. 2017. Vol. 4, No. 16. P. 173-199.

Гуца О.М.,

*к.т.н., доцент кафедри програмної інженерії
та інформаційних технологій управління,*

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Довгопол Н.В.,

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

ВЕРБАЛЬНА МОДЕЛЬ ПОБУДОВИ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СЕРВІСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ринкова практика демонструє нові сучасні методи, інструменти та підходи до управління організаціями, які дозволяють формувати переваги серед конкурентів та, відповідно, підвищувати свою конкурентоспроможність. Без стратегії у підприємства немає продуманого плану дій, який допомагає швидко та легко адаптуватися до мінливих зовнішніх умов, а без цього важко досягти бажаних цілей і завдань. Це особливо актуально в такій специфічній сфері, як побудова стратегії сталого розвитку малих і середніх підприємств (МСП) в умовах кризи.

Аналіз публікацій [1-4] дає підстави стверджувати, що формування стратегій сталого розвитку вимагає достатніх витрат на консалтинг та використовують технології, засновані на математичних моделях та кількісних методах, які розраховані на застосування на великих підприємствах, що мають фахівців потрібної кваліфікації.

Тому актуальною є розробка вербальної моделі (ВМ) формування оптимальної стратегії сталого розвитку МСП в умовах кризи для їх консалтингу в режимі nonstop on-line. Що дасть можливість керівництву МСП приймати ефективні управлінські рішення з мінімальною втратою часу і коштів.

Метою роботи є розробка ВМ формування оптимальної стратегії сталого розвитку МСП в умовах кризи для пошуку, оцінки та підтримки прийняття ефективних управлінських рішень.

Для досягнення поставленої мети необхідно:

- розробити ВМ класифікації поточного стану сервісних МСП на основі якісних методів;
- адаптувати вербальну модель класифікації поточного стану сервісних МСП, яка обрана в якості основи ВМ, для можливості її використання при наявності довільного набору критеріїв та їх значень;
- розробити модель автоматичного пошуку оптимального шляху (стратегії) від певної альтернативи (поточного стану підприємства) до альтернативи, яка гарантовано належить або наступного кращому класу – короткострокова стратегія, або кращому класу – довгострокова стратегія.

В основу розробки запропонованої моделі закладено використання якісної інформації – експертних знань, одержуваної від експертів в термінах їх предметної області. Експертом виступає ОПР, що є основним джерелом даних для ВМ. В якості методу обраний «ОРКЛАСС» (ординарна класифікація альтернатив) [5] з набору методів вербального аналізу рішень.

Оптимальний шлях шукається в просторі всіх гіпотетично можливих станів МСП, як шлях з найменшою відстанню від поточного стану до прикордонного стану наступного кращого класу.

Формування оптимальної стратегії в ВМ складається з 3 етапів:

Етап 1. Інформаційна підготовка до оцінки діяльності МСП. Аналізується діяльність лідерів даної галузі бізнесу та визначаються значення якісних критеріїв, що описують їх стан, значення критеріїв, які упорядковуються від кращого до гіршого, а також назва класів, до яких цей стан може належати.

Поточний стан МСП (критеріальний опис) визначається як набір значень критеріїв, якими описується діяльність лідерів даної галузі.

Етап 2. Класифікація поточного стану МСП. Згідно розробленого вирішального правила автоматично класифікується поточний стан МСП по відношенню до показників лідерів даної сфери бізнесу.

Етап 3. Визначення оптимальної стратегії розвитку МСП. Автоматично визначається оптимальний список критеріїв, значення яких і до якої величини потрібно поліпшити (стратегія), щоб МСП змогло перейти в більш високий клас. Стратегія може бути, як короткостроковою (перехід в наступний «кращий» клас), так і довгостроковою (перехід в «найкращий» клас). Оптимізація набору критеріїв може бути, як за часом, так і за вартістю досягнення мети.

Перелік джерел посилання

1. Vemić Milan. Optimal Management Strategies in Small and Medium Enterprises. 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/332143397_Optimal_Management_Strategies_in_Small_and_Medium_Enterprises (дата звернення: 15.10.2022).

2. Toymentsevaa I. A., Karpovaa N. P., Toymentsevaa A. A., Chichkinab V. D., Efanov A. V. Methods of the Development Strategy of Service Companies: Logistical Approach. *International journal of environmental & science education*. 2018. no. 11(14), P. 6820-6836. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1115790.pdf> (дата звернення: 15.10.2022).

3. Elias Mota, BA, Cerqueira de Sousa Gouveia Carvalho, AI, Azevedo Rodrigues Gomes, MI, Ferreira Dias Barbosa-Povoa, AP. Business strategy for sustainable development: Impact of life cycle inventory and life cycle impact assessment steps in supply chain design and planning. *Bus Strat Env*. 2020. no. 29(1). P. 87-117. doi: 10.1002/bse.2352

4. Zhang N., Mei L. Sustainable Development in the Service Industry: Managerial Learning and Management Improvement of Chinese Retailers. *Sustainability*. 2020. no. 12(4), article 1430. doi: 10.3390/su12041430.

5. Ларичев О. И. Вербальный анализ решений / Под ред. А. Б. Петровского. Ин-т системного анализа РАН. Москва: Наука, 2006. 181 с.

Добрунов С.С.,

аспірант,

ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка»

ПРОБЛЕМАТИКА ВІДНОВЛЕННЯ АРТ-БІЗНЕСУ В ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Повномасштабне вторгнення РФ до України призвело до нищівної руйнації економіки України, житла та критичної інфраструктури, підприємств і цілих галузей. Величезні втрати понесли і нематеріальні галузі діяльності українського суспільства, зокрема, арт-бізнес. У довоєнні часи український сектор мистецтва розвивався доволі успішно, хоча й стикався з багатьма проблемами: скороченням державних субсидій, відсутністю можливостей для навчання фахівців, пов'язаних з арт-бізнесом, неузгодженістю між культурною політикою та практичним арт-бізнесом.

Війна зруйнувала багато організаційних і фінансових підстав існування арт-бізнесу, розпалися творчі колективи, частина мистецьких і культурних закладів опинилася на тимчасово окупованій території, але, у той же час, неможливо вважати, що в результаті війни арт-бізнес України поніс лише втрати.

Навпаки, суворі умови життя і діяльності українського суспільства викликали зовсім нові прояви артистично-культурної діяльності, стратегічний напрямок розвитку яких викликаний і спрямований на задоволення культурних потреб суспільства в воєнні часи. Про це яскраво свідчать нові пересувні форми проведення арт-бізнесу: виставкова діяльність на фронті, «мандруючі» музеї, безкоштовні концерти, з'явилися нові форми самофінансування арт-бізнесу за рахунок волонтерів тощо.

Стан і новітні форми прояву арт-бізнесу в Україні приводить до усвідомлення того, що у післявоєнні часи культурна сфера України буде не

просто відновлюватися в звичайних формах, що існували перед війною, але й піде зовсім новими шляхами, паростки яких з'явилися саме в нинішні воєнні часи. Отже, відновлення арт-бізнесу в післявоєнній Україні може розглядатися як стратегічний та послідовний процес розвитку нових спільних мистецьких ініціатив та бізнесу. Основні риси проблематики відновлення арт-бізнесу в післявоєнній Україні зведені в таблицю 1.

Таблиця 1 – Основні риси проблематики відновлення арт-бізнесу в післявоєнній Україні

Особливості існування арт-бізнесу в довоєнний період	Сфера арт-бізнесу в період повномасштабного вторгнення Російської федерації	Актуальні питання відновлення арт-бізнесу в післявоєнний період
Стаціонарні форми існування арт-процесів	Пересувні форми проведення арт-бізнесу (виставкова діяльність на фронті, «мандруючі» музеї)	Розвиток нових форм арт-бізнесу для залучення інвестицій
Фінансування за рахунок державного бюджету, надання послуг за рахунок відвідувачів	Фінансування за рахунок волонтерів	Створення комбінованого фінансування за рахунок місцевих бюджетів, волонтерських організацій, пожертв відвідувачів
Спрямованість на консервативні засоби прояву арт-процесів офлайн (музеї, виставки, приватні продажі)	Арт-бізнес в онлайн площині	Створення цифрових майданчиків для онлайн аукціонів, використання цифрових активів для майданчиків крипто-мистецтва
Індивідуальна творчість	Творчі процеси отримали паузу	Використати колективний художній досвід для покращення індивідуального та колективного благополуччя
Відсутність механізму залучення інвесторів, хеджетування, портфоліо митців	Волонтерські пожертвування, іноземні гранти	Створення інвестиційних фондів, мікроорганізацій для фінансування
Аукціони	Приватний продаж	Створення ринку арт-дилерів

У зв'язку з нападом Російської федерації на нашу країну арт-бізнес зіткнувся з величезними змінами у підходах до аудиторії, управлінням

фінансами та збору коштів. Проблематика арт-бізнесу на даний час складається під впливом розбалансованості бізнес-середовища, погіршення економічної ситуації та швидкої зміни маркетингових інструментів [1].

Один із кроків у відновленні арт-бізнесу в післявоєнні роки в Україні полягає у налагодженні співпраці з молодим поколінням творчих економістів, поширенням підприємницького духу та створенню цифрових ідей виявлення творчості. Культурні діячі, фрілансери та малі мікроорганізації повинні становити основну масу у творчому та культурному секторі арт-бізнесу [2]. Крім того, необхідно створити механізми для створення інвестиційних фондів для того, щоб допомогти інвесторам створити портфоліо творів мистецтва та використовувати хеджування як інструмент, щоб захистити себе від нестабільності фондового ринку. Такі фонди допоможуть підтримувати капітал у диверсифікованих портфелях та підтримувати темпи інфляції [3].

Арт-бізнес міг би зіграти важливу роль у розбудові нашої держави після закінчення воєнних дій, адаптованої до нової економічної доби. Наша перемога у війні та фінансова допомога партнерів підштовхне економіку України до нового циклу, заснованого на інноваціях та інформаційних технологіях.

Перелік джерел посилання

1. Tarek E. Virani, Valentina Orru. Business Sustainability and Visual Arts: New Research Directions in Business Practice for Artists. 2021. 64 p. (Artist Development Team SPACE).

2. Павліченко Н. В. Художній ринок як культурологічний та економічний феномен. МФГІСТЕРІУМ. 2017. Вип.68. С.72-75. (Серія:Культурологія). URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12320/Pavlichenko_Khudozhnii_rynok.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

3. Andrew K. Art as an Investment: Risk, Return and Portfolio Diversification in Major Painting Markets. Worthington, Higgs H. 2004.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інноваційна діяльність є складовою сучасної державної стратегії розвитку країни. Науково-технічний прогрес потребує впровадження інновацій на підприємстві, які дадуть можливість відповідати не тільки вітчизняним, але й зарубіжним умовам вимогам. Таким чином, «на сучасному етапі формування демократичного суспільства найважливішим аспектом в регулюванні інноваційних процесів та невід'ємною складовою інноваційної системи є створення цілісного поля для повноцінної, масштабної та результативної інноваційної діяльності».

Більшість науковців вважають, що інноваційну діяльність (процес) потрібно розглядати у вигляді двох моделей: «лінійна (вказано акцент на науку) і системно-інтегрована (вказано акцент на науку і кон'юнктуру ринку)». В останній можуть бути відсутні фундаментальні і прикладні дослідження та дослідно-конструктивні розробки. Перевагу надають системно-інтегрованій моделі, оскільки вона передбачає зменшення інноваційного ладу від зародження ідеї до впровадження інновації на ринку, забезпечення ресурсної ефективності [1, с. 81].

Таким чином, зауважимо, що інноваційний розвиток передбачає постійну розробку, освоєння і виведення на ринок різних нововведень. Інноваційний процес потребує єдності технічних, організаційних та соціальних нововведень, формування нових моделей використання наявних ресурсів. З цього можна зробити висновок, що підприємство, яке обирає інноваційний шлях розвитку, повинно мати певний потенціал, достатній для його реалізації і який враховує особливості галузі та може оцінюватися певними критеріями: «енергійне, гнучке керівництво, здатне йти на ризик; прогресивна організаційна структура

управління, зорієнтована на роботу в динамічних глобалізаційних умовах; висока репутація підприємства у клієнтів і ділових партнерів; наявність інформації про тенденції змін потреб і попиту на транспортні послуги у споживачів, уміння виявляти й прогнозувати приховані (майбутні) потреби і попит; добре знання можливостей і потенціалу конкурентів у галузі; наявність досвіду розробки інновацій та їх просування на ринку; доступ до останніх досягнень науки і техніки як на транспорті, так й в суміжних галузях; кадровий потенціал (науковий, інженерний і робітничий); висока якість і культура обслуговування; резерви потужностей; фінансові ресурси для реалізації інноваційного розвитку; спроможність взаємодії підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища».

Теоретичною основою регулювання інноваційної діяльності є система державного регулювання інноваційних процесів. Інноваційна політика має бути спрямована на «визначення пріоритетів і концептуальних засад інноваційного розвитку країни, формування нормативно-правової бази щодо відносин між державними інституціями та інноваційно-активними суб'єктами підприємницької діяльності, використання прямих і опосередкованих методів регулювання інноваційної діяльності з метою її активізації, формування і розвитку відповідної інфраструктури, створення сприятливого економічного клімату для здійснення інноваційних процесів».

Класичний набір цілей державного регулювання економіки в розвинутих країн передбачає вісім фундаментальних складових: «економічне зростання, повна зайнятість, економічна ефективність, стабільний рівень цін, економічна свобода підприємництва і вибір виду діяльності, справедливий розподіл доходів, прибутків, економічна забезпеченість та збалансованість зовнішньоекономічних відносин» [2, с. 131].

Варто зауважити, що в основному, використовують три найбільш вживаних стимули (важелі) реалізації сприятливої державної політики в інноваційній сфері, а саме:

– фінансова підтримка з державного та місцевого бюджетів, спрямована на створення та розвиток інноваційної інфраструктури, а також на підтримку реалізації пріоритетів інноваційного розвитку держави та її регіонів;

– сприятлива кредитна, податкова та митна політика відносно учасників інноваційних процесів – суб'єктів інноваційної діяльності;

– підготовка кадрів, інформаційно-аналітичне забезпечення та передача інформації громадськості та учасникам ринку, а також міжнародне співробітництво в інноваційній сфері [2, с. 133].

Таким чином, основними напрямками вдосконалення механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України є:

– підтримка створення інноваційно-орієнтованих об'єднань на базі провідних освітніх закладів, наукових і фінансових установ, підприємств і формуванням на цій основі стійких інноваційних кластерів;

– сприяння залученню іноземних інвестицій у високотехнологічний сектор економіки для забезпечення фінансування створення та впровадження інновацій у реальний сектор економіки;

– запровадження механізму страхування ризиків, пов'язаних з реалізацією інноваційних проектів, який позитивно впливатиме на інвестування цих проектів;

– підтримка підприємств промисловості та інших галузей, які здійснюють свою діяльність у високотехнологічній сфері у проведенні зарубіжних презентацій, виставок, круглих столів з метою просування їх продукції на міжнародні ринки;

– здійснення моніторингу попиту на високотехнологічну продукцію, надання інформаційно-консультативної, правової допомоги і пошук потенційних партнерів для укладання договорів щодо їх реалізації;

– запровадження механізму пільгового кредитування підприємств, які виробляють інноваційну продукцію;

– створення цілісної національної інноваційної системи, яка має включати спеціалізовані технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інжинірингові центри, венчурні компанії, інноваційні кластери тощо;

– удосконалення механізму правового захисту інтелектуальної власності та страхування інноваційної діяльності як основи інноваційного розвитку економіки України;

– сприяння формуванню та активна участь держави на ринку інновацій (інформація в державних виданнях, виставки, біржі, ярмарки, купівля-продаж ліцензій тощо);

– розробка форм гармонійного поєднання національних інтересів у науково-інноваційному розвитку з міжнародною диференціацією, спеціалізацією і сегментацією ринків наукоємних технологій та інновацій [3, с. 802].

Отже, інноваційна діяльність підприємств потребує збільшення державної участі як фінансового, так і організаційного характеру. Регулювання інноваційної діяльності підприємств повинно бути виведено на більш сучасний рівень, спираючись на досвід зарубіжних країн. Крім того, є нагальна необхідність розробити та впровадити комплексну систему регулювання інноваційної діяльності підприємств, яка буде базуватися на постійному пошуку та використанні нових способів реалізації потенціалу підприємств. На нашу думку, сучасні механізми регулювання інноваційної діяльності підприємств посприяють розвитку економіку на державному рівні у цілому.

Наразі розглянуто теоретичні основи досліджуваного питання, проте ми вважаємо доцільним проведення практичної частини дослідження, а саме розробки методів успішного регулювання інноваційних процесів на українських підприємствах.

Перелік джерел посилання

1. Братчук Л. М. Теоретичне обґрунтування сутності інноваційної діяльності в системі бухгалтерського обліку. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*, 2021. С. 81-86.

2. Стояновський А. Р. Державна підтримка розвитку інноваційної інфраструктури в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2020. С. 131-136.

3. Терещенко В. Л. Стан та забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2021. С. 800-806.

Козак К.С.

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА»

ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна» вважається одним із ключових лідерів у торгівельній сфері на внутрішньому ринку України. Дослідження досвіду компанії роботи в Україні та поза межами є постає необхідним для використання у якості прикладу для менш розвинутих компаній, а також для узагальнення процесів планування та моделі прийняття управлінських рішень організації.

«МЕТРО Кеш Енд Кері Україна» функціонує на українському ринку з 2003 року. Наразі компанія управляє 23-ма класичними центрами оптової торгівлі METRO Cash & Carry та 3-ма магазинами смарт-формату у Тернополі, Луцьку та Чернігові. Організаційна структура компанії відрізняється від стандартної моделі. Організаційна структура компанії очолює Рада Директорів, до якої входять голова Ради, фінансовий, адміністративний та інші директори. Усі ключові управлінські рішення та стратегії розвитку приймаються та затверджуються Радою Директорів, а низка відділів забезпечує підтримку рішень. Керівництво філією здійснює одна особа – директор, що має двох заступників. Відмінність також полягає у відсутності виконавчого директора філій та секретаря-референта.

Аналізуючи процеси прийняття управлінських рішень в компанії, можна дійти висновку щодо того, що усі вони приймаються, виходячи із цілей, затверджених Радою Директорів на поточний рік та в залежності від ідей та принципів компанії. Так, наприклад, основною ідеєю компанії є ставлення співробітників до бізнесу клієнта як до власного. Приймаючи певне рішення щодо застосування або скасування певних привілеїв, бонусних, цінових та інших програм, компанія намагається знайти баланс між власними інтересами

та інтересами клієнта, оскільки сприймає його не лише як джерело доходів, а й як сторону побудови надійних та довготривалих партнерських відносин.

У компанії для прийняття рішень використовують три основні моделі, зокрема, класичну, поведінкову та ірраціональну, особливості кожної з яких вбачаються в аналізі діяльності організації. Варто зауважити, що класична модель домінує, оскільки вся діяльність Метро побудована на тому, що особа, яка приймає рішення, повинна бути абсолютно об'єктивною і логічною, мати чітку мету, а усі її дії спрямовані на вибір найкращої альтернативи. Питання полягає в критеріях вибору, оскільки не завжди прийняте рішення є на користь компанії. В той же час поведінкова модель управління відіграє свою роль під час прийняття управлінських рішень за тих умов, коли альтернативи повною мірою невідомі суб'єкту прийняття рішення, а ірраціональна – за умов застосування ноу-хау в роботі, а також – у кризові часи.

Таким чином, на нашу думку, модель прийняття управлінських рішень ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна» варто визначити як комплексну та гнучку, оскільки застосування підходів до вирішення ситуації варіюється з огляду на вплив зовнішніх і внутрішніх чинників.

Перелік джерел посилання

1. Про компанію «МЕТРО Кеш Енд Кері Україна». Офіційний сайт ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна». URL: <https://www.metro.ua/about-metro> (дата звернення: 31.10.2022).

2. Кравчук О. Я. Сутність забезпечення конкурентних переваг підприємства на прикладі ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна». *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес.* 2014. Вип. 200(2). С. 154-161.

3. Бабчинська О. І., Собчук С. І. Новітні методи прийняття управлінських рішень та їх особливості в економіці України: тези наук. допов. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2012. № 2. Т. 1. С. 22-25.

Костін Ю.Д.,

*д. е. н., професор, професор кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Шведкий В.А.,

*аспірант,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

ПІДПРИЄМСТВА ПОСТАЧАЛЬНИКИ В УМОВАХ ЗМІНИ РЕГУЛЯТОРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЕНЕРГОРИНКУ

Український енергетичний ринок енергоресурсів є доволі ємним. У 2021 р. сумарна вартість електроенергії, проданої кінцевим споживачам, становила 159,337 млрд грн, природного газу – 211,784 млрд грн (розраховано за [1; 2]). Попри те, що непобутовий сегмент є більш ємним (співвідношення 2:1), у побутовому сегменті зосереджено більше споживачів: понад 34 млн покупців електроенергії та понад 20 млн покупців природного газу [1; 2]. Пріоритети стратегічного розвитку постачальників в першу чергу визначаються тим, який сегмент вважається цільовим.

Так, попит у непобутовому сегменті є похідним, низькоеластичним, залежить від кон'юнктури тих ринків, де працюють споживачі. Контракти індивідуалізовані. Ціна суттєво залежить від обсягів споживання. Гостро стоїть проблема балансування. При перевищенні споживачем заявлених обсягів споживання постачальник має або шукати можливості балансування всередині клієнтської групи, або докупати енергоресурси на балансуєчому ринку за ціною, яка перевищує контрактну. Тому в непобутовому сегменті стратегічними орієнтирами для постачальників стає створення білінгових систем (моніторинг та прогнозування споживання клієнтів), високий рівень довіри між клієнтом і постачальником, а також співпраця з іншими постачальниками в сфері регулювання небалансів. Взагалі у цьому сегменті

постачальники намагаються глибоко інтегруватися у клієнтські бізнес-процеси, що також є одним зі стратегічних орієнтирів розвитку бізнесу.

Попит у побутовому сегменті, навпаки, є прямим, тобто для домогосподарств і газ, і електроенергія – товари кінцевого споживання. У цьому сегменті попит також низькоеластичний, але слід зважити на те, що при значних цінових диспаритетах можливий перехід частини домогосподарств з газу на електроенергію, та навпаки, а також на альтернативні види палива.

За сучасних умов привабливість побутового сегмента для постачальників є відносно невисокою. По-перше, склалися нерівні початкові умови: частина постачальників в результаті анбандлінгу «успадкувала» значну клієнтську базу, частина була змушена створювати її «з нуля» власними зусиллями, інвестуючи у розвиток сервісів. По-друге, попри задеклароване вільне ціноутворення, ціна встановлюється державою на рівні, що нижче ринкового. Для компенсації збитків постачальників введено механізм покладання спеціальних обов'язків. Постачальники купують газ у ГПК «Нафтогаз Трейдинг» (який єдиний має доступ до ресурсу власного видобутку) за спеціальною ціною, а потім продають кінцевому споживачеві.

Постачальники таким чином опинилися у складній ситуації [3]. Ними здійснено значні капіталовкладення у залучення клієнтів. Створено партнерські та агентські мережі, розроблено нові цифрові продукти. Але понесені витрати неможливо покрити, оскільки маржа (різниця між ціною, яку сплачує домогосподарство, та ціною ресурсу «Нафтогаз») є надзвичайно низькою. Навіть найбільш зацікавлені у роздрібних продажах постачальники не витримують тиску. Так, на жовтень 2022 р. місячні цінові пропозиції з поставки природного газу домогосподарствам оприлюднили лише 5 постачальників з понад 600, що мають ліцензію [4]. Серед них – один з найбільших постачальників природного газу – компанія ETG.ua.

ETG.ua будує власну стратегію розвитку на принципах інноваційності: інвестує у діджиталізацію бізнес-процесів (створення мобільного застосунку, електронних кабінетів клієнтів, електронного документообігу Idoc, впровадження системи 1С Білінг); нові моделі продажу (регіональна мережа,

розробка та підтримка власної трейдингової платформи ETG.Direct); нові продукти (Duel Fuel – пакет, який дозволяє клієнтам купувати одночасно природний газ та електроенергію). Компанія пропонує клієнтам зручні сервіси, нові моделі обслуговування, але її зусилля знецінюються регуляторною політикою. Продовжувати інвестувати у розвиток сервісів та інфраструктуру продажів за умов збереження регульованої ціни виявляється вкрай проблематичним. Тим не менш ETG.ua не покидає побутовий сегмент і намагається зберегти клієнтів.

Таким чином, стратегічні орієнтири розвитку постачальників на енергетичному ринку України багато у чому визначаються регуляторним середовищем. Збереження антиринкових регуляторних практик погрожує монополізацією побутового сегменту ринку та виходом з нього незалежних постачальників. А також ставить під сумнів виконання головного завдання енергетичних реформ – створення прозорого та конкурентного ринку енергоресурсів.

Перелік джерел посилання

1. Ціни на природний газ для споживачів, 2017-2021. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/energ/ser_cin_gas/ser_cin_gas_u/arh_sc_gaz2018_u.htm (дата звернення: 23.10.2022).

2. Ціни на електроенергію для споживачів, 2017-2021. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/energ/ser_cin_el_energ/ser_cin_el_energ_u/arh_sc_elen2018_u.htm (дата звернення: 23.10.2022).

3. Шведкий В. В. одні ворота: як фіксовані ціни ризикують поховати ринок газу в Україні. *Mind*. 2021. 25 січня. URL: <https://mind.ua/openmind/20221238-v-odni-vorota-yak-fiksovani-cini-rizikuyut-pohovati-rinok-gazu-v-ukrayini> (дата звернення: 23.10.2022).

4. Ціни на газ. Газотека. URL: <https://gasoteka.ua-energy.org/> (дата звернення: 23.10.2022).

Курденко О.В.,

старший викладач кафедри економічної кібернетики

та управління економічною безпекою,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Гриценко А.О.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ФІРМИ

Розглядання проблем моделювання фінансової стійкості підприємства є актуальним, бо в ринковій економіці банкрутство фірми є досить поширеним явищем. Проте через відсутність достовірних методик діагностики багато із перспективних підприємств України стають потенційними банкрутами. Головне завдання управління в конкурентному ринковому середовищі – виявлення загрози банкрутства і вживання заходів, спрямованих на подолання негативних тенденцій.

У ринкових умовах сьогодення підприємства переймаються не лише величиною прибутку, а й фінансовою спроможністю для продовження діяльності. Здатність компанії протистояти загрозам банкрутства становить невід'ємну умову тривалого функціонування та сталого розвитку. Фінансова стійкість підприємства – складна характеристика, яку неможливо описати за допомогою одного простого показника. В сучасних умовах для діагностування фінансової стійкості використовується комплексний аналіз із використанням різних фінансових показників. У разі його проведення людиною така оцінка може бути суб'єктивною та залежатиме від рівня кваліфікації й компетентності аналітика.

Проблема дослідження фінансової стійкості підприємства як складної соціально-економічної системи має ряд особливостей, притаманних їм: взаємопов'язаністю та різноманітністю процесів, що відбуваються на підприємстві та впливають на його фінансову стійкість; відсутністю достатнього обсягу кількісної інформації щодо динаміки процесів, які відбуваються у системі, у зв'язку з чим виникає необхідність використання і якісної інформації для опису таких процесів; не стаціонарністю процесів, які відбуваються на підприємстві та впливають на його фінансову стійкість, що ускладнює побудову їх кількісних моделей.

Фінансовий стан компанії – це сукупність показників, що характеризують його платоспроможність, використання капіталу та фінансових ресурсів, здатність виконувати зобов'язання перед державою або іншими підприємствами.

Одним із найважливіших інструментів фінансового аналізу є прогнозування фінансово-економічного стану компанії. Фінансове прогнозування – процес розробки та реалізації прогнозів, метою яких є ефективна організація діяльності підприємства, передбачення наслідків прийняття певних рішень. До основної мети фінансового прогнозування можна віднести оцінку очікуваного об'єму фінансових ресурсів, пошук джерел формування та напрямів ефективного використання фінансових ресурсів, формування рекомендацій щодо раціональної фінансової стратегії та тактики менеджменту компанії.

Побудова фінансових прогнозів являє собою комплексний процес, у ході якого необхідно розв'язати широкий спектр соціально-економічних та науково-технічних задач, для чого існує понад 150 різноманітних методів прогнозування. За ступенем формалізації фінансові прогнози можна поділити на дві категорії: якісні та кількісні.

Якісні методи прогнозування базуються на суб'єктивних оцінках та інтуїтивно-логічному мисленні. Їх використовують лише у тих випадках, коли на прогнозований процес впливає велика кількість факторів, усі з яких неможливо врахувати, або за наявності високого ступеня невизначеності та повної відсутності інформації щодо прогнозованого об'єкта.

Кількісні методи прогнозування ґрунтуються на математичних методах і підходах та залежно від факторів, що впливають на конкретні на фінансові показники, можуть поділятися на декілька підгруп.

Отже, одним із ключових завдань підприємства є прискорення зростання прибутку, що може досягатися, зокрема, додатковим стороннім фінансуванням та супроводжуватися збільшенням фінансових ризиків, для успішного подолання яких потрібно досліджувати моделювання фінансової стійкості підприємства.

Перелік джерел посилання

1. Матвійчук А. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу. Вісник Національної академії наук України. 2010. № 9. С. 24-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2010_9_3
2. Кучмей О. В. Моделювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі пат «будівельна корпорація «Укрбуд»). *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6037>
3. Харченко Ю. А. Моделювання фінансової стійкості промислового підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 36. С. 199-207.

Манаков В.П.,

*к.т.н, професор кафедри медіасистем та технологій,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Тараненко О.С.,

*студент,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ 3D-ГРАФІКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ

На сучасному ринку пропонується величезна кількість товарів та послуг. Дуже часто одну категорію товару виробляють сотні різних компаній і покупець просто губиться серед цього різноманіття. Тому дієвим кроком буде розробка таких заходів для інтернет-реклами, що може виділити конкретний товар на ринку і зробити рекламу, яку запам'ятає споживач. Підвищити ефективність реклами може допомогти використання 3D-моделей для створення привабливих персонажів, предметної та товарної візуалізації. Для розробки оптимальних моделей необхідно враховувати особливості інтернет-реклами та сформулювати основні вимоги до 3D-графіки, яка використовується. Це і визначає актуальність таких досліджень.

Вибір типу інтернет-реклами здійснюється з урахуванням специфіки підприємства (компанії, фірми), його цілей і завдань, а також переваг і недоліків кожного окремого засобу.

Існує кілька основних видів реклами в Інтернеті, які відрізняються між собою схемою взаємодії сторін, складністю налаштування і ведення кампанії, плейсментом та іншими особливостями. Розуміння їхньої суті, переваг і недоліків дозволить уникнути ризику зробити не ефективну рекламу .

З розвитком інформаційних технологій, 3D маркетинг набуває все більшого розвитку. Він має такі переваги.

Рентабельність рекламних кампаній, заснованих на 3D моделюванні, часто вища, ніж використання класичних варіантів з відео та фото. Тобто, це дешевше, ніж фотосесія. При створенні фотоматеріалів для реклами необхідно передбачити багато аспектів: оренда студії, фотограф, моделі, стиліст, візажист та ін. І це лише базовий варіант. При цьому, отримуючи результат, ви вже не можете на нього вплинути – зйомка відбулася, і щоби змінити щось суттєве в кадрах, доведеться перезнімати. А це велика витрата часу і грошей.

Якщо ж використовується 3D моделювання, необхідно вкластися лише у виробництво 3D контенту через агентства або найм відповідних фахівців. Крім того, можна вносити швидкі зміни, що полегшує весь процес. У 3D візуалізації можна вносити великі зміни за лічені хвилини: змінити ракурс, освітлення, скоригувати об'єкти.

За допомогою 3D моделювання можна також створити фотореалістичну візуалізацію об'єкта, якого ще не існує, наприклад прототипу нового дизайну продукту. Одна 3D модель може продемонструвати будь-яку ідею та всі її особливості буквально з усіх боків. Об'єкт можна переміщати на 360 градусів, використовуючи його фактичні розміри та реалістичні параметри у різних контекстах.

Ще одна особливість – відмінність від конкурентів. Сучасні технології в рекламній кампанії нагадують клієнтам, що ваш бізнес постійно розвивається та йде в ногу з часом. 3D технології – відмінний спосіб нагадати клієнтам про це через демонстрації, просування та нестандартну рекламу.

Під час фотозйомок для реклами фотографії не завжди достовірні. І споживачі це розуміють. Фото може бути відретушовано, продукт – бути поданий з більш успішного ракурсу.

Можна згадати фотографії невеликих студій, у яких на сайтах оренди житла зображення такі, наче площа в кілька разів більша. З такими трюками стикалися багато споживачів у різних сферах. Все це не дає впевненості в продукті за одними лише фотознімками.

3D-візуалізація дозволяє створити дійсно достовірне відображення об'єкта та бути чесним із покупцем. Покупці це цінять.

Щоб по-справжньому зацікавити своїх клієнтів, часто потрібно вкладати у продукт важливі для цільової аудиторії цінності. Практично будь-який товар можна замінити, якщо він не несе додаткової мети та сенсу.

Багато хто, говорячи про 3D візуалізацію, представляють модель на неживому однотонному тлі. Але зараз моделювання дозволяє створювати великі сцени будинків, квартир та вулиць, накладати будь-яку текстуру, обирати вигідне освітлення тощо. Оточення для презентації продукту дуже важливе. 3D-моделювання можна використовувати для створення настрою та атмосфери, а не просто візуалізації дизайну продукту.

До переваг можна віднести легке масштабування під рекламні потреби. Проблема традиційних засобів маркетингу та реклами – складне масштабування. Наприклад, фотосесія, яку було зроблено для буклетів, не підійде для білборда. Вертикальне фото навряд чи підійде для горизонтального банера.

Розміри 3D моделей та сцен візуалізації можна змінювати. Сьогодні потрібний банер для таргетованої реклами в мережі? Легко! Завтра банер розтяжка для зовнішньої реклами? Не проблема! Також легко редагувати сцену відповідно до рекламної тематики.

Ще одна перевага – інтерактивність. Клієнт може не лише дивитися на об'єкт, а й взаємодіяти з ним. Наприклад, відкривати ящики у моделі вашої шафи. Але можна піти й надалі і дозволити споживачам доопрацьовувати ваш продукт під себе. Міняти положення полиць у шафі, колір дверей, дизайн ручок. Набагато охоче люди купують те, до чого доклали зусиль.

При цьому, на відміну від традиційного виробництва меблів на замовлення, немає потреби їхати в студію, зустрічатися з дизайнерами меблевої фабрики і т.д. Адже в простому додатку можна за пару хвилин створити свій ідеальний дизайн і сплатити його.

Споживачі та клієнти цінують інновації, тому ймовірність того, що вони виберуть продукт, який використовує 3D у своєму просуванні, вища. У

перенасичених сегментах ринку, це чудовий спосіб виділитися та запам'ятатися клієнтам.

Відповідно до поставленої мети, вирішено наступні задачі:

- досліджено основні засоби та особливості інтернет-реклами;
- здійснено аналіз програмного забезпечення для 3D-моделювання;
- досліджено основні моделі для створення персонажів, предметної та товарної візуалізації;
- розроблено 3D-моделі для різних категорій об'єктів реклами;
- здійснено порівняння та визначені оптимальні моделі для різних категорій, що дозволяють підвищити ефективність інтернет-реклами;
- сформовані рекомендації щодо розробки та використання 3D-графіки для різних засобів інтернет-реклами.

Для порівняння результатів моделювання був розрахований час, необхідний для розробки різних моделей та здійснено експертне оцінювання отриманого результату з метою вибору оптимального методу моделювання.

Для будь-якої інтернет-реклами головним завданням є збільшення продажів товарів. Тому визначення найбільш ефективного виду реклами та вибір методів та засобів створення привабливої реклами, яка зацікавить споживача, допоможе в досягненні поставленої мети, що повністю розкриває актуальність проведеного дослідження.

Перелік джерел посилання

1. Чеботарьова І.Б., Баришева В.С. Дослідження засобів підвищення ефективності реклами: Поліграфічні, мультимедійні та web-технології: тези доп. IV Міжнар. наук.-техн. конф. (18-22 травня 2021, м. Харків). 2021. Т1.С. 141-143.

2. Цифровий маркетинг – модель маркетингу XXI сторіччя: монографія / авт. кол.: М.А. Окландер, Т.О. Окландер, О.І. Яшкіна [та ін.]; за ред. д.е.н., проф. М.А. Окландера. Одеса: Астропринт, 2017. 292 с.

Мусієнко В.О.,

*к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Бабак О.В.,

*студент,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

Коректна оцінка інтелектуального капіталу будь-якої компанії, що працює в ринкових умовах, – актуальне завдання, від правильного вирішення якого багато в чому залежить управління підприємством, що дозволяє домагатися стабільного функціонування та конкурентних переваг. Все сказане в першу чергу відноситься до комерційних банків, у яких знання стають найважливішим економічним ресурсом, що дозволяє створювати умови для інноваційного розвитку.

Інтелектуальний капітал – термін для позначення нематеріальних активів. Весь наявний інтелектуальний капітал підприємства умовно розподілено так [1]:

- ринкові активи;
- інтелектуальна власність як актив;
- людські ресурси;
- інфраструктурні активи.

У роботі [2] інтелектуальний капітал сприймається як сукупні знання підприємства і визначається сумою знань співробітників компанії, методологіями, патентами та взаємозв'язками.

Інтелектуальний капітал банківської установи визначає якість її системи управління. Саме інтелектуальний капітал задає темп та характер оновлення технологій виробництва та його продукції, які потім стають головними

конкурентними перевагами ринку. Носіями інтелектуального капіталу є персонал організації, з наявними в нього інтелектуальними навичками та можливостями (зв'язками), корпоративною культурою (разом із розробленими процедурами та положеннями) організації [2]. Тому мобілізація потенціалу персоналу банку, стимулювання до інновацій, робить банк конкурентоспроможним в зовнішньому середовищі, що постійно змінюється.

Існують низка методів визначення ефективності інтелектуального капіталу.

Безпосередній підхід до вимірювання інтелектуального капіталу, що передбачає грошову оцінку вартості інтелектуального капіталу за допомогою визначення різних складових. Як тільки компоненти визначені, вони можуть бути оцінені або окремо або за допомогою агрегованого коефіцієнта (Intellectual Asset Valuation, Technology Broker та ін.).

Підхід, що ґрунтується на створенні системи показників. Спочатку визначаються різні складові інтелектуального капіталу, а потім розробляються показники та індекси, які далі будуть представлені в системі показників або діаграмах (Skandia Navigator Balanced Score Card, Value Chain Score Board, Business IQ та ін.) [1].

Методи ринкової капіталізації – засновані на обчисленні різниці між ринковою капіталізацією підприємства та власним капіталом його акціонерів. Отримана величина сприймається як вартість його інтелектуального капіталу.

Методи прибутковості активів, що базуються на обчисленні відношення середнього доходу підприємства до відрахування податків до матеріальних активів підприємства, порівнянного з аналогічним показником для галузі загалом. Щоб обчислити додатковий середній прибуток від інтелектуального капіталу, отримана різниця множиться на матеріальні активи підприємства. Далі шляхом прямої капіталізації чи дисконтування очікуваного грошового потоку розраховується вартість інтелектуального капіталу підприємства.

Методи, що пропонують грошові оцінки, корисні при злитті підприємств, ситуаціях купівлі-продажу інноваційного бізнесу. Вони використовуються для ілюстрації фінансової вартості нематеріальних активів, порівняння підприємств у галузі.

Існуючі методи чи підходи до оцінки інтелектуального капіталу досить різноманітні, вимагають ретельного відбору використання у практичній експертно-оціночній діяльності підприємства. Кожне сучасне підприємство повинне обирати самостійно «портфель» методів оцінки інтелектуального капіталу залежно від галузі, стратегічних цілей, закордонного досвіду, обліку власних помилок [1].

Визначення ефективності інтелектуального капіталу банку та факторів його зростання дозволяє приймати коректні рішення про доцільність вкладень у даний ресурс, оскільки інтелектуальний капітал є основою для забезпечення сталого розвитку банку та створення ним конкурентних переваг.

Перелік джерел посилання

1. Лашкун Г. А., Шахно А. Ю., Паустовська Т. І. Економічна наука. Проблеми кількісної оцінки інтелектуального капіталу як складової національного людського капіталу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 13. С. 32-36.
2. Братків Л. П., Другов О. О. Теоретичні аспекти і проблеми формування інтелектуального капіталу українських банків. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. Зб. наук. пр. Інститут регіональних досліджень НАН України. Львів, 2014. Вип. 1(105). С. 535-542.
3. Смоквіна Г. А. Підходи та інструменти оцінювання інтелектуального капіталу як чинника забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2016. № 6 (28). С. 114-126.

Мусієнко В.О.,

*к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Добреля А.О.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Економічний розвиток більшості країн світу здійснюється за інноваційним типом з урахуванням технічної революції, що триває. Це означає, що економіка та її фінансова складова перебувають у процесі постійних змін та еволюції. Трендами сьогодення є необхідність розвитку нефізичних каналів обслуговування, впровадження оперативних рішень і розробка нових методів встановлення контактів з потенційними клієнтами. Це явище характерне і для української фінансової системи, що призводить до регулярного впровадження нових рішень.

Отже, можна стверджувати, що розвиток інноваційних фінансових технологій сприятиме модернізації фінансової системи, яка відбуватиметься шляхом впровадження фінансових, інформаційних та телекомунікаційних технологій.

Фінансові технології – це інноваційні технології фінансової діяльності. Штучний інтелект, блокчейн, великі дані, хмарні технології, Інтернет речей, автоматизація робототехнічних процесів, біометричні технології, технології віртуальної реальності тощо – це основні передові технології.

Майже будь-яка технічна/програмна інтерпретація фінансових процесів вважається фінансовою технологією. Наразі існуючі фінансові установи конкурують з так званими FinTech-компаніями (FinTech-стартапи), які використовують поєднання технологій, клієнтоорієнтованого обслуговування та гнучкої бізнес-структури для зменшення витрат, розширення клієнтської бази та збільшення частки ринку [1].

В Україні ринок фінансових технологій знаходиться на початковій стадії становлення. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року – започаткувала створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами, для забезпечення розвитку фінансового сектору відповідно до провідних міжнародних практик [1].

Збільшення кількості користувачів мобільних пристроїв, поширення Інтернету, стрімке зростання масштабів електронної комерції, а також глобальна пандемія призвели до зростання попиту на цифрові фінансові продукти. Для розвитку та ефективного та безпечного функціонування цифрового фінансового простору необхідно впроваджувати скоординовані заходи на рівні всіх його учасників, які, з одного боку, підтримуватимуть стабільність фінансової системи та захищатимуть права споживачів, а з іншого боку, сприяти розвитку та впровадженню цифрових інновацій [2].

Стратегія розвитку фінансових технологій в Україні структурує та деталізує тренди і напрями розвитку фінансових інновацій, та є розширеним баченням стратегічної цілі по забезпеченню розвитку цифрових технологій та платформ регуляторів стратегічного напрямку інноваційного розвитку.

Реалізація стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, складовою якої є стратегія розвитку фінансових технологій, створить умови для формування ефективного та конкурентоздатного фінансового сектору України, що динамічно розвивається та забезпечує акумулювання, розподіл та обіг фінансових ресурсів в економіці.

Перелік джерел посилання

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>

2. Безпалій Р. В. Фінтех інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/9.pdf

Пересада О.В.,

*старший викладач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Сопко В.В.

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ А. МАРШАЛА

Альфред Маршалл – англійський економіст, лідер неокласичного напрямку в економічній науці. Визначальне місце у теоретичній спадщині А. Маршалла займають теорія ціноутворення та принцип рівноваги, які є основою подальшого розвитку теорій попиту та пропозиції, ринкової рівноваги. Розпочинаючи дослідження, А. Маршалл запропонував власну класифікацію благ: матеріальні, якими людина володіє на правах приватної власності, та нематеріальні, які охоплюють ділові та професійні зв'язки, організацію підприємства. Стверджував, що багатство створюється не лише у сфері виробництва, але й у сфері послуг.

На основі дослідження взаємодії ціни, попиту та пропозиції А. Маршалл розробив теорію ринкової рівноваги. Це такий стан економіки, коли є відповідність між попитом і пропозицією, між ресурсами і потребами.

Однією з важливих заслуг А. Маршалла є узагальнення положень ранніх маржиналістів про функціональну залежність таких факторів, як ціна, попит і пропозиція. Він показав, що зі зниженням ціни попит зростає, а з ростом ціни – знижується і що, в свою чергу, зі зниженням ціни пропозиція падає, а з ростом ціни – зростає. Стійкою або рівноважною А. Маршалл вважав таку ціну, яка встановлена в точці рівноваги попиту та пропозиції (на графіку точку перетину кривих попиту і пропозиції прийнято називати «хрестом Маршалла»).

У теорії «Ціни попиту» А. Маршалл висунув концепцію про «еластичність попиту». Остання характеризується їм як показник залежності обсягу попиту від зміни ціни. Він виявив різну ступінь еластичності попиту товарів в залежності від структури споживання і рівня доходів та інших факторів, показав, що найменша еластичність попиту властива товарам першої необхідності. Але, по А. Маршаллу, існує особливий взаємозв'язок у впливі попиту і пропозиції на рівень ринкової ціни в залежності від аналізованого періоду часу.

Дослідження в рамках теорії «граничних витрат виробництва» дозволили вченому виявити закономірності зміни питомих витрат виробництва при збільшенні обсягів виробництва на підприємстві. Він, зокрема, зазначає, що, як правило, великий масштаб виробництва в конкурентній економіці забезпечує підприємству зниження ціни товарної продукції і відповідно перевагу перед конкурентами.

Концептуальний підхід та основні теоретичні здобутки А. Маршалла витримали перевірку часом і займають важливе місце в арсеналі сучасної економічної теорії. Перехід до неокласичної парадигми, який сприяв подальшому розвитку економічної теорії, отримав назву «маршаллівської революції».

Перелік джерел посилання

1. Ковальчук В. М., Сарай М. І. Історія світової економічної думки. Київ: Астон, 2008. 253 с.

2. Бечко П. К., Голобородько Я. О. Теоретичні засади сутності економічних категорій «конкуренція» і «конкурентоспроможність». *Ефективна економіка*. 2015. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_7_14.

Полозова Т.В.,

*д.е.н, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Вешкін Є.П.,

*аспірант,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Худяков Д.Л.,

*аспірант,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство, реалізуючи власну модель інвестиційної поведінки, не лише забезпечує фінансування потреб власної операційної діяльності, але й формує свої конкурентні переваги на ринку.

Теоретико-методичні аспекти формування інвестиційної стратегії підприємства досліджувалися багатьма науковцями, серед яких: Л. Галько [1], О. Данкеєва [2], Г. Гайдай [3], О. Каут [4], С. Дунайчук [4], Т. Полозова [5] та інші.

Оптимізація інвестиційних потреб підприємства досягається за рахунок виваженого управління інвестиційними процесами на основі поєднання стратегічного планування інвестиційної діяльності та тактичних засобів досягнення поставлених цілей в конкретних умовах інвестування [1].

Формування інвестиційної стратегії підприємства передбачає складний та комплексний аналіз усіх елементів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, основними напрямками якого є [2]: ґрунтовний аналіз зовнішніх і внутрішніх інвестиційних факторів; визначення стратегічних напрямів підприємства, що впливає на вибір виду інвестиційної стратегії;

оцінка майбутніх грошових потоків; використання визначеної інвестиційної стратегії з урахуванням стратегічних напрямів та ступеня ризику.

Структура обраної інвестиційної стратегії втілюється у поняття інвестиційного портфеля – спеціально підбраного набору конкретних інвестиційних проектів, що прийняті до реалізації – основне завдання якого полягає у створенні оптимальних умов інвестування, забезпечуючи при цьому портфелю інвестицій такі інвестиційні характеристики, досягти які неможливо при розміщенні коштів в окремо взятий об'єкт.

Основною метою інвестиційної діяльності на підприємстві є забезпечення реалізації його інвестиційної стратегії. Так, якщо інвестиційна стратегія націлена на збільшення обсягу виробництва та кількості продукції, то основні інвестиції будуть направлені в інвестиційні проекти, а наявні вкладення в інші об'єкти (наприклад, банківські вклади) будуть носити по відношенню до них підлеглий характер, що відіб'ється, наприклад, на обсягах розміщення [3].

Інвестиційні стратегії є поширеним інструментом довгострокового стратегічного планування і є невід'ємною частиною економічної діяльності практично кожного підприємства. Види інвестиційних стратегій, яких дотримуються підприємства, наведено на рис. 1.

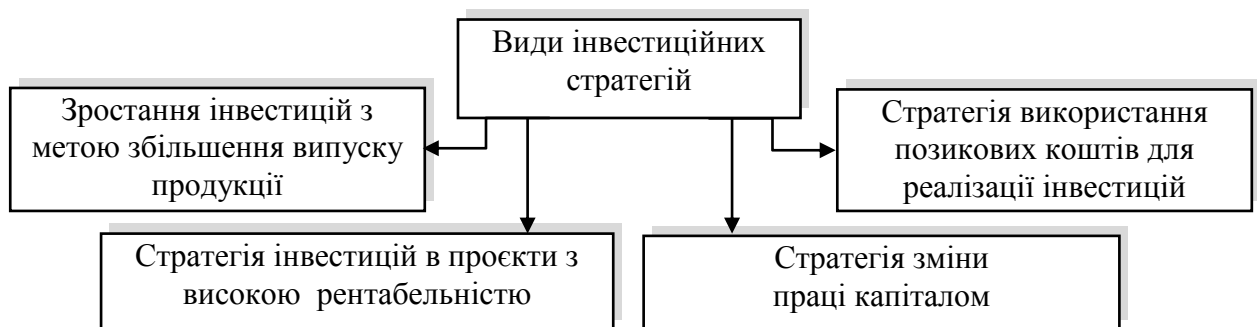

Рисунок 1 – Види інвестиційних стратегій, яких дотримуються підприємства

Джерело: узагальнено авторами на основі [4]

Таким чином, інвестиційну стратегію можна розглядати як загальний план дій у сфері інвестиційної діяльності підприємства, що визначає пріоритетність напрямів і форм інвестування, особливості та характер

формування інвестиційних ресурсів, а також певну послідовність етапів довгострокового інвестування.

Формування інвестиційної стратегії підприємства необхідне для реалізації ефективної інвестиційної політики та визначення механізмів оптимального використання капіталу з метою отримання від нього стабільної віддачі.

Залучення інвестиційних ресурсів, оптимізація їх структури є відправною точкою у реалізації управління інвестиційною діяльністю підприємства. У процесі інвестиційної діяльності підприємство не тільки залучає інвестиційні ресурси, але і вирішує завдання з їх розміщення, здійснюючи вибір інвестиційних проектів.

Перелік джерел посилання

1. Галько Л. Р. Інвестиційна діяльність підприємства: стратегія і тактика управління. Західноукраїнський національний університет. *Серія: Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 31. С. 1-8.

2. Данкеєва О. М. Окремі концептуальні аспекти щодо формування інвестиційної стратегії підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. *Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 29. С. 47-48.

3. Гайдай Г. Г. Інвестиційний портфель як важлива складова інвестиційної стратегії. *Вісник Національного транспортного університету*. *Серія: Економічні науки*. 2019. Вип. 2(44). С. 49.

4. Каут О. В. Дунайчук С. М. Аналіз типових інвестиційних стратегій промислових підприємств. *Серія: Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 7. С. 22.

5. Полозова Т. В., Кравченко М. В. Теоретичні аспекти формування інвестиційної стратегії підприємства. Сучасні економічні стратегії: інновації, безпека та сталий розвиток: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової, д.е.н., проф. І. В. Колупаєвої, к.е.н., доц. О. В. Мурзабулатової. Харків: ХНУРЕ, 2021. С. 178-183.

Полозова Т.В.,

*д.е.н, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Задорожний С.В.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Гулузаде А.Ф.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні вітчизняні підприємства функціонують в умовах, що вимагають підвищеної уваги до забезпечення своєї економічної безпеки. Це обумовлено потужним впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Питання забезпечення економічної безпеки підприємства досліджувалися багатьма науковцями, серед яких: Г. В. Козаченко, Т. М. Адаменко [1], С. М. Тютченко [2], Т. В. Сак [3], Г. В. Козаченко, С. К. Рамазанов, О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, Б. І. Пшик [4] та інші. Проте у науковій літературі ще не сформовано єдиного підходу до визначення сутності економічної безпеки підприємства, що обумовлює необхідність подальшого наукового пошуку в межах даної проблематики.

Метою даного дослідження є розкриття сутності та визначення функціональних завдань економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства у загальному сенсі розглядається як стан його захищеності від негативного впливу факторів зовнішнього і

внутрішнього середовища, ризиків та загроз, що забезпечує сталий розвиток підприємства [1-3].

Головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є ефективне функціонування його на ринку та стійкий розвиток у майбутньому.

Для досягнення цієї мети підприємство має вирішити ряд функціональних завдань, що наведені на рис. 1.

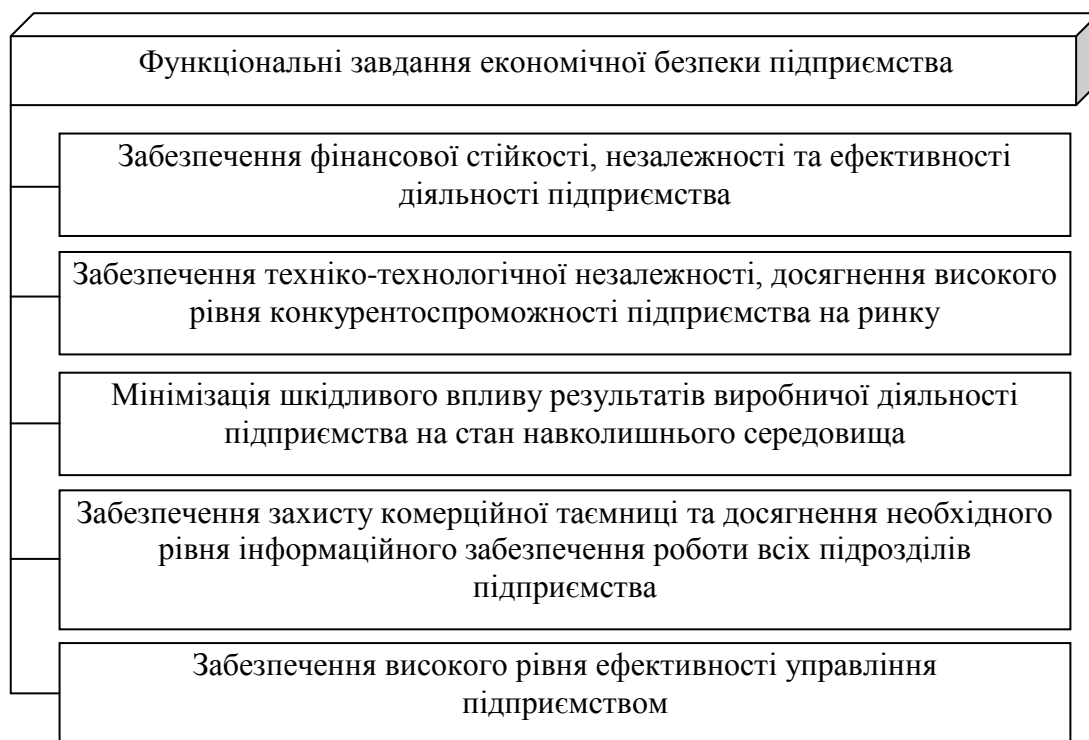

Рисунок 1 – Функціональні завдання економічної безпеки підприємства
Джерело: розроблено авторами на основі [4-6]

На рівень економічної безпеки підприємства впливають багато різних факторів, серед яких: нестабільна економічна та політична ситуація в країні, кризові явища в економіці, зміни кон'юнктури ринку, стихійні лиха, надзвичайні ситуації, поведінка конкурентів, невиконання контрагентами своїх зобов'язань, управлінська некомпетентність тощо. Серед факторів, що впливають на рівень економічної безпеки підприємства, можна виділити: внутрішні та зовнішні, економічні та позаекономічні, об'єктивні та суб'єктивні.

Для оцінки рівня економічної безпеки підприємства використовують різні науково-методичні підходи, серед яких: індикаторний, ресурсно-функціональний, програмно-цільовий, прибутково-інвестиційний, підхід на основі теорії економічних ризиків, системний, економіко-математичний [3].

Аналіз трактувань економічної безпеки підприємства дозволяє констатувати відсутність єдиного універсального підходу до визначення сутності даного поняття. У роботі визначено головну мету і функціональні завдання економічної безпеки підприємства, узагальнено фактори, що на неї впливають, а також здійснено огляд методичних підходів до оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Перелік джерел посилання

1. Козаченко Г. В., Адаменко Т. М. Економічна безпека підприємства: аналіз наявних визначень. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія: Економічні науки. 2015. № 1(1). С. 69-79.
2. Тютченко С. М. Аналіз інструментів забезпечення економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 713-720.
3. Сак Т. В. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємств. *Вісник східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. Вип. 4 (09). С. 114-117.
4. Козаченко Г. В., Рамазанов С. К., Ляшенко О. М., Погорелов Ю. С., Пшик Б. І. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія [у 3 т.]. Т. 3. Луганськ: Промдрук, 2014. 336 с.

Попович О.В.,

*к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Національний авіаційний університет*

Роженко М.В.,

*студент,
Національний авіаційний університет*

НЕДОЛІКИ ОБЛІКУ І СПЛАТИ ПОДАТКУ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ-ПІДПРИЄМЦЯМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ФОП МІЩЕНКО Б.Л.

Європейською Бізнес Асоціацією спільно з проектом підтримки малого бізнесу Unlimit Ukraine та компанією ЛІГА:ЗАКОН в 2019 р. було проведено дослідження щодо проблем та шляхів вдосконалення розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. У ньому взяли участь 632 власники й директори малого бізнесу всіх сфер діяльності. Згідно з даними опитування: 29,8 % респондентів змінили б чинне податкове законодавство, зокрема спрощення податкових процедур і зниження рівня податків, а 8,5 % опитаних наполягають на спрощенні умов для ведення бізнесу та розвитку цифрових технологій у секторі державних послуг.

Загалом опитування продемонструвало зростання оптимістичних настроїв. Підприємці позитивніше оцінюють поточну ситуацію у своєму бізнесі: 42,0 % задоволені поточним станом справ у бізнесі (31,6 % – у минулому році), 58,7 % – очікують покращення протягом найближчих 6 місяців (47,4 % – у минулому році). Найбільшими перешкодами на шляху розвитку бізнесу є податкове навантаження (49,6 %) і високий рівень корупції (46 %) [1].

Взагалі недоліками, які стримують розвиток малого підприємництва вважаються такі чинники, як менша продуктивність праці, ніж на великих за обсягом підприємствах; відсутність можливості впровадження рушійних

досягнень науки і техніки у процес виробництва; складнощі у пошуку фінансування чи у спробах отримання кредитів; занижений рівень ліквідності та підвищений рівень ризиків. Особливе значення для розвитку малого підприємництва набуває питання спрощення доступу малих підприємств до факторів зовнішнього фінансування. Проте протягом останніх десятиріч малий бізнес залишається чи не найголовнішим елементом ринкової економіки, який дозволяє вирішувати досить важливі соціально-економічні проблеми, тож описані вище теоретичні проблеми вже були розглянуті багатьма вітчизняними дослідниками та мають певні шляхи їх вирішення [2-5].

Розглядаючи досліджуване підприємство варто зауважити, що ФОПам «єдинникам» варто виважено підходити до питань вибору форми ведення бухгалтерського обліку та оформлення первинних документів при здійсненні власної господарської діяльності, адже при подачі в ДПІ та ПФУ декларації платника ЄП за 2021 рік ФОП Міщенко Б. Л. припустився помилки і вибрав для заповнення бланк F0103307 замість бланка F0103405.

Це призвело до того, що нарахування єдиного внеску в ПФУ відбулося в правильному розмірі у відповідних місяцях 2021 р., не зважаючи на код бланка. Але нарахування ЄСВ в інтегрованій картці платника єдиного внеску в ДПІ за місцем обліку не відбулося, так як ФОПом заповнено бланк форми для платників ЄП 3 групи, замість 2 групи.

Виникла дуже цікава ситуація – ФОП хоче виправити свою помилку, але технічно він не може це зробити через недосконалість системи приймання електронної звітності. Не допомогли виправити помилку і податківці: вони надали відповідь, що наразі такої можливості не існує.

Тож першою практичною пропозицією щодо вдосконалення обліку та сплати ЄП ФОПами на прикладі ФОП Міщенко Б.Л. буде пропозиція впровадження технічної можливості платникам ЄП виправляти будь-які помилки в податковій звітності.

Ще одним із серйозних недоліків системи справляння податків є недосконалість та нестабільність законодавства. Питання оподаткування все ще регулюється підзаконними нормативними документами та роз'ясненнями податківців. Неоднозначність тлумачення податкового законодавства негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів.

Тож другою пропозицією щодо вдосконалення обліку та сплати ЄП ФОПами на прикладі ФОП Міщенко Б.Л. буде пропозиція впровадження прозорого механізму адміністрування нарахування та сплати ЄП, не допускаючи неоднозначне тлумачення норм ПКУ.

Перелік джерел посилання

1. Що турбує малий бізнес в Україні? Результати дослідження. URL: www.biz.ligazakon.net/ua/news/193424_shcho-turbu-maliy-bznes-v-ukran-rezultatidosldzhennya
2. Лещенко Р. М. Напрямки вдосконалення оподаткування малого підприємництва: євроінтеграційний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 43. Т. 2. С. 72-75.
3. Демиденко В. І. Удосконалення інституційних умов оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економічна наука*. 2018. № 6. С. 123-126. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2018/27.pdf
4. Макаревич Г. В. Сучасний стан та шляхи удосконалення обліку, оподаткування і звітності суб'єктів малого підприємництва: дипломна робота. Одеса, 2018. 109 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/26452>
5. Погриба Є. А. Оподаткування малого підприємництва та шляхи його вдосконалення в Україні: Магістерська дипломна робота. Київ, 2018. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/24644/Pogiba.pdf?sequence=1>

Прібильнова І.Б.,

*старший викладач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Чемеренко Т.А.

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ОБҐРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ

Системні дослідження (або системний аналіз) опираються на системність будь-якої цілеспрямованої професіональної діяльності. Щоб реалізувати найкращим чином цю діяльність, потрібно побудувати певну визначену систему моделей, за допомогою якої можливо узагальнювати, передавати та вдосконалювати досвід. Ці методи можуть бути як добре формалізованими (з широким застосуванням математичних, наприклад, статистичних методів), так і неформалізованими, емпіричними, евристичними.

Досягнення певної мети пов'язано з прийняттям рішень. Як це зробити? Головною операцією в процесі прийняття рішень є вибір. Саме він є акцією, що надає діяльності цілеспрямованість, підпорядковуючи всю діяльність певній меті або ж деякій сукупності цілей. Вибір здійснюється за умов, коли можливі різні варіанти дій, або, за іншою термінологією, можливі різні альтернативи, які можуть приводити до різноманітних наслідків, а здійснювати, тобто реалізувати можна лише одну із альтернатив, причому досить часто повернутися до ситуації, яка була попереду, вже неможливо. Здатність, сприймаючи всю складність ситуації, зробити правильний найкращий в заданих умовах вибір, прийняти певне рішення – одна з найцінніших якостей, притаманна людям у різній мірі.

Моделювання процесів прийняття рішення зображує типову картину, властиву моделюванню взагалі: повна формалізація, пошук найкращого (оптимального) рішення можливі лише для добре вивчених або добре структурованих задач, а для розв'язання слабко структурованих чи не досить вивчених задач повністю формальних алгоритмів не існує (звичайно, якщо не брати до уваги тривіального, але далеко не завжди слушного алгоритму перебирання варіантів, тобто так званого методу спроб і помилок).

Сучасна тенденція вибору полягає у поєднанні здатності людини розв'язувати складні неформалізовані задачі з можливостями різних формальних методів та комп'ютерного моделювання. Взагалі прийняття рішення є дією (операцією) над множиною альтернатив, що приводять до більш вузької підмножини обраних альтернатив. Іноді ця підмножина складається із однієї альтернативи. Множину альтернатив можна звужити, якщо є спосіб порівняння альтернатив між собою та визначення найбільш переважних з них, тобто є критерій переваги. Отже для того, щоб прийняти рішення, здійснити вибір треба згенерувати множину альтернатив та мати визначеними цілі.

Ситуації та варіанти вибору такі:

1) множина альтернатив може бути скінченою, зліченою або ж континуальною;

2) оцінка альтернативи може відбуватися за одним критерієм (однокритеріальний вибір) або за певною сім'єю критеріїв (багатокритеріальний вибір), причому окремі критерії можуть мати кількісний характер;

3) режим вибору може бути одноразовим (однократним або ж багаторазовим, повторним, що дозволяє навчатися через досвід;

4) умови вибору, отже, його наслідки можуть бути точно відомі (вибір за умов визначеності); мати ймовірнісний характер, коли відомі ймовірності можливих подій після вибору (вибір за умов ризику, або за умов стохастичного

ризик); мати невизначений характер, що не дозволяє введення ймовірностей (вибір за умов невизначеності);

5) відповідальність за вибір може бути однобічною (індивідуальний вибір), або ж багатобічною (груповий або колективний вибір);

б) ступень узгодженості цілей за умов багатобічного вибору може змінюватися у широких межах: від повної збіжності інтересів сторін (кооперативний вибір) до їх прямої протилежності (у разі конфлікту).

Треба зауважити, що формальних методів вибору наскільки багато, що орієнтуватися в них дуже важко навіть найдосвідченішим фахівцям. Кожен розділ сучасної математичної теорії прийняття рішень має свою систему основних понять та специфічних методів, пов'язаних з певним класом задач вибору. Таким чином утворюється досить велика різноманітність мов загальної формальної теорії прийняття рішень.

Перелікуємо основні типи задач, прийняття обґрунтованих рішень за якими здійснюється за допомогою системного аналізу: задачі вибору мовою теорії звичайної (однокритеріальної) оптимізації; задачі математичного програмування, в тому числі задачі лінійного програмування; задачі опуклого програмування; гладкі задачі нелінійного математичного програмування; задачі оптимального управління дискретними динамічними системами; оптимальне управління неперервними динамічними системами; задачі вибору мовою теорії багатокритеріальної оптимізації; задачі вибору мовою дослідження операцій; задачі дослідження операцій економічного змісту.

Перелік джерел посилання

1. Прокопенко Т. О. Теорія систем та прийняття управлінських рішень: навч. посіб. М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2018. 187 с.

2. Панкратова Н. Д. Системний аналіз. Теорія та застосування: підручник. Київ: Наукова думка, 2018. 345 с.

Пуліна Т.В.,

*д.е.н, професор кафедри менеджменту,
Національний університет «Запорізька політехніка»*

Кучма В.І.

*студент,
Національний університет «Запорізька політехніка»*

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Під час війни, у період фінансової кризи є падіння ділової активності й зменшення обсягів виробництва у будівельній галузі, тому ефективне управління витратами стає одним з ключових завдань.

Мета дослідження – визначення шляхів удосконалення управління витратами будівельного підприємства.

Управління витратами є підсистемою управління підприємством, головним завданням якої є відстеження, аналіз і контроль витрат, а також оперативне отримання інформації для реалізації заходів з підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва [1, с. 19].

Конкуренція між будівельними компаніями постійно загострюється, отримання прибутку від будівництва, як правило, здійснюється в умовах ризику. Тому актуальним є пошук напрямів ефективного зниження вартості будівництва зі збереженням оптимального рівня якості робіт. Ефективне управління витратами гарантує завершення будівельного проекту в межах бюджету та часу. Найпоширенішим способом відстеження бюджетів будівельних проектів є використання аналогових методів, які базуються на Excel.

Планування витрат є важливим інструментом управління витратами, який поліпшує результати аналізу ризиків. Обґрунтований план витрат є умовою ефективного управління продуктивністю та результативністю

будівельного підприємства, оскільки вартість є важливим показником якості закупівель та процесу будівництва.

Не існує стандартної моделі управління витратами, яка була б оптимальною для усіх підприємств. Розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління витратами будівельного підприємства потребує комплексного аналізу підприємства та його зовнішнього середовища. За результатами аналізу розробляється ефективний підхід до управління витратами на окремому будівельному підприємстві.

Запропонована програма зниження непродуктивних витрат будівельного підприємства містить такі заходи: удосконалення вхідного контролю робочої документації, будівельних матеріалів та обладнання для скорочення числа дефектів та переробок неякісно виконаних робіт; поліпшення операційного контролю окремих будівельних процесів та операцій; підвищення якості приймального контролю завершених робіт та конструкцій; складання планів робіт з урахуванням рівномірного завантаження устаткування; жорсткий контроль штрафних санкцій за невчасне постачання матеріалів; орендування «буферних» складів з тимчасового розміщення матеріалів для скорочення простоїв устаткування; з метою скорочення часу простоїв на проведення планово-запобіжних ремонтів (ПЗР) потрібно проведення технічних оглядів в період технологічних простоїв, перенесення ПЗР на час мінімального завантаження устаткування.

Визначені шляхи удосконалення управління непродуктивними витратами дозволяють будівельному підприємству оптимізувати організаційну структуру, підвищити якість та знизити вартість виконання будівельних робіт та спрямувати вивільнені ресурси на вдосконалення основних бізнес-процесів.

Перелік джерел посилання

1. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Управління витратами: навч. посіб. Харків: Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2017. 166 с.

Синіговець О.М.

*к.е.н., доцент кафедри економіки бізнесу і
міжнародних економічних відносин,*

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА ІННОВАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВ

Глобальна конкуренція визначає форму суперництва суб'єктів світового ринку, що розробляють, виробляють і реалізують свої товари й послуги по всьому світу, коли для максимізації прибутку використовуються загальносвітові джерела його формування. Глобальна конкуренція в своєму розвитку ґрунтується на власних теоретичних засадах, цивілізаційного її виміру, в умовах глобальної конкуренції змінюється стратегія формування конкурентних переваг. Джерелами конкурентних переваг є адміністративні заходи, нормативно-правові акти, розвиток інфраструктури, інформованість, економічні, структурні, технологічні, географічні, демографічні і неправові фактори. Порівняльні переваги найвищого рівня бувають недостатнім, впливають позаекономічні чинники. Відповідно до завдань забезпечення соціально-економічного розвитку актуальна як ніколи абсолютна конкуренція. Конкуренція як постійні зміни, вдосконалення й оновлення як неперервний процес, що дозволяє, на думку М. Портера, створити конкурентні переваги, та конкурентоспроможність, що визначає спроможність постійно розвиватися. У ХХІ столітті конкурентоспроможність базуватиметься перш за все на науково-технічному прогресі, інноваціях та інтелектуалізації чинників виробництва [1]. В сучасному світі конкурентною перевагою, здатною принести надприбутки, є інновація. Розвиток науки, якість освіти та інформаційне середовище – фактори, від яких залежить положення держави в глобальній конкуренції і відповідно метою стає визначення її впливу на інноваційну політику держав.

В умовах глобалізації загострюється конкуренція на світовому ринку, міжнародна конкурентоспроможність як найскладніша і найважливіша з сучасних проблем, динамічний розвиток ринкового середовища визначили не готовність до цивілізованої конкурентної боротьби. Процес глобалізації світової торгівлі здійснюється на макрорівні і також поширюється на мікрорівень. Світовий ринок товарів і послуг набуває нових рис, його характеризують гігантський обсяг операцій, здійснюються структурні зрушення, які впливають на рівень ефективності функціонування всієї економічної системи.

Визнається суттєве послаблення конкурентних позицій українських компаній на світовому ринку. Але у вирішенні завдань мати гідне місце в міжнародному поділі праці, інтеграції у світове господарство, прискорення ринкової трансформації економіки та підвищення рівня життя й добробуту населення забезпечення міжнародної конкурентоспроможності зараз має принципове значення. Формування конкурентних переваг є важливим у розвитку сучасних міжнародних підприємств, увага зосереджується на показниках, що характеризують ринок та ринкову владу фірм. Передумови участі у процесах глобалізації, форми та наслідки їх прояву визначають показники співвідношення ВВП та зовнішньоторгового обороту і його структура, обсяги та структура інвестицій, потоки ліцензійних платежів, пов'язаних з трансфером технологій.

У розгляді глобального виміру інноваційної політики держав визначаються особливості системи цілей, стратегій, інститутів та механізмів її запровадження [1]. Домінування у глобальному економічному просторі реалізує інноваційні, конкурентні, технологічні переваги, процес глобалізації визначають розвиток інноваційних процесів у національних економічних системах. Водночас це має технологічний, економічний та політичний тиск на країни з нерозвиненими НІС, призводить до поглиблення розриву у розвитку національних економік, їх технологічної структури. Розвиток економік країн

більше залежить від екзогенних факторів глобалізації, таких факторів, як глобального руху капіталу, технологій, трудових ресурсів, об'єктів інтелектуальної власності, інформаційних ресурсів [3]. Глибина економічних зв'язків зі світовою економічною системою, потенційна спроможність національної економічної системи до інноваційних перетворень та інтеграції у систему глобальних економічних зв'язків будуть визначати прояв цих факторів. Темпи розвитку науково-технічного прогресу держави залежить від державної політики в сфері науки та освіти. Інноваційна політика стає основою не тільки внутрішньої, а й зовнішньої політики.

Визначені цілі до Європи вимагають нових реальних орієнтирів, конкурентних переваг і форм взаємодії, взаємовідносин які одночасно мають конкурентний характер. Підвищення конкурентоспроможності економіки для участі у глобальному процесі без наукомісткої продукції підприємств на світовому ринку неможливе. Конкурентні переваги ґрунтуються на розвиненому інституціональному середовищі, нових організаційно-інституціональних формах, інноваційних процесах, передових технологіях.

Перелік джерел посилання

1. Ten Types of Innovation: The Discipline of Building Breakthroughs / [L. Keeley, H. Walters, R. Pikkell, B. Quinn]. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2013.
2. The Global Innovation Index 2015. Effective Innovation Policies for Development / [editors: S. Dutta, B. Lanvin, S. Wunsch-Vincent]. Fontainebleau, Ithaca, Geneva: Cornell University, INSEAD, WIPO, 2015. 418 p. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=3978>.
3. World Development Report 2022: Finance For An Equitable Recovery. The World Bank. 2022. 257 p. URL: <http://hdl.handle.net/10986/36883>.

Соколова Л.В.,

*д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки,

Ескндер Суліаман Салти Аль-Фахор,

аспірант,

Харківський національний університет радіоелектроніки,

Галанов О.Р.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

У важкі часи сьогодення, коли ворог кожену добу на протязі понад восьми місяців регулярно та цілеспрямовано атакує територію України, руйнуючи як промислові та інфраструктурні об'єкти країни, так і житлові споруди населення, умовою життєздатності підприємств та основою їх розвитку на конкурентних ринках є формування та утримання конкурентних переваг. Вирішення цієї задачі базується на забезпеченні фінансової стабільності або стійкості суб'єктів господарювання.

Фінансова стійкість підприємства – це такий стан його фінансових ресурсів, при якому воно здатне своєчасно та в повному обсязі виконати взяті на себе зобов'язання перед усіма суб'єктами за рахунок власних і залучених коштів [1]. Співавтори роботи [2] вважають фінансову стійкість передумовою інноваційного розвитку підприємства. За будь-яких умов управління підприємством повинно бути ефективним, фінансово стабільним для забезпечення йому конкурентних переваг на цільових сегментах ринку [3]. Конкурентна перевага підприємства розглядається як сукупність певних характеристик діяльності господарської одиниці, гнучкість та адаптивність до

мінливості зовнішнього середовища, що забезпечують конкретному підприємству перевагу над конкурентами [4]. Подальший розвиток підприємства повинен відбуватися за інноваційним вектором, що передбачає забезпечення найвищого (постійна модернізація виробництва і видів діяльності) та високого (сучасна патентована технологія; спеціалізовані програми відтворення робочої сили високої кваліфікації; висока репутація підприємства, заснована на активній маркетинговій діяльності; наявність розгалуженої збутової мережі та мережі технічного обслуговування) рівнів конкурентних переваг [5]. Саме такі переваги є стійкими та дозволяють не лише підвищити конкурентний потенціал підприємства, а й забезпечити можливість тривалого збереження досягнутих конкурентних позицій підприємства на ринках збуту.

Перелік джерел посилання

1. Ковальчук Н. О., Руснак Т. В. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. В. 11. С. 368-371.

2. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8776> (дата звернення 25.10.2022).

3. Соколова Л. В., Галанов О. Р. Конкурентні переваги підприємства як елемент конкурентної боротьби. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*: тези доповідей XXX міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2022, 19-21 жовтня 2022 р. / за ред. проф. Сокола Є. І. Харків: НТУ «ХПІ». С. 604.

4. Поняття конкурентних переваг підприємства. [http://ir.lib.vntu.edu.ua > bitstream > handle](http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle) (дата звернення 22.10.2022).

5. Види та джерела формування конкурентних переваг. [https://posibniki.com.ua > post...](https://posibniki.com.ua/post...) (дата звернення 26.10.2022).

Соколова Л.В.

*д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки,

Сіденко О.О.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ХАРАКТЕРИСТИКА БІЛОЇ КНИГИ ЯК СУЧАСНОГО МАРКЕТИНГОВОГО ІНСТРУМЕНТУ

Сучасний період розвитку різноманітного бізнесу у всьому світі характеризується посиленням впливу інтегральних маркетингових комунікацій, появою нового інноваційного маркетингового інструментарію впливу на споживачів ринку B2C. Непередбачувані, стрімко мінливі зміни купівельної поведінки споживачів в умовах сучасного VANI-світу обумовлюють появу нових викликів та вимушують фахівців-маркетологів підприємств розробляти нові інноваційні технології комунікаційних взаємовідносин із споживачами, новий інструментарій маркетингу.

Маркетинговий інструментарій формування попиту на товари та послуги як то мерчандайзинг в роздрібній торгівлі, реклама та її психологічні аспекти, інструментарій маркетингового аналізу, маркетингові технології формування попиту на ринку, формування брендингу у системі інструментів формування попиту знайшов висвітлення у науковій праці [1]. Останнім часом подальшого поширення набувають нейромаркетинг, крауд-маркетинг, контент-маркетинг, трейд-маркетинг, а також такі види маркетингу, як: холістичний, креативний, цифровий (або інтерактивний), інноваційний [2, 3].

У контексті теми дослідження проведений аналіз публікацій показав, що у західному маркетингу активно використовується такий незвичайний

інструментарій роботи із клієнтами, як White Paper, тобто Біла книга. Її використання допомагає вирішувати проблеми клієнтів та забезпечувати таким чином відданість цих клієнтів компанії [4].

Біла книга у деякому сенсі є посібником, у якому прописані проблеми клієнта та запропоновані шляхи їх вирішення, обґрунтування яких базується на фактах та результатах дослідження. Даний документ обсягом до 30 сторінок, який може бути виконано у документі формату PDF або у паперовій версії, є частиною маркетингового контенту. Біла книга уявляю собою добірку цінних та корисних матеріалів: лайфхаків, рекомендацій, інструкцій, описів типових кейсів. Це не сухий нормативний документ, а публіцистичний текст, який є легко читабельним. Цьому сприяє його оформлення: яскравий дизайн, фотографії, інфографіка, статистика, схеми тощо. Для зручності читання тексту виділяють підзаголовки, ключові думки, цитати; інформацію упаковують у таблицю чи маркований список.

Основними цілями формування Білої книги за даними [4, 5] є такі, як:

- залучення потенційних клієнтів;
- виклик інтересу клієнтів до компанії, яка розробляє на замовлення такий документ, та її інформаційного продукту;
- зміцнення довіри з боку цільової аудиторії;
- розширення числа лояльних споживачів;
- підвищення обсягів продажу та показників конверсії.

Це можна робити як за допомогою контекстної реклами, так і за допомогою стратегії експертності: розробити власну Білу книгу і розсилати її клієнтам, котрі перебувають на різних стадіях продажів.

Існують такі види Білої книги: проблема та рішення; нумерований перелік; бекграундер, добірка кейсів. Основними етапами написання White Paper є такі, як:

- розробка чітких цілей;
- дослідження цільової аудиторії;
- вибір теми та її дослідження;

- створення розумової карти;
- написання тексту з дотриманням формального тону написання;
- додавання візуальних елементів.

Таким чином, Білу книгу або White Paper можна вважати багатофункціональним маркетинговим інструментом. Біла книга є корисним та практичним контентом, яким є бажання поділитися з тими, хто теж цікавиться даною проблематикою. У B2B-сегменті він має також велику популярність. Для компанії створити свою білу книгу – це спосіб утвердитись у якості експерта. Фахівці вважають, що людям подобається отримувати цінні поради та готові вирішення своїх проблем за умови, якщо вони мають довіру до компанії, яка розробляє таку книгу, та авторів такого контенту.

Перелік джерел посилання

1. Маркетинговий інструментарій формування попиту ... – CORE. URL: <https://core.ac.uk › download › pdf> (дата звернення: 31.10.2022).
2. Sokolova L., Veriasova G., Ivanova V., Kurdenko O., Ponomarov S. Methodological providing of innovative marketing research technology. *Estudios de Economía Aplicada*. 2021. VOL 38(4). DOI: [http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20\(1\).3990](http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20(1).3990).
3. Соколова Л. В., Зінченко М. Е. Споживчі переваги як об'єкт нейромаркетингових досліджень. *Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища*: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2020. С. 315-325.
4. Біла книга: що таке та навіщо вона клієнту <https://fractus.com.ua/blog/poleznye-stati/marketing/belaya-kniga-chto-takoe-i-zachem-ona-klientu/> (дата звернення 26.10.2022).
5. White Paper Guide 2022. URL: <https://greatcontent.com/white-paper-guide/> (дата звернення: 26.10.2022).

Соколова Л.В.

*д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки,*

Шаповалов О.В.

*студент,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В умовах стратегічного інноваційного розвитку промислового сектору економіки України інноваційний потенціал розглядається глобальною характеристикою підприємств. Інноваційний потенціал як термін увійшов у економічну науку як економічна категорія, але єдиного його визначення в сучасній економічній літературі, в тому числі й українській, немає. У наукових роботах цей термін зазвичай використовується операційно при вирішенні інших науково-пізнавальних завдань. У багатьох дослідженнях науковці зосереджують увагу на розгляді окремих аспектів інноваційного потенціалу, наводяться конкретні визначення, які не пов'язані між собою [1-3].

Вважаємо за доцільне запропонувати більш детальне тлумачення цієї економічної категорії, згідно з яким під інноваційним потенціалом слід розуміти здатність підприємства досягати поставлених інноваційних цілей за допомогою використання у виробничому процесі наявних різноманітних ресурсів. Відповідна структура інноваційного потенціалу кожного промислового підприємства залежить від специфіки та масштабу його діяльності, а ступінь використання потенціалу визначають інноваційні можливості та сприйнятливість підприємства до інновацій. Слід зазначити, що інноваційні перетворення вимагають від кожного підприємства швидкої

адаптації до зміни характеру впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Ці зміни передбачають обов'язкову трансформацію структурних складових підприємства.

Огляд літературних джерел за темою дослідження свідчить про складну та багатогранну структуру інноваційного потенціалу підприємства [4-6]. Складовими інноваційного потенціалу є такі, як: інтелектуально-кадрова, фінансова, матеріально-технічна, виробничо-технологічна, інформаційна, маркетингова, інтерфейсна, науково-дослідна, управлінська, культурно-корпоративна. Економічний розвиток економіки країни та її складників у сучасних умовах все більше залежить від технологічних зрушень на базі інновацій. Уміння формувати й ефективно використовувати інноваційний потенціал стає вирішальним фактором забезпечення конкурентоспроможності та розвитку підприємств промислового сектору [7].

Відповідно до оцінки перешкод для технологічних інновацій за період 2016-2019 років за даними [3] в економіці України спостерігалася така тенденція: потреба у фінансовій підтримці з боку держави зменшується; дефіцит власних коштів зменшується; вартість інновацій та економічний ризик зростають; дефіцит кваліфікованих кадрів стає більш значущим та актуальним; низький рівень інноваційного потенціалу підприємств стає більш суттєвим.

Інноваційний потенціал підприємства розглядається як частина його економічного потенціалу і відображає можливість реалізації інноваційного проекту або програми інноваційних перетворень та впровадження інновацій з метою підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Ефективність інноваційної діяльності підприємства впродовж інноваційного циклу залежить від інноваційного потенціалу підприємства, який слід розглядати як систему взаємопов'язаних факторів і ресурсів, що забезпечують постійну та ефективну інноваційну діяльність підприємства.

За сучасних умов господарювання визначальним чинником у сфері інноваційних досліджень та забезпечення економічної безпеки підприємства є

формування його інноваційного потенціалу. Економічне зростання підприємств промислового сектору на основі інноваційного розвитку забезпечить вирішення комплексних завдань та системних перетворень в економіці України.

Перелік джерел посилання

1. Микитась О. О., Миронова М. К. Управління інноваційним потенціалом підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Технічний прогрес та ефективність виробництва*. 2015. № 59. С. 53-56

2. Tumanova A. YU, Zadorozhnyuk N. O. (2014), The value of innovative potential in the strategic management of the innovative activity of an industrial enterprise. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Ekonomika*, 2014. vol. 3, pp. 12-16.

3. State Statistics Service of Ukraine: The innovation activity in Ukraine [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 14 June 2019).

4. Володін С. А. Теоретичні засади формування і реалізації інноваційного потенціалу в розвитку економіки. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 65-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_5_12 (дата звернення 25.10.2022).

5. Сидорчук І. П. Сутність, структура та особливості оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Економіка і регіон*. 2014. № 2 (45). ПолтНТУ. С. 97-101.

6. Левченко Ю. Г. Сутність та складові інноваційного потенціалу підприємства. *Наукові праці НУХТ*. 2012. № 43. С. 57-61.

7. Інноваційний потенціал підприємства як основа його розвитку. <http://rev.kpi.zp.ua> > journals (дата звернення 27.10.2022).

Стеблюк Н.Ф.,

*к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та регіональних студій,*

Університет митної справи та фінансів

Пугачова А.М.,

студент,

Університет митної справи та фінансів

СПОСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОДАЖІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД

Вихід на європейські ринки – це свідомий вибір власника, який готовий йти на новий ринок і брати на себе всі ризики. Українські виробники, які вже вийшли на ринки Європи, вважають, що європейський ринок складніший у питаннях конкуренції та потребує інших підходів. Також, власники бізнесу стикаються зі специфікою нового ринку та наростанням ризиків, які важко спрогнозувати. В умовах воєнного часу для величезної кількості власників актуальною стала зміна географії їх компаній.

Способи організації міжнародних продажів: прямий експорт віддалено, робота через дилерів або дистриб'юторів, власний філіал, продажі через маркетплейси та продаж франшиз. Запуск міжнародних продажів вимагає від власників чіткого бачення, яким чином буде налаштована робота відділу продажів, а саме [1]:

1. Розробити профіль компетенцій співробітників відділу продажу (менеджера з продажу, керівника відділу продажу, адміністратора, аналітика відділу продажу).

2. Закрити позицію мінімум одного менеджера з продажу, що володіє навичкою продажів продуктів компанії на найвищому рівні.

3. Розробити навчальні матеріали для адаптації менеджерів з продажу (презентації, навчальні картки, інструкції) мовою або мовами, на яких здійснюються продажі.

4. Розробити та впровадити обов'язкову програму теоретичної та практичної адаптації для нових менеджерів з продажу.

5. Розробити систему фінансової мотивації менеджерів із продажу, ефективно прив'язану до їх результативності та ефективності.

6. Запустити процес регулярного проведення внутрішніх тренінгів та навчальних заходів для підвищення компетенцій менеджерів із продажу.

Якщо бізнес працює в сегменті B2C, при виході на міжнародний ринок керівник обирає продажі на власних інтернет-ресурсах або просування через маркетплейси (англ. marketplace – ринкова площа»), що означає великий інтернет-магазин, який дає можливість іншим продавцям реалізовувати свої товари за певну винагороду. Найчастіше маркетплейси вкладають величезні грошові кошти в просування свого майданчика, завдяки чому у них багато трафіку, а значить – клієнтів і партнерів, які хочуть скористатися можливостями маркетплейса на свою користь. Такі маркетплейси, як Amazon і Ебай носять мас-маркет характер. При виході на ці майданчики з вищою ціною в ніші варто починати з мінімального – необхідно провести тестування в різних розділах. Чинником впливу на сприйняття ціни клієнтами на маркетплейсах є країна-виробник [2,3].

Також необхідно визначити можливість використання додаткових інструментів просування – сайт, контент-маркетинг, SMM (Social Media Marketing) – наскільки їх використання узгоджується з умовами торгівлі на обраних маркетплейсах.

Якщо компанія працює у сегменті B2B варто зазначити, що основною стратегією має стати brand-маркетинг. Адже рішення потенційних клієнтів значною мірою буде залежати від репутації компанії. Слід виокремити основні стратегії бізнесу:

1. Відповідно до особливостей обраної ніші та місцевого законодавства визначити список ключових інструментів для просування бренду та стимулювання продажів у Інтернет.

2. Придбати доменне ім'я. Під час створення веб-сайту вибір доменного імені має вирішальне значення, оскільки воно не тільки представляє бізнес для громадськості, але й допомагає підійти вище в результатах пошукової системи.

3. Розробити сайт-візитку компанії з якісною структурою, дизайном та наповненням, а також адаптований під культурні та мовні особливості країни.

4. Запустити процес упакування успішних кейсів для їх використання як інструмент репутаційного маркетингу на ресурсах підприємства.

5. Розробити семантичне ядро, запустити системну роботу над покращенням позицій компанії та її продукції за ключовими запитами в органічному пошуку.

Війна зробила певні корективи. Якщо раніше в контракті розділ «форс-мажор» вписувався як обов'язковий, тому що цього вимагає торгове право, то тепер це важливий момент, адже справді є ризики недопостачання через збій у забезпеченні сировини або її доставки на виробництво, а відповідно несвоєчасне виконання замовлень. Водночас компаніям, які ще не починали виходити на експорт, зараз саме час шукати способи виходу на міжнародні ринки.

Перелік джерел посилання

1. Оптимізація процесу виходу підприємства на зовнішній ринок: бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201146> (дата звернення: 26.10.2022).

2. Самойлик Ю. В., Стеблюк Н. Ф., Кучер М. М., Сайгак Є. Л. Міжнародний досвід формування стратегії та маркетингової політики підприємств готельного бізнесу. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія Економічні науки*. 2021. № 3. С. 197-202.

3. Лошенюк О., Галан Л. & Посохов І. (2022). Сучасні стратегії в міжнародному маркетингу. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2(66), С.123-131. URL:<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-123-131> (дата звернення: 26.10.2022).

Степаненко С.В.,

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики

та управління економічною безпекою,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Формування ресурсного потенціалу суб'єктів аграрного бізнесу, зважаючи на сучасні глобальні виклики суспільства перш за все проблеми екології, раціонального природокористування, бідності і продовольчого забезпечення всіх верств населення є головною складовою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни в цілому. Враховуючи незворотність процесів переходу агропромислового комплексу на інноваційний шлях розвитку в умовах інклюзивної економіки, зазначені обставини підтверджують необхідність розробки теоретико-методичного базису формування та розвитку ресурсного потенціалу суб'єктів аграрного виробництва.

Для суб'єктів аграрного бізнесу ресурсний потенціал характеризується специфічними властивостями, пов'язаними із неспроможністю відділення сільськогосподарської діяльності від природних ресурсів, розміщених на конкретні території. В меншій мірі це стосується трудових ресурсів. Ситуація, яка склалася, з еміграцією робочої сили за кордон, насамперед із сільської місцевості, є несприятливою. Ці два чинника обумовлюють важливість реалізації соціально-еколого-орієнтованої політики управління ресурсним потенціалом суб'єктів аграрного бізнесу. Взаємодія підприємства із зовнішнім середовищем в ході залучення ресурсів накладає на нього певний рівень відповідальності щодо внесення своєї частки в досягнення цілей сталого та інклюзивного розвитку сільських територій [1].

Головною проблемою вітчизняних аграрних реформ, включаючи і реформу форм господарювання, є невизначеність виконавчих інститутів влади з моделлю аграрного устрою. Модель, як конструкція бажаних досягнень є дороговказом, ідеологією реформ. При всій важливості реформи форм господарювання вона є лише складовою у цілісності й системності руху до мети – ідеального для національних потреб розвитку аграрного виробництва й сільських територій. Отже, модель задає рамки того, яким має бути сільське підприємництво. І, оскільки в Україні існує модельна невизначеність з аграрним устроєм, ми маємо не тільки толерантність до будь-яких форм господарювання (що саме по собі добре), але і олігархічну агрохолдингізацію, роботу бізнесу «в тіні», майже нульову підприємницьку проактивність селян [2].

Враховуючи міжнародний досвід, одним із перспективних шляхів розвитку є модель інклюзивного розвитку. Відносно АПК це означає забезпечення рівного для сільськогосподарських товаровиробників доступу до економічних можливостей розвитку та безперешкодної взаємодії між ними та населенням конкретної сільської території. Ресурсний потенціал суб'єктів аграрного бізнесу слід розглядати як складну, безперервно відтворювану систему, що забезпечує не тільки власне відтворення, а й соціально-орієнтоване виробництво сільськогосподарської продукції з метою найповнішого задоволення потреб населення у продуктах харчування, а промисловості – у сільськогосподарській сировині.

В умовах реалізації курсу на інклюзивний розвиток агропідприємств важливим завданням є удосконалення інституту управління інноваційними процесами. Передусім необхідно звернути увагу на декілька моментів, які перебувають у полі зору сучасних науковців. По-перше, механізм управління інноваціями потрібно спрямувати на оптимізацію розподілу фінансових ресурсів у інноваційні підприємницькі та соціальні проекти; порівняння результативності вкладених коштів для підтримки функціонування існуючого капіталу з інноваціями [3].

Практика останніх років з очевидністю переконує – ефективність інклюзивного розвитку аграрної сільської сфери буде досягнена лише за умови конструктивного консенсусу між найважливішими інституційними суб'єктами – державою, великими агрохолдингами, малими формами господарювання, місцевими територіальними громадами, навчальними і науково-дослідними установами та споживачами. Це означає, що стратегічне прогнозування функціонування аграрної сфери має здійснюватися на основі продуманої науково обґрунтованої інституційної моделі інклюзивного розвитку, підпорядковуватися завданням модернізації суспільства та формуванню нових раціональних стандартів життя, поведінки, добробуту і загалом можливості користуватися всіма благами цивілізації [4, с. 9].

Отже, для досягнення цілей суб'єкта господарювання ресурсний потенціал інноваційного розвитку суб'єктів господарювання АПК в умовах інклюзивної економіки має бути не просто механічним набором окремих видів ресурсів, а системою взаємопов'язаних оптимальних ресурсних пропорцій у кількісних та якісних параметрах. Тому для того, щоб сформувавши такий ресурсний потенціал, необхідно ефективно управляти процесом, пов'язаним з його формуванням, оновленням, розвитком та використанням, для досягнення конкретної мети організації – поточної чи стратегічної.

Перелік джерел посилання

1. Захарченко В.І, Балахонова О.В. Обґрунтування побудови механізму управління інноваційним розвитком регіону. *Інноваційна економіка*. 2016. № 7-8. С. 86-90.
2. Макєєв О. О. Управління ресурсним потенціалом суб'єктів аграрного бізнесу: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Суми. СНАУ, 2021. 22 с.
3. Наукові основи і стратегічні пріоритети сталого розвитку сільських територій України / за ред. Я.М. Гадзала. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2019. 40 с.
4. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015: нац. доп.; за заг. ред. В. Гейця та ін. Київ: НВЦ НБУВ, 2010. 232 с.

Степанова О.В.,

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Піунова Є.Д.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Протягом останніх двадцяти років структура української економіки зазнала істотних змін. В умовах ринкової економіки економічне зростання можливе при відповідному рівні конкурентоспроможності продукції та послуг, що виробляють промислові підприємства, адже промисловість є одним з провідних сегментів економіки в багатьох країнах, що визначає рівень економічного розвитку, можливості участі у світовій організації торгівлі.

Промисловість – провідна галузь господарського комплексу держави, яка має за мету добування та переробку природних багатств. Від стану та розвитку промисловості залежать стан і розвиток інших галузей економіки, соціально-культурного та адміністративно-політичного будівництва, а отже, й рівень життя громадян, розвитку суспільства, держави в цілому [1, 4].

Серед основних науковців, хто досліджував стан та закономірності динаміки розвитку промислових підприємств в економіці слід відмітити вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: М. П. Войнаренко, Н. В. Кондукоцова, М. Ю. Сушко, Т. М. Юсупова та інші [2].

Промислова діяльність була розподілена по всій території України нерівномірно та зосереджена у певних областях, особливо в східній частині країни. Явними лідерами були Донецька область, частка якої в загальному обсязі промислового виробництва в Україні становила 21 % та

Дніпропетровська (19 %). Це означає, що на ці дві області припадало біля 40 % від загального промислового виробництва в Україні. Якщо додати Луганську (8 %), Запорізьку (5 %) і Харківську (5 %) області, частка Сходу становила майже 60 % [3]. Вітчизняний промисловий сектор має важливе значення для української економіки. Так, в 2019 р. внесок цього сектору до валового внутрішнього продукту (ВВП) України складав біля 20 %. Станом на початок 2020 р. внаслідок погіршення результатів у промисловості відбулося падіння індексу промислової продукції і становить 91,6 % до попереднього 2019 р. У 2021 р. індекс промислової продукції складав 83,9 %, а у 2022 р. – 87 %.

На початковому етапі військової агресії на Сході України промисловість знаходилася у режимі значної турбулентності. Урядом країни прийнято логічне рішення щодо розірвання торгово-економічних зв'язків із Росією, що відчутно відобразилося на фінансово-економічних результатах діяльності промислових підприємств, але в той же час з метою відновлення прибуткової діяльності підприємства поступово почали налагоджувати нові бізнес-зв'язки щодо взаємодії з новими партнерами й опановувати нові ринки реалізації промислової продукції [3]. Унаслідок повномасштабної війни, розв'язаної РФ, економіка України зазнала серйозних втрат. Сукупно майже половина підприємств зупинені (18,7 %) або майже зупинені (28,1 %), загальні прямі втрати МСБ оцінюються у 83 млрд доларів США, бізнес-активність скорочується, а експортери стикаються з обмеженими можливостями через блокаду портів – поточні логістичні маршрути покривають менше 20% експорту. Понад 10 млн українців (~25% населення) покинули свої домівки, у тому числі 7,5 млн виїхали за кордон. У результаті щонайменше 3 млн українців уже втратили роботу, а 53 % населення ризикують її втратити (за даними ООН).

Війна обмежила потенціал частини традиційних та нових можливостей. В Україні зберігатимуться високі ризики аж до моменту створення якісно нової надійно функціонуючої колективної системи гарантування безпеки. Це стримуватиме вільний притік капіталу в українську економіку. В таких умовах

важлива раціональна політика держави відносно розвитку промисловості України. Основою для визначення пріоритетів державної підтримки та регулювання промислового виробництва має бути розуміння його місця в національній економіці. Тут проявляється двобічний зв'язок. По-перше, рівень економічного розвитку країни прямо пропорційно залежить від розвитку промислового виробництва, по-друге, промислове виробництво є імпульсом до прискорення економічних процесів, в тому числі розвитку інших видів економічної діяльності.

Основні перспективи розвитку промисловості на найближчі роки вбачаються у розширенні реалізації продукції на внутрішньому ринку, подальшій диверсифікації зовнішніх ринків збуту та модернізації технологічної бази вітчизняного виробництва.

Незважаючи на всі складнощі, Україні в умовах війни вдалось зберегти відносну макроекономічну стабільність та подолати масштабну зупинку виробництва і вплив трудових ресурсів, спричинений переміщенням людей до безпечних місць, та, фактично, повернути ці процеси у зворотному напрямку.

Перелік джерел посилання

1. Ходирєва О. Сучасний стан та проблеми розвитку машинобудівних підприємств України. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 1. С. 227-238. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.227>.

2. Кондукоцова Н. В. Стан і тенденції розвитку промисловості в Україні. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. *Навчальний посібник*. 2017. № 13. С. 80-87.

3. Економічна статистика. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.10.2022).

4. Сушко М. Ю. Аналіз сучасного стану розвитку промислової галузі України. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1. С. 93-98.

Степанова О. В.,

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики

та управління економічною безпекою,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Степанова Н.С.,

студент,

Українська інженерно-педагогічна академія

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ЇХ ФОРМУВАННЯМ

Задовільний фінансовий стан підприємства є ознакою економічної безпеки підприємства. Достатній обсяг фінансових ресурсів на підприємстві забезпечує такий стан. Значний внесок у вивченні фінансових ресурсів підприємства, їх формуванні та ефективному використанні зробили ряд вчених: З.С. Варналій, О.Д. Василик, В.М. Геєць, А.М. Поддєрьогін, Г.О. П'ятаченко, В.М. Федосов та інші. На сьогодні існують різні визначення поняття «фінансові ресурси». Відповідно до роботи [1] фінансові ресурси – це частина коштів, що були сформовані під час створення суб'єкта господарювання, надходять на підприємство за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності для реалізації поставлених завдань та виконання зобов'язань. У статті [2] фінансові ресурси підприємств – це сукупність грошових коштів у фондовій, не фондовій або матеріальній формі, які призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення. Фінансові ресурси генерують у собі грошові фонди, а також ту частину грошових коштів, що використовується підприємством у не фондовій формі. У роботі [3] сформульоване таке визначення: «фінансові ресурси підприємства – це наявні в розпорядженні підприємства кошти, які поділяються за двома ознаками: за їх видами та складом, за джерелами їх виникнення (формування)». В той же час, практично всі автори визнають що

основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є власні та залучені кошти. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств наведені на рисунку 1.

Рисунок 1 – Джерела формування фінансових ресурсів підприємств

Джерело: складено авторами за [3, 4]

Співвідношення власних і залучених джерел формування фінансових ресурсів є одним з важливих питань в діяльності підприємства. Підвищення частки власних коштів позитивно впливає на фінансову діяльність підприємств, а висока частка залучених коштів ускладнює фінансову діяльність підприємства та потребує додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, дивідендів на акції тощо. З огляду на це, фінансовим службам підприємства необхідно детально продумувати доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів. Тому, найважливішим завданням підприємств є пошук резервів збільшення власних фінансових ресурсів і найкращого їх використання з метою підвищення ефективності роботи підприємства. На

погляд авторів, одним з основних власних джерел формування фінансових ресурсів підприємства є прибуток від різних видів господарської діяльності. Виходячи з цього, метою управління фінансовими ресурсами підприємства є забезпечення максимізації прибутку підприємства. Управління формуванням прибутку підприємства включає ряд етапів, які наведені у таблиці 1.

Таблиці 1 – Етапи управління формуванням фінансових ресурсів

Етап	Зміст етапу
Етап I	Визначення долі ринку, конкурентоспроможності продукції, прогнозування обсягів реалізації, здійснення операційного аналізу «Витрати-Обсяг-Прибуток»
Етап II	Аналіз техніко-технологічної бази, кадрового складу, логістичних можливостей підприємства
Етап III	Зіставлення результатів отриманих на першому та другому етапах та прийняття фінансовими менеджерами обґрунтованого рішення

Джерело: складено авторами

Ефективне управління формуванням фінансових ресурсів є фундаментом для фінансової стабільності підприємства і його подальшого розвитку.

Перелік джерел посилання

1. Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 2 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3818> (дата звернення: 18.10.22).
- 2 Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 42-45.
3. Гайбура Ю. А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 14-21.
4. Кірсанова А. М., Точонов І. В. Фінансові ресурси підприємства та ефективність їх використання. *Збірник наукових праць ДонНАБА*. Краматорськ, 2015. Випуск №1. С. 116-122. URL:https://donnaba.edu.ua/journal/images/2015-1/2015-1_0116-122.pdf (дата звернення: 20.10.22).

Стороженко О.В.,

*к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Ануфрієв В.В.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ПАРАДОКС СОЛОУ ТА ГІПОТЕЗИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

Ріст продуктивності праці у країнах з розвинутою економікою з 2004 р. почав постійно знижуватися (рис. 1). Особливо, це стосується загальної факторної продуктивності, у якій враховується використання досягнень інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Ця тенденція виникла ще у 1970-1980 рр. минулого століття та отримала назву парадокс продуктивності або парадокс Солоу. Розглянемо деякі основні гіпотези виникнення парадоксу та причини його існування у ХХ ст. та в теперішній час.

Рисунок 1 – Ріст продуктивності праці у світі, починаючи з 1981 р.

Парадокс продуктивності – явище зменшення темпів росту продуктивності (парадокс Солоу), яке існувало у США в період з 1970 по 1980 рр. та було зафіксовано у інших розвинених країнах світу з 2000-х років по теперішній час, незважаючи на швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Існує велика кількість гіпотез, що пояснюють причини виникнення парадоксу продуктивності у минулому столітті, розглянемо основні з них [1, 2]:

– гіпотеза «неправильного методу дослідження парадоксу продуктивності» зосереджена навколо ідеї про те, що оцінки реального випуску у минулому столітті завищують інфляцію та занижують продуктивність, тому що вони не враховують покращення якості ІТ-товарів та товарів загалом;

– гіпотеза «затримки через навчання та адаптацію» пояснює парадокс як ідею про те, що приріст випуску та продуктивності від інвестицій в ІКТ матеріалізується набагато пізніше, ніж інвестиції були зроблені, тому будь-які спостереження за продуктивністю у 1970-х та 1980-х роках не дозволять помітити цей приріст;

– гіпотеза «перерозподілу прибутку» заснована на тому, що фірми можуть робити інвестиції в ІКТ, які є продуктивними для неї самої, оскільки дозволяють отримати більше вигоди для себе, але не роблять більше прибутку для всієї галузі;

– гіпотеза «непродуктивності ІКТ» заснована на звинуваченнях проти корисності комп'ютерів, оскільки, як вважалось, вони не вносять великий вклад в промисловість у порівнянні з промисловою революцією, електрифікацією, розвитком інфраструктури (залізничне сполучення, водні канали та автомагістралі).

Усі ці теорії були актуальні і для початку XXI століття. До них ще можна додати гіпотезу про те, що комп'ютери та мобільні телефони являються засобами, які відволікають від роботи та гіпотезу про те, що онлайн-торгівля

приносить менше очікуваного прибутку через витрати на транспортування роздрібних товарів.

Слід також зазначити, що для аналізу впливу ІКТ на результати виробництва, зазвичай, використовується функція Кобба-Дугласа. Більшість моделей спрямовані на оцінку впливу ІКТ на випуск продукції в межах окремої країни, але вони не враховують наступні фактори, а саме:

- особливості економічного розвитку;
- інфраструктуру кожної країни.

Тому моделювання впливу ІКТ на економічний розвиток країни доцільніше проводити, порівнюючи з іншими країнами та враховуючи особливості їх економічного стану [3].

Проаналізувавши усі приведені аргументи, можна прийти до висновку, що парадокс Солоу виник в результаті хибних уявлень про розвиток ІКТ у минулому столітті. Для коректної оцінки впливу ІКТ на продуктивність праці необхідно використовувати комплекс сучасних моделей для аналізу кожного аспекту загальної проблеми та знаходження оптимальних рішень.

Перелік джерел посилання

1. Remes J. Solving the Productivity Puzzle: The Role of Demand and the Promise of Digitization: монографія. CFA Institute Research Foundation, 2019. 180-181 с.
2. Field A. US Economic Growth in the Gilded Age: *Journal of Macroeconomics*. 2009. 173-190 с.
3. Гаркушенко О. М., Князев С. І. Аналіз економіко-математичних моделей впливу інформаційно-комунікаційних технологій на результати виробництва: чи існує парадокс Солоу? *Наука та інновації*. 2019. № 15. Т. 4. С. 5-19.

Стороженко О. В.,

*к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Мороз М. Ю.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ІГОР

Теорія ігор – це теорія математичних моделей для прийняття оптимальних рішень в умовах конфлікту [1]. Одна із задач теорії ігор полягає в тому, щоб допомогти спеціалістам зрозуміти та передбачити динаміку розвитку деяких економічних процесів.

Тому буде актуальним та важливим дослідити історичний розвиток цієї науки, а також праці вчених, які вплинули на її формування як сучасної концепції. Ігрові моделі активно застосовуються в багатьох сферах, зокрема в економіці та менеджменті.

Перші економічні моделі, які потім стануть частиною теорії ігор, запропонували А. Курно та Ж. Бертран (XIX ст.), які досліджували виробництво та ціноутворення в умовах олігополії.

Іншим попередником теорії ігор вважається французький математик Е. Борель. Також деякі фундаментальні ідеї були незалежно запропоновані А. Вальдом, який заклав основи нового підходу до статистичної теорії прийняття рішень [2].

На початку XX ст. Е. Ласкер, Е. Цермело та Е. Борель, незалежно один від одного, запропонували ідею математичної теорії конфлікту інтересів.

У 1906 р. Е. Ласкер випустив брошуру «Боротьба», у якій запропонував своє бачення теорії ігор, поширивши її на різні сфери людської діяльності,

зокрема на економіку. Серед ідей, розглянутих Е. Ласкером в цій праці, був поділ ігор на «рівноважні» та «ігри з перевагою», тобто ігри, в яких право першого ходу дає перевагу.

Основоположником теорії ігор прийнято вважати американського математика Дж. фон Неймана. У 1928 р. він опублікував статтю «Про теорії суспільних ігор», в якій вперше було застосовано поняття «теорія ігор».

Формальні математичні аспекти теорії були вперше викладені у книзі Дж. фон Неймана та О. Моргенштерна «Теорія ігор та економічна поведінка» (1944 р.). Розглянемо основні моменти цієї праці:

- сформульовано визначення «гри», як діяльності двох і більше учасників (гравців) та результатом якої є «виграш» або «програш»;

- в процесі гри всі учасники можуть розпоряджатися ресурсами і взаємодіють між собою, переслідуючи мету «виграти», для цього приймаючи рішення, засновані на поведінці інших гравців;

- описано спосіб математичного пошуку оптимальних стратегій в грі, які ведуть до «виграшу» з певними ймовірностями [3].

У той період багато науковців проводили дослідження про антагоністичні ігри – це ігри, у яких виграш одного гравця дорівнює програшу його суперника. У 50-х роках минулого століття в США, завдяки збільшенню фінансування науки, починаються спроби практичного застосування теорії ігор не лише в економіці, а й у біології, кібернетиці, техніці, антропології та військовій справі.

Тоді ж Дж. Неш формулює ключову для всієї теорії ігор концепцію рівноваги для неантагоністичних ігор. Ця ідея полягає в тому, що всі учасники конфлікту мають використовувати оптимальні стратегії, що приводять до створення стійкої рівноваги.

Також Дж. Неш значно розширив теорію ігор, допустивши ситуації, коли гравці не тільки конкурують між собою, а кооперуються для досягнення загальної мети (кооперативні ігри).

Сучасна теорія ігор багато в чому базується на ідеях, які виклав Дж. Неш. В останні роки теорія ігор активно розвивається, вчені вдосконалюють та розширюють цю дисципліну. Наприклад, у 2005 р. Нобелівську премію отримали І. Ауманн та Т. Шелінг за розширення розуміння проблем конфлікту та кооперації за допомогою аналізу в рамках теорії ігор.

В економіці дуже часто зустрічаються конфліктні ситуації, які мають різноманітний характер, наприклад, конкурентна боротьба на ринку двох і більше підприємств. Для ефективного вирішення економічних задач необхідно використовувати науково обґрунтовані методи теорії ігор (ігрового моделювання), одночасно із застосуванням інформаційних технологій та прикладного програмного забезпечення.

Перелік джерел посилання

1. Шиян А. А. Теорія ігор: основи та застосування в економіці та менеджменті : навч. посіб. Вінниця, 2009. 164 с.

2. Історія виникнення та розвитку теорії ігор. *Факультет математики, природничих наук та технологій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.* URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/naukovo-populiarni-publikatsii/859-istoriya-vyunykennya-ta-rozvytku-teoriyi-ihor.html> (дата звернення: 22.10.2022).

3. Neumann J., Morgenstern O. Theory of games and economic behavior. 16th ed. Princeton University Press, 2007. 776 p.

Чеботарьова І.Б.,

*ст. викладач кафедри медіасистем та технологій,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Федотова Т.А.,

*студент,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТІВ ВИДАВНИЦТВА «VIVAT»

Для правильного налагодження маркетингової діяльності фірми необхідно дослідити конкурентів, тобто проаналізувати їх для виявлення слабких та сильних сторін.

Видавництво «Vivat» спеціалізується на книжково-журнальній продукції для різних віку та сфер діяльності. Основними конкурентами обраної фірми є видавництво «Ранок» (навчальна, методична та дитяча література), видавництво «Фоліо» (художня, дитяча, науково-популярна, довідкова та прикладна література) та видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» (в основному дитяча література, а також для підлітків і молоді) [1].

Виділили такі 5 ознак конкуренції: тематика та якість книг, видавнича діяльність, продажі й маркетинг, керування видавництвом і культура фірми [2].

Для оцінки діяльності конкурентів будемо користуватись 5-бальною системою, за якої 5 – високий результат (треба дослідити досвід), 3 – приблизна рівність, а 1 – зовсім не конкурентоздатний. Склали матрицю сильних сторін конкурентів (табл. 1) на основі їх аналізу.

Таблиця 1 – Матриця сильних сторін конкурентів

Конкурент	Ознаки конкуренції					Сума балів
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
№1 – Ранок	5	5	4	5	4	23
№2 – Фоліо	3	4	3	4	4	18
№3 – А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА	4	3	5	3	4	19

За всіма ознаками найбільшу суму балів заробило видавництво «Ранок», тому далі будемо порівнювати наше підприємство з ним. З матриці сильних сторін конкурентів (табл. 1) бачимо, що можемо покращувати 3 ознаки з обраних, але все одно не досягнемо поставленого рівня. Тому треба зосередити увагу на тих галузях, в яких ми можемо переважити інших конкурентів. Наприклад, «Vivat» не повинно зменшувати загальний наклад книжок, аби не здати свої позиції, та навіть навпаки намагатися збільшити кількість назв. Також треба звернути увагу на маркетингову діяльність і можливо запропонувати нові акційні рішення, а ще вкластися у рекламну кампанію.

Для подальшого оціночного порівняння видавництв будемо користуватися методом профілю [2]. Це необхідно робити для виявлення сильних і слабких сторін нашої фірми в порівнянні з головним конкурентом. Першим етапом цього методу є визначення ознак фірм, за якими можна характеризувати їх діяльність на ринку. Тож ми будемо характеризувати видавництва за наступними ознаками: якість книг, асортимент книг, цінова політика, доступність, об'єм продажів, рекламна діяльність, взаємодії з клієнтами, імідж фірми, час існування на книжковому ринку, книжкові клуби, здатність виділитися, маркетингова діяльність і партнери.

Наступним етапом є оцінка діяльності нашої та головної конкурентної фірми та побудова профілів. Будемо використовувати 9-бальну систему, де 9 – дуже добре, а 1 – дуже погано. На рис. 1 в правій частині наведено два профілі, нашого видавництва «Vivat» (червоний колір) та конкурента «Ранок» (синій колір). На основі двох створених профілів, побудували профіль сильних і слабких сторін (рис. 1, ліва сторона). Для цього використовували 12-бальну систему, від +6 до -6, за якої оцінки нашого видавництва прийняли за 0.

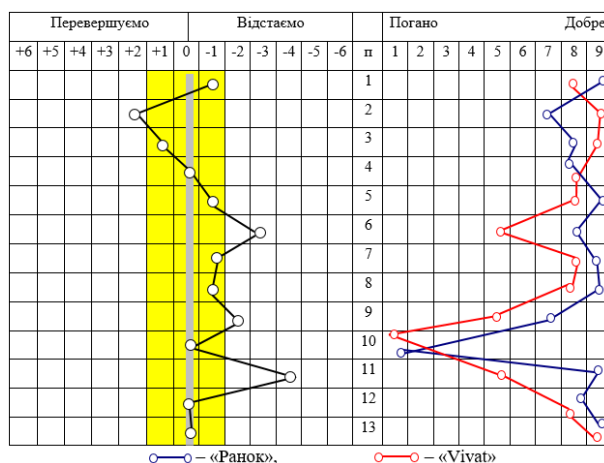

Рисунок 1 – Профіль сильних і слабких сторін

З рис. 1 спостерігаємо, що в більшості характеристичних ознак переважає наш конкурент – видавництво «Ранок». Але варто враховувати жовту зону, яка свідчить про похибку методу виміру, тому ці результати не будуть враховуватись. Тоді під наш аналіз підпадає тільки декілька ознак. Наше видавництво перевершує тільки за однією ознакою – асортимент. Час діяльності змінити або покращити неможливо. Тож розглянемо інші 2 ознаки.

Видавництво «Vivat» повинно приділити велику увагу рекламним заходам. Є велика кількість видів їх впровадження і навіть в сьогоденні умовах реклама буде мати не малий успіх. Здатність виділятися можна впроваджувати за допомогою професійного або ж навіть нестандартного, яскравого дизайну книг, але з такими методами також треба бути обережним.

Перелік джерел посилання

1. Рейтинг українських видавництв. *BookForum*.

URL:<https://bookforum.ua/p/rezultaty-knyzhkovogo-roku-ukrayinskyh-vydavnytstv>
(дата звернення 11.10.2022).

2. Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни «Основи маркетингу та рекламної діяльності» для студентів усіх форм навчання спеціальності 186 «Видавництво та поліграфія» [Електронне видання] / Упоряд. Чеботарьова І.Б. Харків: ХНУРЕ, 2022. 23 с.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВПЛИВУ ТА ПРОТИДІЇ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ

у межах реалізації міжнародного проекту Erasmus+
«Academic Response to Hybrid Threats» WARN
(610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-CBHE-JP)

Гришко С.В.

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Кодрул Р.Е.

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Інформаційна безпека представляє набір інструментів та методів для захисту різних видів інформації. Вона включає безліч сучасних інформаційних технологій, використання яких стає необхідністю успішного функціонування підприємств. Загалом під інформаційною безпекою розуміється стан інформаційного середовища, який забезпечує розвиток цього середовища, ефективне використання інформації в інтересах підприємства, а також захищеність від будь-яких загроз [1]. Забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві слід розглядати як невід'ємний елемент процесу управління підприємством [2].

Застосування СУІБ (Система управління інформаційною безпекою) є однією з умов розвитку бізнесу, її використання при виникненні загроз інформаційним системам підприємства забезпечує спроможність до протистояння загрозі та подальшого існування. Використовуючи методи ризик-менеджменту, а також застосування інших процедур, організаційних методів, програмного та технічного забезпечення, досягається реалізація інформаційної безпеки підприємства.

Процедури для реалізації системи управління інформаційною безпекою можуть бути організовані як дерево процесів [3]. Створення ефективної

системи управління інформаційною безпекою можна описати певною послідовністю заходів на підприємстві, така послідовність може включати етапи (рис. 1), фактична реалізація яких залежить від специфіки конкретного підприємства. Етапи формування визначають впровадження заходів, виконання певних дій або прийняття рішень, які можна поділити на три блоки. Перший та другий етап забезпечують встановлення сфери застосування СУІБ. З третього по сьомий етапи відбувається впровадження захисних заходів на основі ризик-менеджменту. Етапи 8-10 зазначають процеси схвалення керівництвом рішень для впровадження засобів обробки ризиків, формулювання вимог, та дозволів на реалізацію та використання механізмів системи.

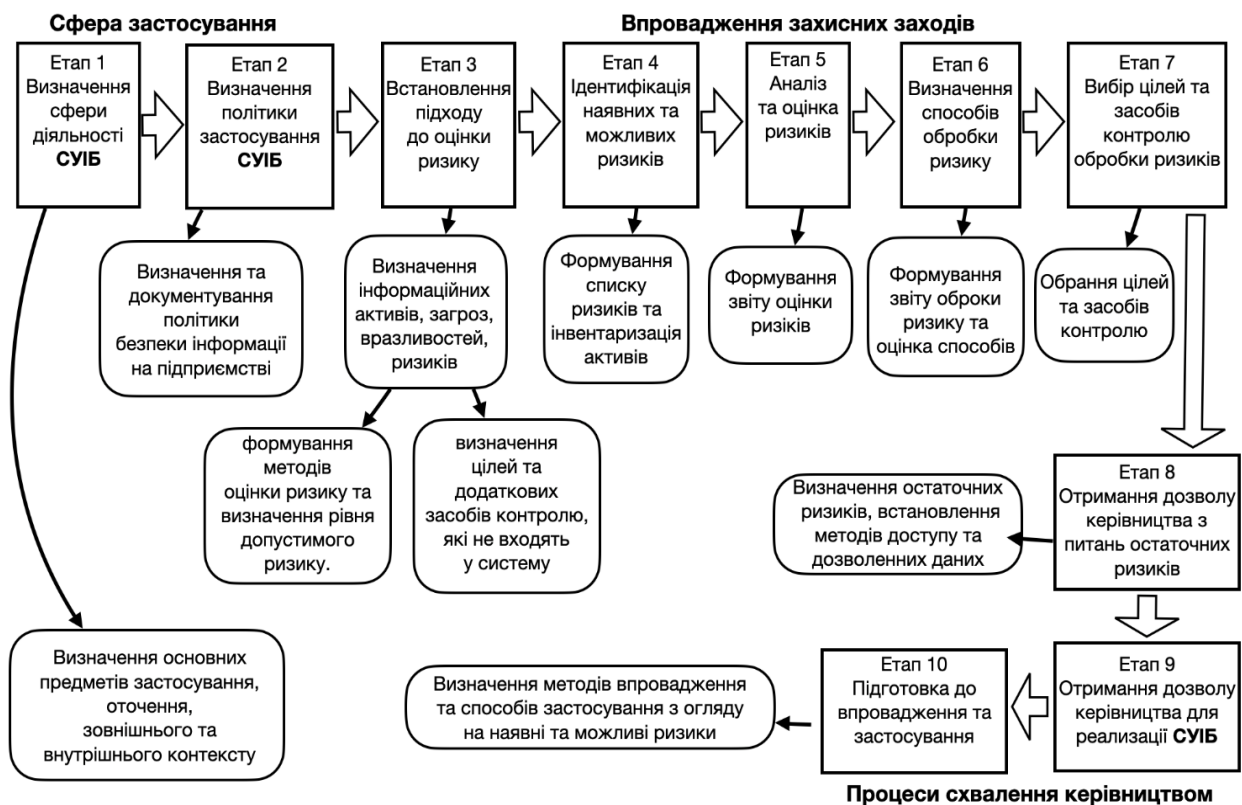

Рисунок 1 – Послідовність формування системи управління інформаційною безпекою на підприємстві

Джерело розроблено на основі [3]

Ураховуючи велику кількість процесів інформаційної безпеки під час діяльності підприємства, ефективна СУІБ повинна враховувати засоби призначені для розробки, впровадження, функціонування, моніторингу,

перегляду, підтримування, а також розвитку та вдосконалення інформаційної безпеки [2]. Також важливо враховувати вже напрацьовані стандарти, які допоможуть реалізувати ефективну у використанні систему, такі стандарти, пропонують сформовані вимоги до побудови, методи використання та засоби розвитку СУІБ на підприємстві.

Таким чином, системи управління інформаційною безпекою є невід'ємною частиною загального управління підприємством, вони забезпечують стійкість інформаційних структур до внутрішніх та зовнішніх загроз а також дозволяють впроваджувати заходи щодо розвитку, завдяки можливості прогнозувати стан підприємства відносно можливих загроз. Великий досвід застосування міжнародних стандартів формування систем управління інформаційною безпекою підприємства, який базується на основі менеджменту ризиків, дозволяє будувати системи, які спроможні захищати підприємство та забезпечувати його розвиток. Треба також зазначити, що під час реалізації інформаційної безпеки перед підприємством постає задача у пошуку ефективного балансу між відповідністю системи та її засобів конкретному підприємству, зручністю використання та рівнем забезпечення безпеки інформації.

Перелік джерел посилання

1. Кавун С. В., Пилипенко А. А., Ріпка Д. О. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідованої інформації. *Навчальний посібник*. Вид. ХНЕУ. 2013. 364 с.

2. Якименко Ю. М., Мужанова Т. М., Легомінова С. В. Системний аналіз технічних систем забезпечення інформаційної безпеки підприємств від компанії FIREEYE. *Електронне фахове наукове видання «Кибербезпека: освіта, наука, техніка»*. 2020. № 4(12). С. 36-50.

3. Маркіна І. А., Дячков Д. В. Основи формування системи менеджменту інформаційної безпеки підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. 3(1). 80 с.

Гришко С.В.

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Сохіна В.С.

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ВІДМІННІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

«Гібридні впливи – це завжди комбінація, але не всі комбінації є гібридними впливами» [1]. Простого поєднання різних засобів впливу не достатньо для створення гібридних ефектів. Гібридні загрози представляють собою скоординовані та синхронізовані дії, навмисно націлені на системні вразливості демократичних держав за допомогою широкого спектра засобів [2]. Гібридні впливи формують унікальні комбінації, які утворюють додаткові або (та) специфічні ефекти, не притаманні іншим видам комбінованих впливів.

Характерні ознаки гібридних загроз зібрані та продемонстровані на рис.1.

Рисунок 1 – Ознаки гібридних загроз (розроблено авторами)

Міждисциплінарність гібридних загроз стосується як інструментів, так і вразливостей, які використовують для нападу гібридні зловмисники. Інструменти сили МРЕСІ-спектру виходять за межі військової сфери: окрім військових тут є політичні, економічні, громадські та інформаційні засоби.

Національні вразливості у PMESII-спектрі (політичному, військовому, економічному, соціальному, інформаційному та інфраструктурному) також комбінуються для створення гібридних впливів.

Неоднозначність пов'язана із стиранням меж, щоб ускладнити визначення ситуації. Такі стирання відбуваються в багатьох напрямках, зокрема: через розмиття систем цінностей, інтерфейсів (війна-мир, брехня-правда), через дію «на межі», через події на стиках визначених законодавством ситуацій.

Неідентифікованість характеризує таку динаміку подій, яка залишає ситуацію нижче визначених «порогів» виявлення або атрибуції, що загальмовує та ускладнює прийняття рішень та реагування на такі загрози.

Синхронізація передбачає координацію MPECI-інструментів у часі, просторі, по цілях для досягнення бажаних ефектів.

Асиметричність пов'язана із відходом від з традиційного (симетричного) впливу. Гібридне протистояння передбачає творче залучення декількох інструментів за різними напрямками, які не пов'язані з можливостями та намірами зловмисника:

- по горизонталі відбувається синхронізація різних інструментів
- по вертикалі маніпулюють інтенсивністю використання певного інструменту (тобто напруженістю, частотою подій).

Нелінійність означає, що наслідки гібридних атак не є причинно-наслідковими, а отже – вони непередбачувані, навіть для зловмисника.

Вказані характеристики швидко змінюють безпековий ландшафт, в якому змінюється не тільки природа конфлікту/війни, але й природа миру.

Перелік джерел посилання

1. The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model (Public Version). Giannopoulos G., Smith H. and Theocharidou M. (ed.). EUR 30585 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021, 58 p.

2. Глосарій з гібридних загроз / упоряд. С. В. Гришко та ін. за заг. ред. С. В. Гришко. 2021. 113 с.

Гуца О.М.,

*к.т.н., доцент кафедри програмної інженерії
та інформаційних технологій управління,*

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Ігуменцева Н.В.,

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

АВТОМАТИЗАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

З кожним роком у демократичних країнах все більше реалізується системна діяльність правоохоронних та судових органів з використанням комп'ютерних технологій. Фактично вже стверджується так звана «цифрова криміналістика» (Digital Forensics), основою якої є програмне забезпечення.

Це підтверджується достатньою кількістю публікацій [1-6].

До останнього часу кваліфікація виявлених правопорушень відповідно до норм кримінального законодавства ґрунтувалась виключно на знаннях та досвіді правоохоронців, на організаційній та розумовій функціональності людини. Але у зв'язку з розвитком науково-технічного прогресу у цій сфері відкриваються нові можливості – обчислювальна техніка зі спеціальним програмним забезпеченням дозволяє опрацьовувати значний обсяг даних та приймати обґрунтовані рішення у короткі терміни. Обґрунтування рішень відбувається у межах так званих систем підтримки прийняття рішень (СППР).

Задля забезпечення належної кваліфікації правопорушень як частини превентивної діяльності правоохоронців існує потреба створення такої системи, яка б:

– зменшувала помилки кваліфікації в тому числі з-за корупційних чинників;

– прискорила процес кваліфікації.

Мета роботи – створення СППР щодо автоматизованої кваліфікації кримінальних правопорушень згідно норм кримінального законодавства.

Задля досягнення мети необхідно:

1) створити СППР у вигляді програмного продукту як елементу правоохоронної діяльності в частині кваліфікації кримінального правопорушення;

2) апробувати СППР для кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення.

Для формування списку критеріїв, що описують кримінальне правопорушення було обрано проект Кримінального кодексу України (ПККУ) станом на 29 березня 2021 р. [7]. База знань СППР має вигляд алгоритму, якій розроблено з використанням методу BPMN та програмного забезпечення Microsoft Visio

Створену СППР у вигляді програмного продукту було апробовано на даних з реального вироку суду по справі № 225/3371/13-к про вчинене правопорушення щодо здоров'я людини в порядку, окресленому вище.

Результат апробації – автоматично створена формула кваліфікації відповідно до норм ПККУ щодо кримінального правопорушення проти здоров'я людини.

Наступним етапом роботи СППР є визначення ступеня тяжкості кримінального правопорушення та висновок щодо можливої санкції.

Наведене дозволяє нам стверджувати, що результати роботи є оригінальними, її наукові цілі реалізовані у належному обсязі. Дієвість запропонованої СППР щодо кваліфікації інших правопорушень відповідно до ПККУ було підтверджено на вебінарі, проведеному 11 травня 2021 р. за участю Робочої групи з питань розвитку кримінального права України та інших фахівців-юристів.

Запропонована СППР має підвищити ефективність правозахисної діяльності, оскільки значно прискорює процес кваліфікації вчинених

правопорушень та мінімізує помилки. Також ця технологія може забезпечити належний контроль результатів такої роботи. Тож запропонована СППР сприятиме забезпеченню права на справедливий суд, яке закріплено у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [6].

Перелік джерел посилання

1. Alisha Asquith, Graeme. Horsman Let the robots do it! – Taking a look at Robotic Process Automation and its potential application in digital forensics. *Forensic Science International: Reports*. 2019. no. 1, P. 1-6. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2665910719300076> (дата звернення: 15.10.2022).

2. Horsman G. Raiders of the lost artefacts: Championing the need for digital forensics research. *Forensic Science International: Reports*. 2019. no. 1, P. 1-5. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fsir.2019.100003>

3. Кушакова-Костицька Н. В. Електронне правосуддя: українські реалії та зарубіжний досвід. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 103-109.

4. PACER. Public Access to Court Electronic Records. URL: <https://pacer.uscourts.gov/> (дата звернення: 15.10.2022).

5. Electronic Filing (CM/ECF). URL: <https://www.uscourts.gov/court-records/electronic-filing-cmecf> (дата звернення: 15.10.2022).

6. Каланча І. Г. Міжнародний досвід використання електронного сегменту в кримінальній процесуальній діяльності суду. *Jurnalul uridic national: teorie și practică*. 2015. № 6 (16), С. 224-228. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/6/50.pdf> (дата звернення: 15.10.2022).

7. Питання Комісії з питань правової реформи: Указ Президента України від 07.08.2021 № 584/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584/2019#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

Даниленко А.М.

студент,

Київський національний лінгвістичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Публічні закупівлі є однією з форм державного регулювання, що сприяє економії бюджетних коштів та задоволенню потреб держави, суспільства і бізнесу. Сутність та специфіка публічних закупівель є предметом досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких: Критенко О. О., Левченко С. Ю., Малолітнева В. К., Науменко С. М., Олефір А. О., Смиричинський В. В., Ткаченко Н. Б., Фалко Ю. В. Проте, зазначена проблематика набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану в Україні, оскільки у закупівельників виникають питання яким чином здійснювати закупівлі в цих умовах і що робити із процедурами закупівель розпочатих до його початку.

На початку воєнної агресії, а саме 28.02.2022 року на сайті Кабінету Міністрів України було оприлюднено постанову Уряду № 169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану». Уряд постановив, що «в умовах воєнного стану оборонні та публічні закупівлі товарів, робіт і послуг здійснюються без застосування процедур закупівель та на основі спрощених закупівель, визначених Законами України «Про публічні закупівлі» та «Про оборонні закупівлі» [2].

Із внесенням подальших змін до Постанови зрозуміло що її слід використовувати тільки для тих закупівель які терміново необхідні під час воєнного стану і для яких немає часу на проведення процедури закупівлі. Всі закупівлі які були у річному плані і які планували здійснити, але які не є надважливими, бажано відкладати.

Для замовників які не використовують Постанову є інші дієві алгоритми які передбачені Законом України «Про публічні закупівлі», – це укладання «прямих» договорів вартістю до 200 тис. грн, за умови, якщо існує нагальна потреба у здійсненні закупівлі у зв'язку із виникненням об'єктивних обставин, що унеможливають дотримання замовниками строків для проведення спрощеної закупівлі.

Пізніше до зазначеної Постанови № 169 було внесено зміни які передбачають здійснення публічних закупівель, вартість яких становить або перевищує 50 тис. гривень, із використанням електронного каталогу та порядку проведення спрощених закупівель, встановленого Законом України «Про публічні закупівлі». Окрім цього, додано розширений перелік причин коли придбання товарів, робіт і послуг, вартість яких становить або перевищує 50 тис. гривень, може здійснюватися без застосування порядку проведення спрощених закупівель та/або електронного каталогу.

Учасникам торгів на період дії воєнного стану дозволено використовувати електронний підпис фізичної особи, що не прив'язаний до підприємства/організації/установи, з якою має трудові відносини уповноважена особа учасника. Потрібно зазначити, що така зміна суттєво полегшує роботу тим працівникам, які працюють дистанційно і наразі не мають змоги повернутися до постійного місця проживання.

Наразі встановлено що всі закупівлі здійснені без використання електронної системи закупівель, а саме по даній постанові, не включаються до річного плану закупівель. Звіт про договір вартість яких становить або перевищує 50 тис. гривень оприлюднюється разом із договором про закупівлю, додатками та змінами до нього після його укладення, але не пізніше ніж через 70 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях. Договори, які містять інформацію з обмеженим доступом не оприлюднюються.

Нова постанова № 1178, має більш чіткі обґрунтування щодо процесу здійснення публічних закупівель на період правового режиму воєнного стану [3]. Відповідно Постанова № 169 тепер призначена для здійснення тільки оборонних закупівель товарів, робіт і послуг, а всі інші закупівлі на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, безпосередньо, здійснюються відповідно до Постанови № 1178.

Отже, проведений аналіз змін в системі публічних закупівель на період воєнного стану в Україні вказує на те, що вони направлені на: максимальну економію та ефективність; запобігання корупційним діям і зловживанням; дотримання основних принципів здійснення оборонних закупівель: своєчасність та відповідність прийнятим рішенням щодо захисту національних інтересів України, забезпечення потреб безпеки і оборони; ефективність використання коштів та результативність.

Перелік джерел посилання

1. Мельников О. С. Особливості публічних закупівель як об'єкта державного регулювання економіки. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1 (52). С. 129-135.

2. Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 169. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>

3. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>

Кирий В.В.,

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Бузецька К.І.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Петренко М.А.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна динаміка розвитку ринку товарів та послуг зумовлюють необхідність пошуку нових інструментів і методів фінансового менеджменту. Одним із прогресивних методів управління є процесно-орієнтоване управління, яке допомагає оптимізувати господарську та інноваційну діяльність підприємств, покращити конкурентоспроможність та якість фінансового управління.

Удосконалення бізнес-процесів націлене на вибір найбільш вигідного рішення щодо кінцевої мети функціонування. Тому з метою ефективного фінансового менеджменту доцільно побудувати вдосконалену контекстну діаграму процесу «Управління фінансовою безпекою підприємства» TO-BE («як має бути»), яка б усувала існуючі недоліки в процесі менеджменту підприємства.

Одним з найбільш розповсюджених методів стратегічного аналізу середовища є SWOT-аналіз. Основна ідея SWOT-аналізу полягає в визначенні зовнішніх і внутрішніх стратегічних факторів, що впливають на діяльність

підприємства, і створення на цій основі стратегічних альтернатив, які враховують різні поєднання стратегічних факторів [1]. Важливою частиною SWOT-аналізу є не лише оцінка сильних і слабких сторін підприємства, його можливостей і загроз, але також і висновки про необхідність проведення тих або інших стратегічних змін. Успішна стратегія підприємницької діяльності повинна бути спрямована на усунення слабких сторін. Якщо ж сильних сторін недостатньо для формування ефективної стратегії, керівник повинен створити основу на якій вона могла б базуватися [2]. Аналіз основних факторів зовнішнього макросередовища може бути реалізовано за допомогою PEST-аналізу. PEST-аналіз (іноді позначають як STEP) – це маркетинговий інструмент, призначений для виявлення політичних (P – political), економічних (E – economic), соціальних (S – social) і технологічних (T – technological) аспектів зовнішнього середовища, які впливають на діяльність підприємства. Цей аналіз ставить за мету виявити ті фактори зовнішнього середовища, які найбільше впливають на організацію, а також передбачити динаміку впливу цих факторів (сприятливу чи несприятливу) [3]. Враховуючи мінливість ринкового середовища та нестабільність економіки країни, оцінку банкрутства важливо проводити регулярно та порівнювати поточні показники із минулими. Це необхідно для дослідження динаміки (позитивної чи негативної) та виявлення відповідної тенденції її змін.

Розрахунок ймовірності банкрутства може проводитись за безліччю моделей, але доцільно обирати ті, які доречні для галузі та країни, в якій проводиться аналіз. Бізнес-процес розробки рекомендацій щодо удосконалення процесу управління фінансовою безпекою підприємства є доцільним в покращеній моделі управління фінансовою безпекою підприємства, адже в рамках даного етапу створюються дій менеджменту щодо підвищення рівня фінансової безпеки та результатів діяльності підприємства.

Основні відмінності пропонуваніх рішень полягають у розширенні реалізованих функцій управління фінансовою безпекою в «ТО-ВЕ» за рахунок додавання декомпозиції бізнес-процесів, що спрямовані на проведення SWOT-та PEST-аналізу, розрахунок ймовірності банкрутства підприємства за різними моделями тощо. Також в удосконаленій моделі змінився зміст бізнес-процесу, який передбачає створення рекомендації не лише для усунення виявлених кризових явищ, а для управління фінансовою безпекою в цілому.

Бізнес-процес «Аналіз факторів, що впливають на рівень фінансової безпеки» в оптимізованій моделі структуровано та деталізовано на функції, які мають бути реалізовані.

Отже, за допомогою моделі «як є» можна побачити реальну ситуацію з управлінням фінансовою безпекою на підприємств. Але для того щоб суб'єкт господарювання функціонував стабільно необхідно дотримуватись моделі «як повинно бути», тому що саме вона дозволяє ефективно реалізувати усі функції фінансового менеджменту в аспекті забезпечення фінансової безпеки.

Перелік джерел посилання

1. Захаров О. І. Стратегія економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2. С. 272-282.

2. Васильців Т. Г., Поповіченко Ю. А. Стратегічні засади політики забезпечення економічної безпеки підприємництва в Україні. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 33. С. 262-268.

3. Горячева К. О. Економічна сутність сталого розвитку промисловості України. *Економіка промисловості*. 2018. № 4. С. 50-59.

Кирий В.В.,

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Соловей Д.В.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Чаговець Ю.В.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ

Оцінка ризиків для безпекоорієнтованого управління є обов'язковим елементом менеджменту будь-якого підприємства. В системі управління ризиками науковці та практичні діячі визначають кілька напрямів, що є частиною класифікації ризиків підприємницької діяльності, і більшість з них є достатньо вивченими науковцями та реалізованими практиками в поточному функціонуванні суб'єкта господарювання.

Проте інформаційні ризики, що постійно супроводжують діяльність економічних суб'єктів, значно модифікуються, змінюються пришвидшеними темпами як структурно, так і стосовно об'єктів, методів впливу та наслідків такого впливу, все частіше їх відносять до гібридних загроз безпеці.

Інформаційна безпека є першочерговою проблемою під час користування Інтернетом і має величезне значення в банківському секторі [1]. Високий рівень інформаційної безпеки в секторі банківських і фінансових послуг може бути досягнутий, шляхом досягнення цілісності, конфіденційності, доступності, гарантії та підзвітності. Оцінка ризиків інформаційної безпеки, стратегія,

впровадження засобів контролю, моніторинг процесів та оновлення допомагають у досягненні цих цілей.

Аналіз інформаційних загроз у фінансовому секторі дозволяє виділити наступні основні елементи внутрішніх загроз (рис. 1).

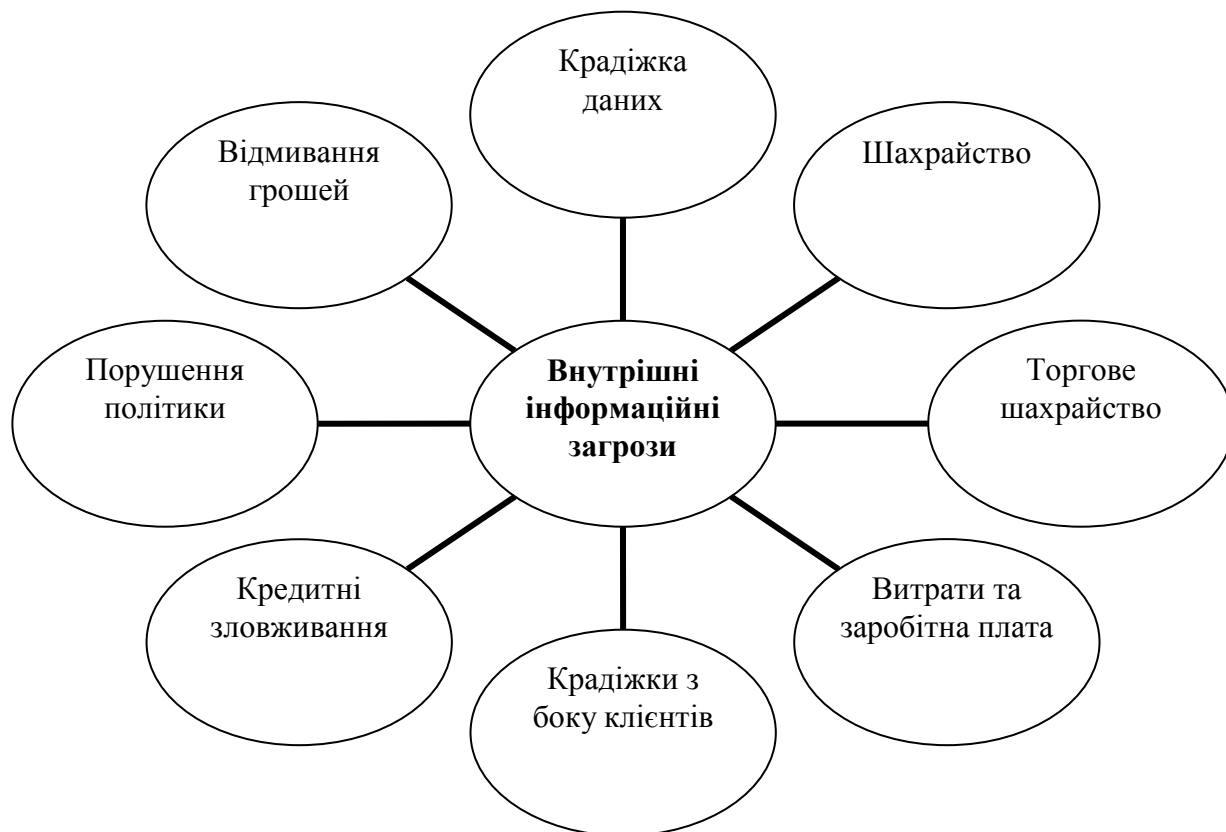

Рисунок 1 – Топологія внутрішніх інформаційних загроз банку

Аналіз зовнішніх інформаційних загроз дозволив виділити наступні елементи (рис. 2).

Виходячи з проведеного моніторингу сучасних загроз інформаційній безпеці банку, можна стверджувати, що рівень ризикованості інформаційної сфери постійно підвищується [2]. Це виходить з сучасних технологій функціонування банківського сектору, необхідність використовувати в своїй діяльності різноманітні, структуровані та неструктуровані дані, технології обробки інформації, різноманітність джерел інформації та, як наслідок, ризиків. Сучасні інформаційні ризики є основними і для репутації банку.

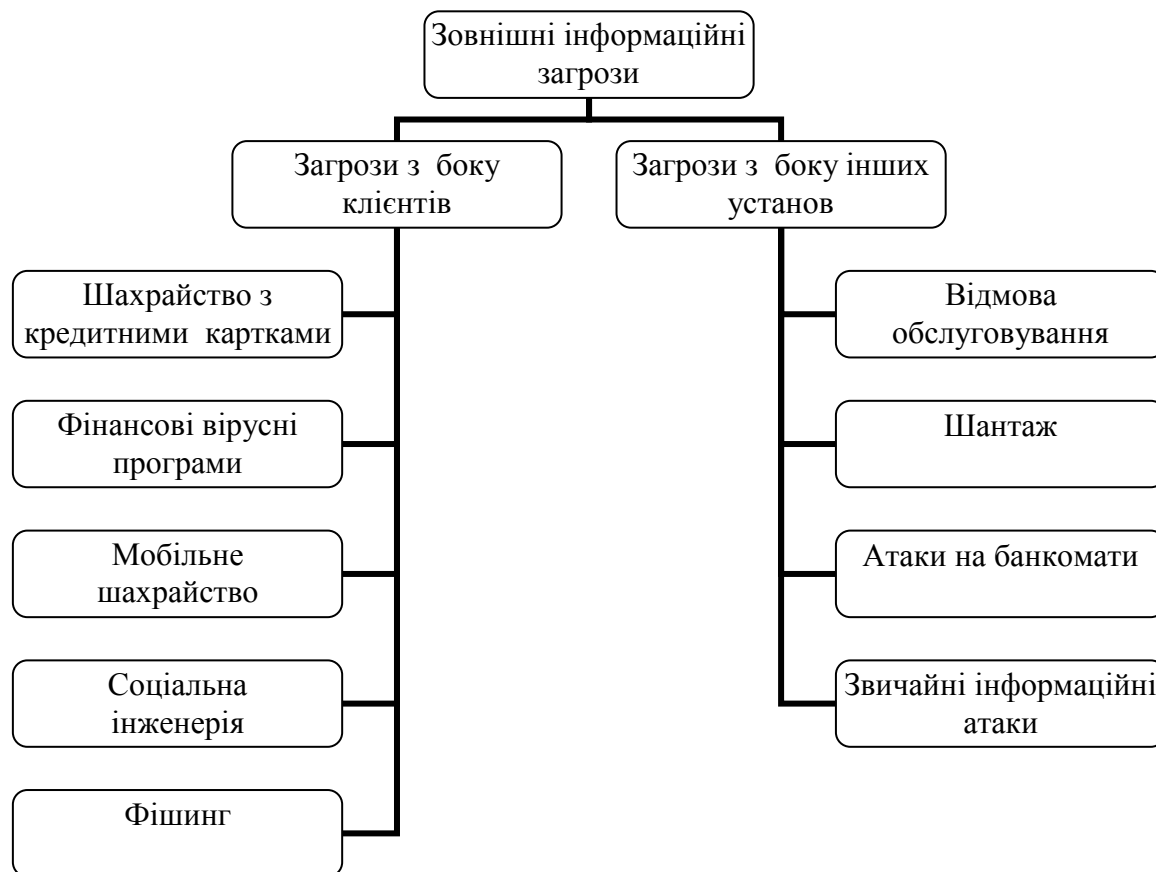

Рисунок 2 – Зовнішні інформаційні загрози фінансових установ

Перманентні зміни об'єктів загроз вимагають нових рішень з боку менеджменту щодо стратегічного управління інформаційними ризиками. І для практичної реалізації рекомендується враховувати: стандарти інформаційної безпеки, постійний моніторинг нових загроз та засобів їх уникнення, навчання клієнтів та персоналу стосовно інформаційних загроз та інше.

Перелік джерел посилання

1. Вовченко О. С. Формування ризик-культури банку як умова забезпечення його фінансової стабільності *Фінансовий простір*. 2020. № 4. С. 143-151.

2. Казак О. О., Чистякова Д. С. Управління ризиками інвестиційної діяльності банків України в умовах розвитку інформаційної економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8764> (дата звернення: 13.11.2022).

Курденко О.В.,

старший викладач кафедри економічної кібернетики

та управління економічною безпекою,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Бабак О.В.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЗА УМОВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Одним із основних методів економічної кібернетики є моделювання. Моделювання являється новітнім способом пошуку рішень економічних проблем будь-якого спектру. Моделювання також має свої методи розрахунків що певною мірою залежать від обставин економічного середовища. Тому тема моделювання економічного ризику і прийняття рішень за умов невизначеності є актуальною на сьогодні.

Одним із головних завдань підприємства або іншої економічної системи є управління і мінімізація ризиків. Даний процес характеризується багатоваріантністю розвитку та можливістю виникнення непередбачених ситуацій. Таким чином, основними характеристиками сучасного економіста, фінансиста, керівника є вміння працювати в умовах невизначеності, робити раціональний вибір із безлічі можливих альтернатив.

Економічний ризик – об'єктивно-суб'єктивна категорія подолання конфліктності й невизначеності в ситуації неминучого вибору, що відображає ступінь досягнення очікуваного результату з урахуванням контрольованих і неконтрольованих факторів. Невизначеність має постійний та об'єктивний характер незалежно від того, береться вона до уваги чи ігнорується. Тому

здійснюючи оцінювання, приймаючи рішення в умовах ризику, зумовленого невизначеністю, неможливо повністю уникнути певного суб'єктивізму. А тому прийняття оптимальних (раціональних) економічних рішень має здійснюватися за умов мінімального рівня суб'єктивізму і раціонального рівня ризику.

Враховуючи все вище сказане можна сказати, що в моделюванні економічних ризиків в умовах невизначеності одним із найкращих методів є метод Монте-Карло, основною перевагою якого є зниження упередженості при оцінці ризику та суб'єктивізму в оцінках. Цей метод використовують в тих випадках, коли виникає необхідність в обліку великої сукупності факторів ризику. Щоразу при необхідності обрати подальший напрямок діяльності моделювання методом Монте-Карло дозволяє розглянути цілий спектр можливих подій та оцінити ймовірність їх настання. Він демонструє ймовірні наслідки рішень та можливості, що лежать на різних кінцях розглянутого спектру.

Метод Монте-Карло має багато переваг. Наприклад, в результаті даного моделювання ми отримуємо не лише можливі події, а і ймовірність їх настання. Також ми можемо відслідкувати, які вхідні дані мали найбільший вплив на кінцевий результат.

Однак цей метод має і достатню кількість недоліків. Окрім великої кількості рутинної роботи є можливість отримати нестійкі рішення у разі великої кількості взаємозв'язків між вхідними даними. Також підвищення кількості та складності розрахунків не завжди ведуть за собою збільшення їх точності.

Таким чином, моделювання економічного ризику і прийняття рішень за умов невизначеності зводиться до зменшення цієї невизначеності, або іншими словами мінімізації суб'єктивізму та раціоналізації рівня ризику. Для вирішення такої складної задачі чудово підходить метод Монте-Карло, що являється одним із самих точних та достовірних методів при аналізі ризиків в

умовах невизначеності. Він дозволяє максимально близько наблизитися до реальних умов функціонування економічної системи.

Перелік джерел посилання

1. Останкова Л. А., Шевченко Н. Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 256 с.

2. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник / Васильєва Т. А., Леонов С. В., Кривич Я. М. та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Васильєвої Т. А., канд. екон. наук Кривич Я. М. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 208 с.

3. Розділ 3. Моделювання економічного ризику: концепція теорії гри
URL: <https://library.if.ua/book/132/8818.html>

4. Журан О. А. Використання імітаційного моделювання ризиків методом Монте-Карло при управлінні проектами. *Економічна кібернетика: теорія, практика та напрямки розвитку*, 9-10 листопада 2016 р. Одеса, 2016. С. 51-54.

Мусієнко В.О.,

*к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Дзівінська А.О.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

У даний час фінансові інновації, зокрема нові фінансові продукти, моделі та інструменти, все більше впливають на економічну діяльність організацій як в Україні, так і за її межами. Розвиток ринкових відносин, активізація грошових ринків потребують впровадження фінансових інновацій [1]. Розрізняють активний і пасивний підходи до управління фінансовими інноваціями та фінансовими активами в цілому. Основним завданням активного управління є динамічне прогнозування розміру можливого прибутку від інвестицій.

Основними характеристиками активного управління є:

- створення відповідного набору цінних паперів, прийнятих до портфеля;
- визначення термінів купівлі або продажу активів.

Зміст портфеля динамічно змінюється з часом. Критерієм його оновлення є міра різниці в очікуваній прибутковості. При його недостатніх значеннях, що виникають внаслідок неправильного розрахунку або зміни кон'юнктури ринку, відбувається часткова або повна заміна вмісту портфеля.

Оперативний розгляд – є основним принципом активного підходу до ведення справи. Це передбачає ретельний моніторинг і швидку купівлю інструментів, які відповідають інвестиційним цілям формування портфеля, і швидке розпорядження активами, які більше не відповідають вимогам.

В основі активного управління лежить постійна ротація, тобто постійний обмін, обертання цінних паперів на фінансовому ринку. При цьому розрізняють наступні підходи.

Найпростішою формою є так зване «нетто-коригування», при якому через тимчасову неефективність ринку два ідентичні цінні папери обмінюються за цінами, які дещо відрізняються від котировок.

Своп – прийом, при якому обмінюються два схожі цінні папери.

Більш складною формою обміну є «галузевий обмін», коли з різних галузей економіки передаються цінні папери, що мають різну дюрацію, дохід тощо.

Дії, засновані на очікуванні ставки дисконту. Інвестор хоче продовжити життя портфеля, коли ставки падають, і скоротити життя портфеля, коли ставки зростають.

Тому активний стиль управління досить трудомісткий і вимагає значних трудових і фінансових витрат:

- проведення незалежного аналізу ринку;
- прогнозування стану ринку та його частин.
- створення власної інформаційної бази.

Пасивне управління базується на уявленні про те, що ринок достатньо ефективний, щоб бути успішним у виборі акцій або розрахунку часу, і передбачає створення добре диверсифікованого портфеля. Пасивні портфелі характеризуються низькою оборотністю, мінімальними накладними витратами та низьким питомим ризиком.

Використання стратегії пасивного управління портфелем базується на наступних умовах.

1. Ринок ефективний. Це означає, що ціни фінансових інструментів відображають всю доступну інформацію і вважаються «справедливими».

2. Усі інвестори мають однакові очікування щодо дохідності та ризику цінних паперів, тому немає необхідності здійснювати з ними операції купівлі-продажу.

Типовий пасивний інвестор будує свій портфель із комбінації безризикових активів і так званого ринкового портфеля. Він не очікує «подолати ринок», а очікує лише справедливого прибутку від свого портфеля – винагороди за ризик, на який він пішов.

Найпростіший підхід до пасивного управління портфелем акцій – це спроба «купити» ринок. Цю стратегію часто називають методом індексного фонду. Індексним фондом облігацій важче керувати, ніж фондом акцій, оскільки склад індексів облігацій змінюється частіше, а багато індексів включають неліквідні облігації [2].

При пасивному управлінні портфелем цінних паперів також використовується метод стримування портфелів. Його суть полягає в інвестуванні в неефективні цінні папери. У цьому випадку відбираються акції з найменшим співвідношенням ціна-прибуток, які дозволяють отримувати дохід від спекулятивних операцій.

Перелік джерел посилання

1. Evans C., van Vuuren G. Investment strategy performance under tracking error constraints. *Investment Management and Financial Innovations* 16, no.1 (March 19, 2019). pp. 239-257. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(1\).2019.19](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(1).2019.19).

2. Moore C.M. Negotiated investment strategy. *National Civic Review* 77, no. 4 (July 1988). pp. 298-314. URL: <http://dx.doi.org/10.1002/ncr.4100770403>.

Полозова Т.В.,

*д.е.н, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Прилуцький В.Г.,

*студент,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Куценко Ю.А.,

*аспірант,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Необхідність дослідження питань фінансової безпеки підприємства виникла з переходом України до ринкових відносин і залишається актуальною і на сьогодні. Це обумовлено геополітичними подіями, високим рівнем конкуренції, великою кількістю неплатоспроможних підприємств, необхідністю постійної адаптації до впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Тому успішний розвиток та функціонування суб'єктів підприємницької діяльності в значній мірі залежить від ефективної системи фінансової безпеки підприємства, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

У загальному сенсі під системою фінансової безпеки підприємства розуміють комплекс організаційно-управлінських заходів та інструментів, спрямованих на забезпечення захисту фінансових інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз.

При цьому до основних елементів системи фінансової безпеки підприємства відносяться суб'єкти, об'єкти, стратегії та механізм. Також у

межах системи фінансової безпеки підприємства виділяють ряд підсистем: фінансової діагностики, контролю результатів та системи методів забезпечення фінансової безпеки [1].

До основних завдань, що вирішуються в процесі управління системою фінансової безпеки підприємства, можна віднести [2, 3]:

- формування системи пріоритетів фінансових інтересів підприємства, що потребують забезпечення захисту в процесі свого розвитку;
- моніторинг зовнішніх і внутрішніх загроз реалізації фінансово-господарської діяльності підприємства та його фінансових інтересів;
- розробка ефективних механізмів усунення зовнішніх і внутрішніх загроз фінансовим інтересам підприємства.

Сучасний стан розвитку економічних відносин характеризується виникненням різних загроз (внутрішніх і зовнішніх), що можуть негативно впливати на фінансовий стан підприємства. Виявлення та нейтралізація джерел виникнення таких загроз має бути одним із основних інструментів в процесі управління системою фінансової безпеки підприємства.

Система управління фінансовою безпекою підприємства досягає своєї мети і завдань шляхом реалізації певних функцій.

Аналіз стану і рівня фінансової безпеки являє собою процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою визначення рівня захищеності його фінансових інтересів від загроз та виявлення резервів його поліпшення.

Планування заходів щодо забезпечення відповідного рівня фінансової безпеки підприємства передбачає розробку системи планів та планових показників забезпечення захисту фінансових інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, що обов'язково ґрунтується на використанні перспективного, поточного та оперативного планування фінансової безпеки підприємства [1].

Контроль за прийняттям управлінських рішень в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства являє собою підсистему, що передбачає взаємозв'язок і координування між формуванням інформаційної бази, аналізом, плануванням та внутрішнім контролем, забезпечує реалізацію контрольних заходів для пріоритетних напрямів фінансової безпеки підприємства, вчасне виявлення негативних відхилень фактичних показників від запланованих та прийняття оперативних управлінських рішень щодо усунення цих відхилень [4].

Для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства існує багато науково-методичних підходів, що базуються на використанні абсолютних і відносних показників. Найбільш поширеним з них є інтегральний підхід, заснований на використанні показників фінансового стану підприємства, і який базується на використанні коефіцієнтного методу.

Таким чином, у даному дослідженні визначено поняття системи фінансової безпеки підприємства, її елементний склад і підсистеми. Визначено основні завдання, що вирішуються в процесі управління системою фінансової безпеки підприємства.

Перелік джерел посилання

1. Васильчак С. В. Управління фінансовою безпекою підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.18. С. 149-153.
2. Погрішук Г. Б., Мацедонська Н. В. Управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах. *Мукачівський державний університет*. 2017. Вип. 12. С. 618-620.
3. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

Полозова Т.В.,

*д.е.н, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Філатов Є.В.,

*студент,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

Кисліченко А.П.,

*аспірант,
Харківський національний університет радіоелектроніки*

ПРИНЦИПИ КРЕДИТНОГО МОНІТОРИНГУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Одним із найважливіших факторів формування кредитної політики банку є кредитний моніторинг, який являє собою комплекс засобів контролю та управління процесом кредитування банку. Обґрунтований аналіз процесу надання кредиту та моніторинг стану повернення кредиту позичальником є обов'язковими складовими кредитної діяльності банку.

Багато сучасних науковців приділяють даній проблематиці значну увагу та надають визначення поняттю «кредит» (табл. 1).

Аналіз літературних джерел дозволив зробити висновок, що поняття «кредит» так і не набуло на сьогодні єдиного трактування. Це обумовлено тим, що категорія постійно змінюється під впливом економічної політики країни.

Під кредитним моніторингом банку розуміється сукупність інструментів для реалізації контролю протягом процесу кредитування, що спрямована на оптимізацію системи організації кредитної діяльності в банківських установах. Слід зазначити, що механізм реалізації кредитного моніторингу фіксується у відповідних інструкціях і внутрішніх положеннях банку.

Таблиця 1 – Трактування поняття кредиту різними дослідниками

Автор	Визначення
Колісніченко В.Ф.	«Це суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах зворотності, платності та добровільності»
Вовк В.Я.	«Позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається в тимчасове користування на принципах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру»
Лагутін В.	«Економічні відносини між кредитором і позичальником, які виникають під час одержання позики, користування нею та її повернення»
Лерой- Міллер Р.	«Надання товарів, послуг або коштів в обмін на обіцянку сплати в майбутньому»
Гальчинський А.	«Відносини, що виникають між кредитором та позичальником з приводу мобілізації тимчасово вільних коштів та їх використання на умовах повернення і платності»
Герасимович А.М.	«Це взаємини між кредитором і позичальником, зворотний рух вартості, рух платіжних засобів за умови повернення, рух позикової вартості, рух позикового капіталу»

Джерело: [1]

Моніторинг кредитних операцій комерційних банків має базуватися основних принципах, що наведені на рис. 1.

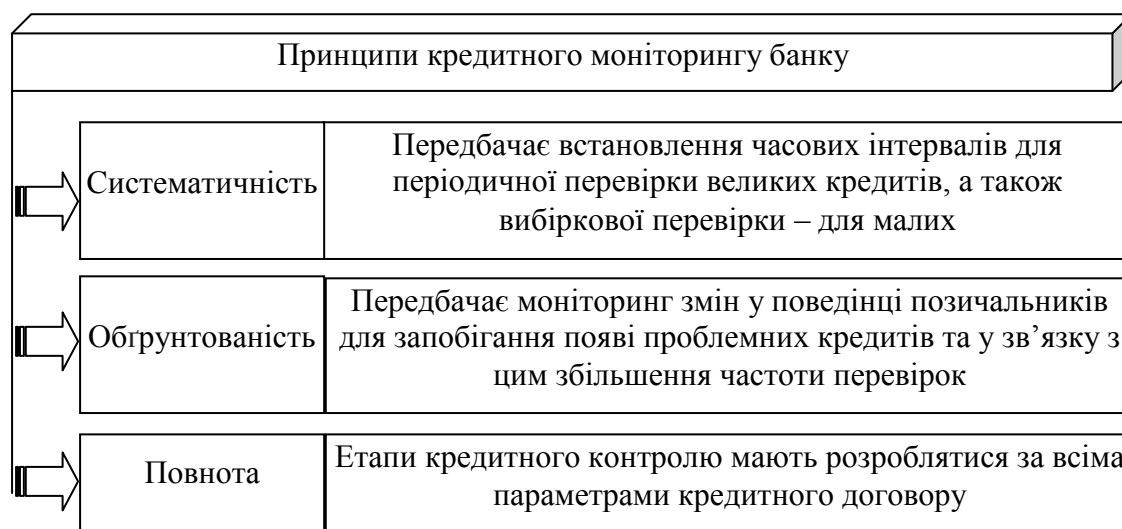

Рисунок 1 – Принципи кредитного моніторингу комерційних банків

Джерело: узагальнено авторами на основі [1-4]

Комерційні банки мають виважено підходити до формування кредитної політики, при цьому забезпечуючи оптимальне співвідношення доходності та ризикованості. Високий ступінь ризику кредитних операцій може призвести до фінансових втрат, тому ефективне управління кредитним ризиком є одним з найважливіших завдань банківського менеджменту.

Сутність кредитного моніторингу, як елементу кредитної політики банку, полягає у контролі за якістю кредитного портфеля, проведення незалежної експертизи, вчасне виявлення негативних відхилень від прийнятих стандартів і завдань кредитної політики банку, обмеженні підвищення кредитного ризику. Вирішення цих завдань має забезпечити ефективний механізм кредитування банківських установ.

Таким чином, процедура кредитного моніторингу комерційних банків має ґрунтуватися на таких принципах, як систематичність, обґрунтованість, повнота, що забезпечить комплексність та підвищення ефективності прийняття управлінських рішень в сфері банківського менеджменту.

Перелік джерел посилання

1. Нечипоренко А. А. Економічна суть банківського кредиту та кредитних відносин. URL: <https://www.sworld.com.ua/konferu5/36.pdf>
2. Грабар І. Кредитні операції: поняття, види й юридичні підстави їх здійснення. *Фінансове право*. 2015. № 4. С. 64-68.
3. Коваленко В. В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку. Одеса: АТЛАНТ, 2015. 217 с.
4. Гаряга Л. О. Гончарук Т. І., Люзняк М. Е., Чепелюк Г. М. Моніторинг кредитного ризику в контексті управління конкурентоспроможністю банку: монографія; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. Київ: УБС НБУ, 2012. 326 с.

Прокопенко В.Ю.,

*д.е.н., професор, професор кафедри економіки та менеджменту,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПІД ЧАС ВІЙНИ – ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Масові вбивства, нелюдські безчинства, мародерства, зруйновані міста, села, історичні пам'ятки та національні символи, скалічені долі тисяч людей російськими окупантами – це трагедія кожного українця. Проте ця війна залишить відбиток не лише у нашій колективній національній пам'яті, а і вплине на розвиток усього цивілізованого світу. І лише від нас залежить, яким буде цей новий світ і яке наше місце в ньому.

Ця війна лежить у багатьох площинах та часових вимірах, проте досі не має загальновизнаного значення. Це не війна за економічне зростання переможця, не війна через внутрішні розбіжності чи будь-які інші внутрішні проблеми, це війна свободи проти рабства, безпеки проти постійної загрози, розвитку проти занепаду, минулого проти майбутнього. Переможець значно вплине на світовий порядок, задасть характер та цінності нового світу. Так історично склалося, що зіткнення двох кардинально протилежних ціннісних вимірів у 21 сторіччі відбувається саме на кордоні між Україною та Росією, між країною великого потенціалу та забальзамованого минулого. Війна між ними – це війна за нову архітектуру Європи і світу [4].

Ми вже зараз можемо спостерігати жахливі наслідки для України, але ще гірша ситуація може чекати згодом не тільки нас, але і весь світ, адже проблеми міграції та економічна криза торкнуться багатьох.

Ми втрачаємо людей – найцінніше, що є у держави. Кожен місяць перебування наших тимчасово вимушених переселенців за кордоном посилює ризик того, що додому вони не повернуться. А відновлення України без достатньої кількості робочих рук, навіть за наявності грошей, неможливе.

Станом на 1 листопада 2022 року, міграційні процеси з України, тобто перетнули кордон з України (з 24 лютого 2022 року) 15 107 523 людини. У бік

України перетнули (з 28 лютого 2022 року) 7 562 124 людини. Спостерігається ефект маятника – виїжджають/заїжджають. Біженців з України зафіксовано по всій Європі 7 824 440. Біженці з України, зареєстровані для отримання тимчасового захисту або аналогічних національних схем захисту в Європі 4,7 млн. Наводимо інформацію країн, які найбільше прийняли українських біженців: Польща – 1,5 млн, Німеччина – 1,02 млн, Чехії – 459 тис., Італія – 163 тис., Іспанія – 151 тис., Франція – 129 тис., Велика Британія – 143 тис., Австрія – 86 тис., Литва – 70 тис., Нідерланди – 80 тис., Бельгія – 58 тис. [3].

Жінки до 40 років становлять переважну чисельність біженців (80 %). Близько 20 % з них мігрували наодинці, решта 80 % – принаймні з одним членом родини, з яких 60 % – з однією дитиною. Ці втрати наразі становлять 25 % людського капіталу України [4].

До речі, згідно з опитуваннями, до 20 % українців вже взагалі не планують повертатися з-за кордону, навіть за умови закінчення війни та позитивних перспектив на майбутнє. Але якщо цей відсоток і може здаватись невеликим, насправді наша країна втратить велику частину вмотивованого працездатного населення. А ще однією проблемою, з іншого боку, може стати масове повернення людей у той час, коли в Україні не буде достатньо можливостей для забезпечення їх роботою, доходом, і, можливо, навіть житлом, у зв'язку з величезною кількістю внутрішньо переміщених осіб.

Слід додати, що здійснювати заходи щодо обмеження міграції потрібно було ще до запровадження безвізу з ЄС, адже експерти ще у 2014 році попереджали, що через це з України виїде понад 3 мільйони осіб. Отже, необхідно було розробляти відповідні програми із спрощення залучення іммігрантів з інших країн та повернення українців.

Звичайно, уряди різних країн конкурують за трудових мігрантів. Європейські країни зацікавлені в українських мігрантах через спорідненість у походженні, ментальності, релігійності, досвідченості та високого рівня професійної підготовки тощо. Наприклад, для Польщі конкурентом номер один за українських мігрантів є Німеччина, тому польська влада продовжує лібералізувати умови працевлаштування українців та робити їх вкрай простими

та лояльними. Загалом, європейські країни вже мають значний досвід масштабного припливу мігрантів протягом короткого періоду часу, і їхні економіки вже вміють швидко приймати й влаштовувати іноземців в державі.

Зараз, під час воєнного стану в Україні, важливо, щоб якомога більше людей заробляли кошти та утримували себе та родини. Адже в перший місяць після початку війни близько половини населення залишилося без роботи.

З одного боку, міграція – це добра можливість тимчасово зняти тягар із державного бюджету на утримання безробітних і боротьбу з її наслідками, а фінансові ресурси сконцентрувати на воєнних видатках заради перемоги. А якби міграції не існувало, можна тільки уявити масштаби безробіття, бідності і злочинності.

Отже, міграція – це такий фактор, який нівелює, згладжує проблеми, які з'являться в економіці під час війни. Крім того, зараз для вітчизняної економіки українські мігранти приносять певну користь, і головна з них – це стабільність національної валюти, наскільки це зараз можливо. Адже інвестиції в Україну є невеликими, а імпорт суттєво перевищує валютну виручку від експорту. Наприклад, тільки за 2019-2021 рр. завдяки переказам мігрантів сальдо платіжного балансу становило плюс 8 мільярдів доларів США. Без цих грошей сальдо балансу було б від'ємним і дорівнювало б мінус 30 мільярдів доларів. Міграція також допомагає знизити рівень бідності і зменшити кількість безробітних, тобто це механізм, який допомагає у вирішенні цих проблем.

Але, з іншого боку, міграція – це велика небезпека. Після закінчення війни Україні вкрай будуть необхідні люди, тож держава та місцеві органи влади вже зараз мають працювати над програмами повернення українських громадян до рідних міст. На нашу думку, центральна влада повинна працювати за, такими напрямками: з місцевою владою, бізнесом та безпосередньо мігрантами. Передусім центральна влада має запропонувати містам і об'єднаним територіальним громадам фінансові та регуляторні інструменти, які стимулюватимуть їх розробляти і впроваджувати такі програми. Також робота має вестися з бізнесом, оскільки саме бізнес, а не влада, створює робочі місця і платить податки. Потрібні мотиваційні програми щодо працевлаштування саме

тих, хто готовий повернутися. Щодо програм із самими мігрантами, то вони мають мотивувати до переказу більшої частини їхніх доходів і формування заощаджень в Україні з подальшим придбанням певних активів чи розвитку підприємництва. А це вже шлях і до повернення самих мігрантів.

Тож, після закінчення війни нагальним завданням для української держави та міжнародної спільноти стане відбудова національної економіки та повернення українців на батьківщину. Загалом, при розробці програм повернення громадян (включаючи діаспори), фокус уваги має бути саме на залучення їхніх грошей, адже країну потрібно буде відбудовувати. Бо більша частина виїхала з метою заробити гроші чи стартовий капітал, тому залучити їх нефінансовими інструментами буде вкрай важко, саме тому програми потрібно будувати за мотиваційним принципом, наприклад: переказуйте на батьківщину більше грошей, та заплатите менше податків або отримаєте кращу ставку по іпотечі тощо. А взагалі, на нашу думку, що ідея відновлення нашої країни вже буде неабияким стимулом для українців.

У контексті практичного досвіду підготовки програм післявоєнної реконструкції, включення до їх складу реінтеграційних компонентів для мігрантів і застосування конкретних інструментів політики, корисним для нас може бути досвід Західних Балкан, Латинської Америки (програми по поверненню мігрантів). Програми післявоєнної реконструкції в цих країнах, крім загального впливу на рівень економічної діяльності та зайнятості, включали також цільові заходи стимулювання повернення біженців і створення можливостей для їх тимчасової чи постійної зайнятості (допомога в пошуку роботи, фінансування громадських робіт на муніципальному рівні, надання мікрокредитів для започаткування власного бізнесу, надання послуг з професійної підготовки і перепідготовки, ін.) [1].

Зокрема, громадянам, що поверталися до Боснії та Герцеговини, надавалася допомога на відновлення зруйнованого житла, кредити на заснування власного бізнесу, гуманітарна і фінансова допомога на поточні потреби, медичні послуги і соціальна допомога. Поряд із досвідом Боснії і Герцеговини корисним для вивчення може бути і досвід Косово. Людям

надавали гранти на запуск бізнесу в сільському господарстві, кредити для малого бізнесу на основі ручної праці, навчальні курси і курси перепідготовки. Крім програм підтримки мігрантів, які реалізуються в рамках планів післявоєнної реконструкції на території країн, постраждалих від військових дій, аналогічні програми діяли і в деяких країнах прийому біженців, але з наголосом на заохоченні повернення біженців на батьківщину. Зокрема, Уряд Великобританії з 1999 року має низку програм стимулювання добровільного повернення під егідою Міжнародної організації з питань міграції. Данська Рада з питань біженців також після закінчення війни в Косово започаткувала в Данії програму з підтримки процесу повернення і надання реінтеграційної допомоги особам, які поверталися в Косово [1].

Тож ефективність програм по поверненню прямо залежить від запропонованих органами влади різних рівнів майбутніх можливостей для українців в Україні, українців, які зараз живуть та працюють в країнах з розвинутою економікою, де рівень та якість життя загалом вище ніж у довоєнній Україні, де панують принципи демократичного устрою й життя кожної окремої людини – це саме дороге.

Перелік джерел посилання

1. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/20/686009/>
2. Міжнародний валютний фонд. Звіт: Перспективи світової економіки 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022>
3. Портал оперативних даних. Ситуація з біженцями в Україні. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
4. UIFuture: Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною державою. *UIFuture*. 2022. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-release/826315.html>

Руденко Д.О.,

к.т.н., доцент кафедри інформатики,

Харківський національний університет радіоелектроніки

Полозова О.О.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах євроінтеграційних процесів на ринку України загострюється конкурентна боротьба через входження іноземних товаровиробників на вітчизняний ринок. У зв'язку з цим підвищується актуальність проблеми забезпечення українськими підприємствами своєї економічної безпеки, у тому числі у сфері захисту інформації.

Проблематика захисту інформації в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства досліджується у роботах багатьох вчених, серед яких А. В. Печенюк [1], З. В. Валіулліна [2], Т. В. Полозова, С. В. Захаренко [3], Л. А. Бехтер [4], М. В. Верескун [5] та інші.

У загальному розумінні під економічною безпекою підприємства розуміють його спроможність до концентрації та оптимального управління всіма видами ресурсів в умовах активної протидії негативному впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища та гібридних загроз з метою забезпечення сталого розвитку.

Слід зазначити, що до найбільш розповсюджених видів інформаційних загроз, пов'язаних з використанням сучасних комп'ютерних технологій, можна віднести такі [1]:

- шкідливе програмне забезпечення;
- інтернет-шахрайство;
- несанкціонований доступ до інформаційних ресурсів та інформаційно-телекомунікаційних систем;

- логічні бомби (набори команд, що записуються в програму і спрацьовують за певних умов);
- «троянські коні» (програми, що виконують певні дії без відома власника зараженої системи);
- різні види атак, що дозволяють проникнути в мережу або перехопити управління нею;
 - крадіжка коштів;
 - засоби пригальмовування обміну даними в мережі.

Повноцінна інформаційна безпека підприємства передбачає безперервний контроль в реальному часі всіх важливих процесів і станів, що впливають на безпеку даних. Захист має здійснюватися цілодобово та охоплювати увесь життєвий цикл інформації – від моменту її надходження або створення до моменту знищення або втрати актуальності [5].

Для мінімізації ризиків, пов'язаних із захистом інформації в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства, необхідно [1]:

- користуватися ефективним повноцінним антивірусним програмним забезпеченням та регулярно оновлювати бази даних сигнатур вірусів;
- застосовувати програмний міжмережний екран (брандмауер) та штатні засоби захисту від шкідливого програмного забезпечення;
- забезпечити резервне копіювання даних шляхом їх збереження на знімних носіях інформації (CD/DVD, HDD тощо), відділених серверах;
- дотримуватись вимог сучасної методики створення паролів, забезпечувати їх регулярну зміну;
- не зберігати аутентифікаційні дані в легкодоступних місцях;
- уважно відстежувати прояви Інтернет-шахрайства;
- під час користування Інтернет-ресурсами (соціальні мережі, системи обміну повідомленнями, новини, онлайн-ігри) не переходити на невідомі посилання та не завантажувати файли, що мають потенційно небезпечне розширення (наприклад, .exe, .bin, .ini, .dll, .com, .sys, .bat тощо);
- під час під'єднання змінних носіїв інформації забезпечувати їх автоматичну перевірку на наявність шкідливого програмного забезпечення;

– регулярно підвищувати рівень обізнаності з питань безпечного використання інформаційних технологій та протидії інформаційним загрозам, для реалізації яких використовується «людський чинник» (соціальна інженерія, Інтернет-шахрайство).

Таким чином, захист інформації в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства полягає в постійному контролі за джерелами виникнення потенційних загроз та необхідності здійснювати захист інформації різними способами з метою забезпечення стійкого розвитку та відповідного рівня економічної безпеки підприємства.

Перелік джерел посилання

1. Печенюк А. В. Концептуальні засади забезпечення ефективного захисту інформації в контексті економічної безпеки підприємства. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 1. С. 84-92.

2. Валіулліна З. В. Інформаційна безпека корпоративної економіки в умовах глобалізаційних процесів. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: Менеджмент інновацій. 2016. Вип. 6. С. 34-43.

3. Полозова Т. В., Захаренко С. В. Особливості захисту від інформаційних ризиків у системі економічної безпеки підприємства. *Управління економічними процесами у світовій і національній економіці: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 23-24 січня 2015 р.). К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2015. С. 55-59.

4. Бехтер Л. А. Загрози інформаційної безпеки та захист інформації як складова економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 66-70.

5. Верескун М. В. Методичне забезпечення системи інформаційної безпеки промислових підприємств. *Економіка і організація управління*. 2014. № 1 (17). С. 54-60.

Co-funded by the
European Union

УКРАЇНА-ЄС: ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ДЛЯ ЗМІН

у межах реалізації міжнародного проекту Еразмус+ Жан Моне Модуль
«Ukraine-EU: Digital innovations making connections 4 changes»
(Erasmus Jean Monnet Module #101047751-EUDI4C)

Kolupaieva I.V.,

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Babak O.V.,

*Student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

CHALLENGES AND PROSPECTS OF DIGITIZATION OF UKRAINE'S ECONOMY IN TERMS OF GLOBAL TRANSFORMATION

The development of the modern world necessitates the transition to an information society based on the use of digital technologies in all spheres of human life and activity, or digitalization.

On the other hand, the global challenges and threats, for example, the COVID-19 pandemic or the global economic governance crisis, stimulate and spread the need for digital transformation of the economy [2].

The purpose of the research is scientific and theoretical substantiation of problems and prospects of digitalization of Ukraine's economy in the context of global challenges.

Digitalization is the introduction of digital technologies in all spheres of life. In a broad sense, it is the transition from biological and physical systems to cyber biological and cyber physical. For Ukraine, digitalization is a plan for economic development for the next 10 years.

According to The Global Knowledge Index, Ukraine is a strong competitor in terms of knowledge infrastructure. Our country ranks 61st out of 154 countries in The Global Knowledge Index for 2021 and 5th out of the 39 countries [3] with high human development. Thus, Ukraine is a promising state.

However, in the IMD World Digital Competitiveness Ranking, that was developed by the IMD World Competitiveness Center, Ukraine ranks 54th out of 64 [4]. This is a very low rate. This is due to the fact that despite the high level of the knowledge index, Ukraine has a number of problems related to digitalization and such ones that hinder it.

All challenges related to digitalization may be grouped into several part: government-institutional, infrastructural, ecosystem.

The government-institutional problems include:

1) low level of involvement of government agencies in relation to implementation of the Concept of digital economy development and society of Ukraine;

2) low level of automation and digitalization of public services;

3) inconsistency of legislation and development strategies and programs with digital opportunities and challenges.

The infrastructural problems include:

1) low level of coverage by digital infrastructures;

2) lack of certain digital infrastructures;

3) digital gaps.

The ecosystem challenges include:

1) low level of stimulation and encouragement of development of innovative economy;

2) immature investment capital market;

3) outdated education system and, consequently, lack of highly qualified staff.

To pay more attention for such issues, it is possible to intensify and accelerate the rate of digitization. Digitalization, in turn, can not only make life comfortable for the population, but also it has positive impact on the economy. Digital integration can enable:

1) to create from 10 % to 65 % of additional GDP per year;

2) to create 700 thousand new jobs;

3) to increase budget revenues by \$ 240 billion in 10 years USA [1].

Raising the level of the digital economy at the same time means opening up new opportunities for businesses and citizens not only in economic activity, but also in other spheres of social life. It is appropriate to take into account the fact that European countries are more developed in the field of digital technologies, in connection with which they are able to set before themselves sufficiently high indicators of the desired level of digitization of the economic sector. Therefore, Ukraine should still take into account best experience of EU countries to develop effective strategy of digitalization. To sum up, for Ukraine, digitalization is one of the most promising development strategy that will bring the country's economy to the growth and will ensure effective integration of Ukraine into the European community.

References

1. Шевчук І. Б., Депутат Б. Я., Тарасенко О. Є. Цифровізація та її вплив на економіку України: переваги, виклики, загрози й ризики. *Причорноморські економічні студії*. 2019. № 47 (частина 2). С. 173-177. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.47-66>.

2. Гражевська Н. І., Чигиринський А. М. Цифрова трансформація економіки в умовах посилення глобальних ризиків і загроз. *Економіка та держава*. 2021. №8. С. 3-57. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2021/11.pdf.

3. Global Knowledge Index. Country profiles. Ukraine. URL: <https://www.knowledge4all.com/country-profile?CountryId=1112>.

4. Digital Competitiveness Ranking. Ukraine. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/digital>.

Sheiko I.A.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Kurdenko O.V.,

*Senior Lecturer of Department of Economic Cybernetics and
Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

DIGITAL WORKPLACE TRANSFORMATION

The digital workplace is now more of a launching pad for business development than a strict requirement. People are now ready for a new type of workplace thanks to the use of technological resources and the development of Artificial Intelligence (AI). A new category of employee communication tools has emerged because of how people communicate daily. Various video and text communication tools are helping businesses to connect to remote employees and enhance the team's efficiency. Companies had to expand their digital workplaces during the COVID-19 pandemic rapidly. So, the rise of a trend toward remote work will make the digital workplace more critical in the future.

The digital workplace is the use of digital transformation at work to improve the productivity and efficiency of business operations by aligning technology, employees, and business processes. It involves the modernization of traditional business processes, workflows, and collaboration through the adoption of digital technology [1].

A digital workplace, is a virtual workplace setting. It is equivalent to the physical space, except, it is virtual. Now, just like a physical office, a virtual workplace plays a major role in engaging employees, ensuring efficiency, and maintaining a great culture. The key factors in a digital workplace are:

1. People: People come first here. Their productivity and satisfaction are paramount and thus, they get the front seat.

2. Technology: Digital workplace is 100% technology-driven. Advancements, thanks to the increase in demand, are making it easier to work virtually.

3. Management: Coordination between people and technology is very important. This is only possible when the management and culture is strong and helpful. So, management occupies a big spot in the heart of the digital workplace.

The digital toolkit consists of all the technologies and tools you will need to build a successful digital workplace (Fig. 1).

Figure 1 – Key elements of a digital workplace [1]

Key elements of digital workplace are the follows [2]:

- communication: messaging is the first tool because collaboration heavily depends on it in the digital workplace. Email, IM, mobile messaging, and microblogging are the most popular forms of communication;
- productivity: word processors, presentation software, spreadsheets, task management tools, etc. (Google Docs, Google Disk, Office 365, etc);

– collaboration: from Web Conferencing using Zoom or Microsoft Teams, there are multiple software programs enabling clear collaboration between partners, clients, and employees;

– sharing: sharing information by blogs, intranet and a personal homepage;

– crowdsourcing: everything from forums to surveys, polls, and ideation platforms come under crowdsourcing tools;

– applications: CRM is one of the most pivotal applications that companies need. Besides that, there are ERP systems, HR systems, expense claims, etc. that empower employees to access multiple applications online without depending on one person or department. These may be web-based COTS applications or custom-built using low-code no-code platforms;

– Mobility: the digital workplace requires easy access to tools from various devices;

Transforming the traditional workplace into a Digital Workplace involves reinventing the working environment, taking control of the disruptive digital technologies, optimizing capital costs, while providing a new end-user experience.

References

1. Capgemini Consulting. The new digital workspace. Employee productivity, Brand Image and Business Value. URL: <https://www.capgemini.com/consulting-Fr/wp-content/uploads/sites/31/2017/08/digital-Workplace-Transformation-Capgemini-Consulting.pdf> (дата звернення: 24.10.2022)

2. PriceWaterHause Digital Workplace. Transformation URL: <https://www.pwc.com/sg/en/services/reimagine-digital/business-transformation/digital-workplace-transformation.html> (дата звернення: 24.10.2022)

Sheiko I.A.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Kurdenko O.V.,

*Senior Lecturer of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

DIGITAL INEQUALITY AMONG EUROPEAN COUNTRIES AND UKRAINE

Digital inequality remains one of the challenges characterizing the level of digital transformation in Europe. Despite pan-European and national regulations that should contribute to overcoming this problem, it remains both at the level of infrastructure (connection to the Internet) and at the level of digital skills of the population.

Thus, the level of connection to high-speed Internet connection as well as to fixed broadband Internet differs significantly between individual EU countries (Figure 1).

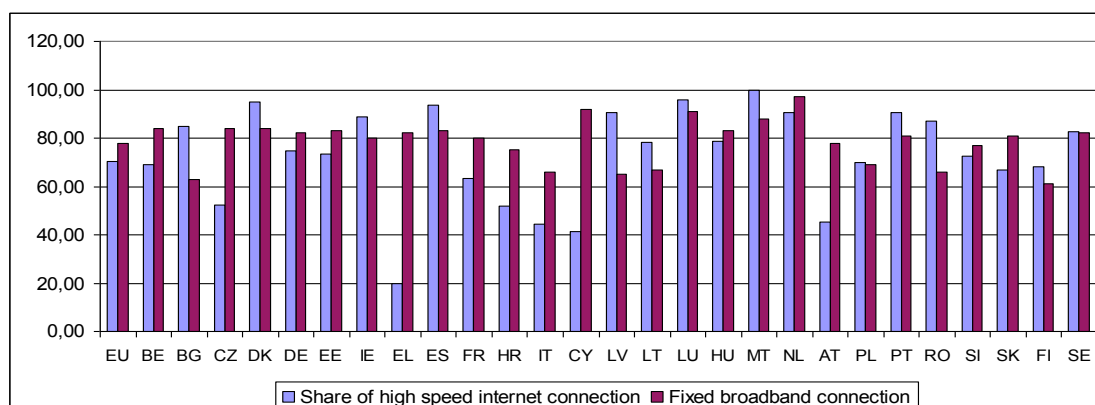

Figure 1 – Indexes of internet connection for EU-members

Source: constructed by authors based on data [1]

Northern European countries, Malta and Luxembourg are the leaders in terms of connectivity. The difference in the level of Internet connection affects the share of Internet users (Figure 2), although a significant share of the population uses mobile Internet. Thus, in Italy, which has a level of high-speed and broadband Internet not higher than 60 %, 82 % of the population are Internet users.

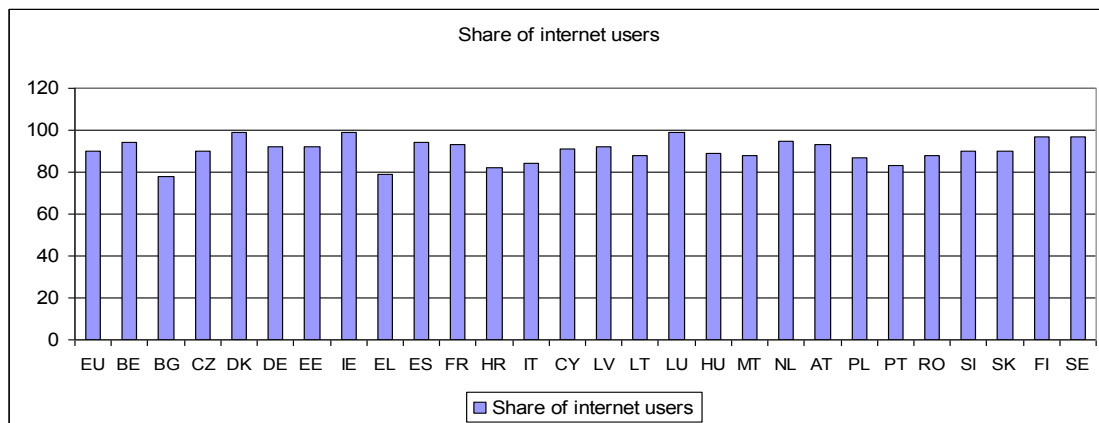

Figure 2 – Share of internet users among EU-members

Source: constructed by authors based on data [1]

The share of the population of European countries with an average and above-average level of digital skills is shown in Figure 3. Thus, the leaders in digital skills are Finland and the Netherlands, where the indicator is close to 80%. The outsider countries in terms of digital skills are Romania and Bulgaria – the indicator is about 30%.

For Ukraine the difference in Internet connection and level of digital skills for various regions and aging groups is significant. The share of people with access to the Internet in Ukraine in 2021 was 92 % (in 2019 – 88 %) [2]. Regarding the level of digital skills, the share of Ukrainians whose digital skills are at the basic level is 47.8 %, and the share of Ukrainians who do not have any digital skills is 11 %. At the same time, in the age group of 50-59 years, the share of the population with the level of basic and above basic digital skills is only 39%, and in the age group of 60-70 years – 19 %. Communication and information skills in 2021 for 79.2 %, the level of communication skills is above the basic level.

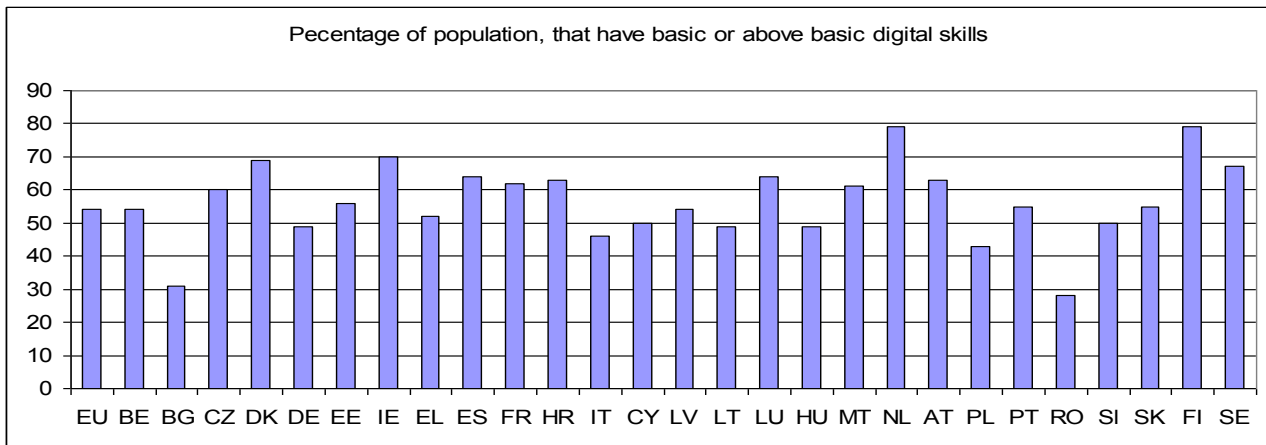

Figure 3 – Share of population, that have basic or above basic digital skills

Source: constructed by authors based on data [1]

Although only 37 % of the population has a level of creating digital content above the basic level [2].

The EU is working to make the Internet more accessible and to promote multilingualism on the Internet. Over the last decade, the EU has invested more than 200 million euros in this area. The Connecting Europe Facility, which has an electronic translation service, was also launched.

With the help of different approaches, the expected results should be the same in European countries: to overcome the digital divide that exists in societies. This applies to the oldest groups, the poorest and those living in rural areas. These three groups are key for government action in this area as they are most likely to be digitally vulnerable.

References

1. Eurostat database. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (дата звернення: 27.10.2022).

2. Міністерство цифрової трансформації України. Цифрова грамотність населення України: звіт за результатами загальнонаціонального опитування. 2021. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2625-doslidzenna_2021_ukr.pdf (дата звернення: 27.10.2022).

Sheiko I.A.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Murzabulatova O.V.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Obeid Lara Hodor,

*Post-graduate student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

ONLINE CROWDFUNDING PLATFORMS IN EUROPEAN UNION

Crowdfunding platforms are online platforms that enable interaction between fundraisers and the crowd (investors). Financial pledges can be made and collected through the crowdfunding platform. Fundraisers are usually charged a fee by crowdfunding platforms if the fundraising campaign has been successful. In return, crowdfunding platforms are expected to provide a secure and easy to use service. At figure 1 the principal scheme of crowdfunding via online platform is represented [1].

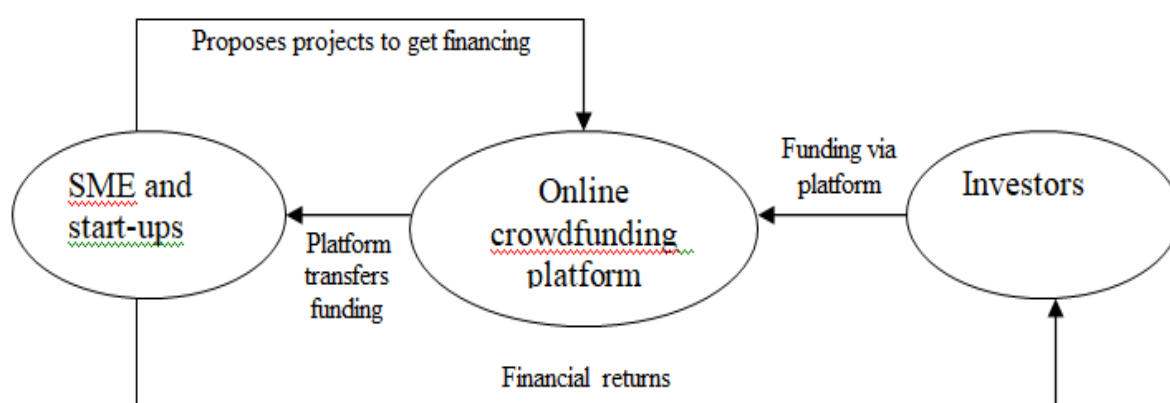

Figure 1 – Scheme of crowdfunding via online platform

Source: authors modifications based on [1]

Many platforms operate an all-or-nothing funding model. This means that if you reach your target you get the money and if you don't, everybody gets their money back – no hard feelings and no financial loss.

Different forms of crowdfunding exist:

- peer-to-peer borrowing: the crowd lends money to a company with the understanding that the money will be repaid with interest. It is very similar to traditional borrowing from a bank, except that you borrow from lots of investors.

- equity crowdfunding: sale a part of a business to a number of investors in return for investment. The idea is similar to common stock transaction on a stock exchange, or to a venture capital.

- rewards-based crowdfunding: individuals donate to a project or business with expectations of receiving in return a non-financial reward (goods or services).

- donation-based crowdfunding: individuals donate small amounts to meet the larger funding aim of a specific charitable project while receiving no financial or material return.

- profit-sharing / revenue-sharing: businesses can share future profits or revenues with the crowd in return for funding now.

- debt-securities crowdfunding: individuals invest in a debt security issued by the company, such as a bond. Hybrid models Offer businesses the opportunity to combine elements of more than one crowdfunding type.

As European market of crowdfunding, it is underperformed, comparing Asian and North America markets (figure 2). Equity based (when investors receive their money back) and reward-based (non-financial reward) crowdfunding are very popular at global level [3].

European champion on crowdfunding models is United Kingdom – in UK donation-based models are very popular. On peer-to peer business lending the UK in 2020 transferred 3.2bln USD, on second place was Italy – 808 mln USD, on third place – France – 412 mln USD.

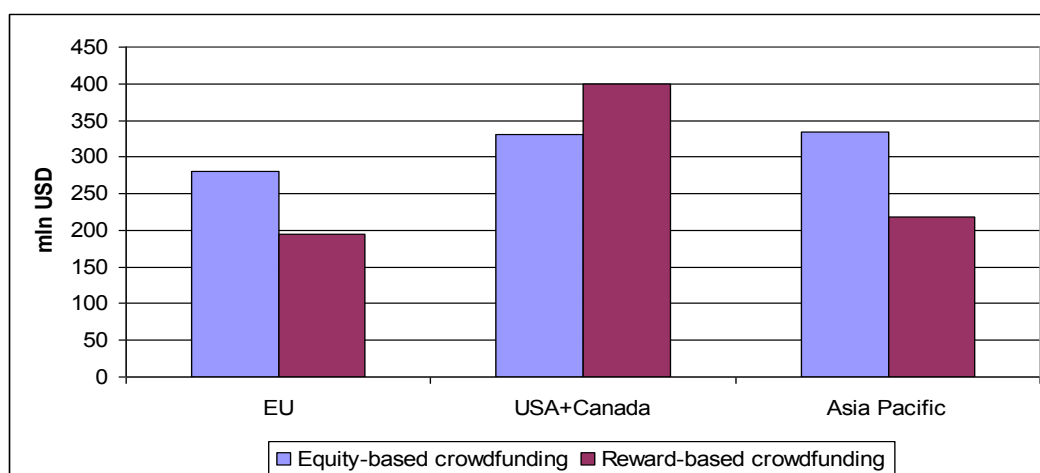

Figure 2 – Regional volume of different forms of crowdfunding

Source: constructed by authors on data [3]

Small firms and start-ups also can receive non-financial rewards from crowdfunding: assessment of projects quality and financial potential; access to other forms of financing (using crowdfunding as a preliminary stage to prove the market power of the project that make easy receiving bank loan on further stages); powerful marketing tool to present a new product, new service, new company.

References

1. Creating a more competitive and innovative financial market. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/180308-action-plan-fintech-factsheet_en.pdf (дата звернення: 24.10.2022).
2. European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, *Crowdfunding explained: a guide for small and medium enterprises on crowdfunding and how to use it*, Publications Office. 2017. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2873/313319> (дата звернення: 24.10.2022).
3. Cambridge Centre for alternative finance. The 2nd Global Alternative Finance market benchmarking report URL: <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2021/06/ccaf-2021-06-report-2nd-global-alternative-finance-benchmarking-study-report.pdf> (дата звернення: 24.10.2022).

Sheiko I.A.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Murzabulatova O.V.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Vozylovskiy D.M.,

*Student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

DEFICIT IN IT STAFF IN EUROPEAN UNION AND UKRAINE

Enormous rise of the software industry for the last two decades resulting in an ever growing demand of IT skills. Despite the 5.5 million developers in Europe, EU-28 countries are still estimated to suffer a shortage of 500.000 software engineers by 2020. This shortage will not be distributed evenly. Countries with the biggest gaps between software developer demand and supply are Germany, Italy, Switzerland, as well as the Nordic and Benelux countries. In 2014, the European Commission warned that by the year 2020, Europe will be up to 900.000 IT-staff short. Later, the German consultancy firm Empirica adjusted the figure down to 500.000. For example, in Amsterdam tech startups consist of about 70% foreigners (mainly from Brazil, France, Turkey, Ukraine and India), Finland currently lacks over 7.000 software developers (most in the Helsinki). The Danish government estimates that by 2030, Denmark will be 19.000 IT & electronics specialists short, most of them in Copenhagen. In Germany there is a serious shortage of IT professionals, a problem that manifests itself in almost all regions of Germany. In Italy, more than 30.000 of all vacancies for software developers and analysts were unfilled in 2016, with Milan

accounting for 20% of this deficit. But such problem of IT-staff deficit is global: in Singapore 42.000 IT professionals will be needed over next 3 years [1]. On the other hand, there is an relative oversupply of tech talent in Eastern and Southern Europe, which is reflected by lower salaries in these regions.

The IT industry is confidently turning into one of the flagships of Ukraine's economy and becoming an integral part of its international image. But one of the biggest challenges for the future of the IT industry in Ukraine is the shortage of personnel.

According to GlobalLogic's estimates, approximately 40,000 IT sector jobs are created annually in Ukraine. Taking into account the fact that the demand for engineers in these specialties grows by about 30 % every year, but the real number of employed engineers is growing by only 18 %, which indicates a significant excess of demand over supply [2].

At the same time, Ukrainian universities are able to train no more than 15-20 thousand IT specialists in various fields. In addition, many graduates are employed abroad or prefer freelancing. IT staff are also actively trained by numerous private courses. In the medium term, an increase to 35 thousand bachelor graduates is possible due to the peak birth rate in 2008-2013. This improves the situation, but still does not allow to cover the significant lack of IT personnel [3].

Another component of the personnel problem in the IT industry is the acute need for specialists with at least 2-5 years of work experience (Middle and Senior level, respectively 37 % and 33 % of all vacancies on the labor market). Ukrainian universities and training courses are powerless to solve this problem, no matter how many new specialists they train every year [3].

According to a new report from Gartner [5], businesses think that talent shortage is the biggest barrier to the adoption of 64 % of new technologies. This means that in the majority of cases, IT leaders who want to deploy a new tool to boost business outcomes anticipate that the lack of suitable workers to implement the technology will be problematic at some point. A lack of talent availability was cited

far more often than other barriers this year, such as implementation cost (29 %) or security risk (7 %) [4].

Additionally, big foreign (US/Chinese/South Korean) IT multinationals will continue to enter Western Europe market, trying to benefit from cheaper tech salaries, as well as the high expertise in demanding fields like artificial intelligence and machine learning. As a result of that, we predict that salaries of senior software specialists/developers in these fields as well as some others (i.e. data science and blockchain technology) will soon increase in Western Europe [1].

In this situation Ukraine is becoming an increasingly valuable option for European companies struggling to find talent locally, with its large pool of well-educated software developers.

References

1. Software Developers in Europe & the world: A study of the Attractiveness of top tech cities for software developers (luxinnovation.lu) URL: https://www.luxinnovation.lu/tradeandinvest/wp-content/uploads/sites/3/2018/05/nexten_software_developers_study_europe.pdf (дата звернення 05.10.2022).

2. IT Ukraine Association Результати національного дослідження ІТ-індустрії (2021). URL: <https://itukraine.org.ua/results-of-a-national-study-of-the-it-industry.html> (дата звернення 08.10.2022).

3. ІТ в Україні: цифри, перспективи та бар'єри. Липень, 25, 2021 URL: <https://dlf.ua/ua/it-v-ukrayini-tsifri-perspektivi-ta-bar-yeri/> (дата звернення 07.10.2022).

4. Gartner Gartner Survey reveals talent shortages as biggest barrier to emerging technologies adoption Press Release 13.09.2021 <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2021-09-13-gartner-survey-reveals-talent-shortages-as-biggest-barrier-to-emerging-technologies-adoption> (дата звернення 08.10.2022).

Sheiko I. A.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Pomohalova N.V.,

*Assistant of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Polozov O.B.,

*Student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

DIGITAL BUSINESS COMMUNITIES IN EU

Digital business communities allow you to quickly find partners, suppliers, agents, and expand your network of contacts and have such advantages:

- on the basis of the created community, managers and entrepreneurs can conduct online surveys, organize online contests and conduct advertising activities;
- business communities take part in financing scientific events (conferences, seminars), advise government agencies, can provide proposals for legislative bodies;
- on the basis of the online community, firm can involve staff in online training, conduct training, and group business games.

There are several powerful European business communities, that have influence on innovative, research and communication activity of EU firms: EIT platform, Made in Europe initiative, European Digital SME Alliance.

The European Institute of Innovation and Technology (EIT) drives innovation in Europe by supporting entrepreneurs, innovators and students across Europe to turn their best ideas into reality. EIT was created by the European Union in 2008 to strengthen Europe's ability to innovate. With 2900 partners, the EIT is Europe's

largest innovation ecosystem and connects innovators and organisations [1]. The main achieved results include: 64 innovation hubs in Europe, 13000 jobs created, 1400 new products and services, 3.9 bln Euro raised by EIT Ventures and 3800 ventures supported [1].

EIT community consists several powerful programs, like EIT Manufacturing, EIT Digital, EIR Raw Materials, EIT InnoEnergy, EIT Urban Mobility.

EIT Manufacturing was established in 2019 with a vision that global manufacturing will continue to be led by Europe. It does so by translating scientific advances into marketable innovations and connecting fragmented networks into a thriving ecosystem. EIT Manufacturing brings together a growing network of top-tier industrial partners, leading academic and research institutions from across the region, as well as innovative start-ups, scale-ups and SMEs. The EIT Manufacturing partnership covers the entire product life cycle. It consists of over 65 members from leading industry players, universities and research institutions. The bulk of EIT Manufacturing's operating budget – approximately €400 million until 2026 – is dedicated to funding projects that turn research into ready-made solutions. EIT Manufacturing 2030 goals are: create and support 1000 start-ups, invest 325mln Euro by EIT Venture, create 360 new solutions [2].

EIT Digital responds to specific innovation needs by, for example, finding the right partners to bring technology to market, supporting digital scale-up, attracting talent and developing their digital knowledge and skills, investing in priority areas such as Digital Tech, Digital Cities, Digital Industry, Digital Wellbeing, and Digital Finance. While in 2010 21% of EIT Digital partners were from industry, this has risen to almost 70% in 2021 [3].

Another manufacturing partnership in Europe is Made in Europe (2021-2027). It provide full attention to the relationship between material and product innovation and production process innovation along their lifecycles. This involves closing the loop between product and production process, as well as anticipating longer-term technology roadmaps for product sectors, aligning them with production technology roadmaps. Moreover, it will account for new servitisation business models where the

design and manufacturing of products, the leasing and remote monitoring/maintenance and return of products lead to new paradigms. Hence, the impact of the partnership will be maximised across different product sectors from material producers up to OEMs and service providers [4].

The European Digital SME Alliance is the largest network of ICT small and medium enterprises in Europe, representing more than 45,000 enterprises in total. The Alliance is the joint effort of 30 national and regional SME associations from EU member states and neighbouring countries to put digital SME at the centre of the EU agenda. The priorities of community are digital skills, sustainable digitalization, competitive digital markets, cybersecurity and data protection, future technologies and AI, ICT standards for SME, Smart Communities [5].

Such European business communities support business innovation, their diffusion across industries, plays an important role in business communication.

References

1. EIT Infographics. Making innovation happen. URL: https://eit.europa.eu/sites/default/files/eit_infographic_vertical_-_update_august_2021.pdf (дата звернення: 14.10.2022).
2. EIT Manufacturing Factsheet 2020-2021 URL: <https://www.eitmanufacturing.eu/who-we-are/> (дата звернення: 14.10.2022).
3. EIT Digital. Strategic innovation agenda URL: https://www.eitdigital.eu/fileadmin/2021/publications/sia/EIT-Digital_SIA_2022-2024.pdf (дата звернення: 15.10.2022).
4. Made in Europe The manufacturing partnership in Horizon Europe URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/funding/documents/ec_rtd_he-partnership-made-in-europe.pdf (дата звернення: 15.10.2022).
5. European Digital SME Alliance Priorities. URL: <https://www.digitalsme.eu/#> (дата звернення: 16.10.2022).

Sheiko I. A.,

*PhD, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Tokhtamysh N. I.,

*Senior Lecturer of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Shaposhnyk B.V.,

*Post-graduate student,
Kharkiv National University of Radio Electronics*

THE ROLE OF DIGITALIZATION IN EUROPEAN MANUFACTURING INDUSTRY

Industry is the backbone of the European economy. Europe's global competitive advantage in high value-added products and services translates to more than 20% of the EU's total value-added, with industry directly providing 35 million jobs.

Digitalization of industry is a major component of the digital economy and a determining factor for the growth of the economy as a whole, including the digital industry itself, as a technology producer. Digital technology in many sectors is at the heart of product and manufacturing strategies. Their transformative power nowadays change traditional business models, manufacturing chains and processes, leading to the emergence of new products and services, platforms and innovations. More than ever companies can only achieve this via cooperation and strong integration in value or knowledge networks.

The pre-condition for competitiveness is that European industry can act autonomously and has access to first-class technologies, advanced materials, processes and methodologies, preferably from European sources.

The new Industrial Strategy for Europe is based on dual green and digital transition. The dual transition will help industry reduce its carbon footprint by providing affordable, clean technology solutions and new business models. Taking into account the lessons of the COVID-19 pandemic, the Industrial Strategy is aimed at accelerating the green and digital transition, noting the leadership potential of companies striving for sustainability and digitalization [1].

The new EU Industrial strategy aims at improving the European industry's global competitiveness. Competitiveness is also a top priority for the Made In Europe Partnership. Any European manufacturing company has a constant need to strive for excellence and improvements in productivity and quality. This requires producing top quality goods, being highly efficient in terms of costs and resources, while being responsive to market and customer needs, and using and offering creative and innovative solutions [1].

Several initiatives were started at European Union to counteract global competition at manufacturing industry: European chip act, Coordinated Plan on Artificial Intelligence, Regulation on establishing the European defence industry Reinforcement, The Space Programme.

European chip act will booster Europe's competitiveness and resilience in semiconductor technologies and applications, and help achieve both the digital and green transition. It will also reduce strategic dependency from asian countries in semiconductors [2].

Coordinated Plan on AI will guarantee the safety and fundamental rights of people and businesses, while strengthening investment and innovation across EU countries. As part of these efforts, the Commission plans to set up a Public-Private Partnership on Artificial Intelligence, Data and Robotics to define, implement and invest in a common strategic research innovation and deployment agenda for Europe. The EU has already funded a variety of AI projects offering solutions in all areas of society, from agriculture to healthcare, manufacturing, or transport. The Commission plan to invest €1 billion per year in AI from its Digital Europe and Horizon Europe

programmes, and to attract €20 billion per year over 2020-2030. As a result, it is expected, that more than 25% of all industrial and personal service robots will be produced in Europe [1].

European Commission adopted a proposal for a Regulation on establishing the European defence industry Reinforcement which seeks to act as a short-term financial instrument worth €500 million to incentivise common defence procurement among Member States. This follows Russia's unprovoked aggression against Ukraine, which has had significant implications for European defence, and has led to increased military spending by Member States [1].

The EU Space Programme provides valuable data and services for a wide array of daily applications, in support of transport, agriculture, crisis response or the fight against climate change, among many others. However, the EU's space policy needs to constantly evolve and adapt to new challenges to continue enjoying the benefits space brings to our citizens. It is expected, that 20,000 satellites will launch into space during 2020-2030.

Such programs and a lot of others will support development of EU manufacturing and become a basis for dual transition. A digital technologies are the main driver of industrial transformation in European Union and a basis for industry transformation.

References

1. European Commission A Europe fits to the Digital Age URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en (дата звернення: 18.10.2022).
2. European Commission European Chips Act URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-chips-act> (дата звернення: 18.10.2022).

Гришко С.В.

*к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Давіденко А.І.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Зараз світ перебуває на етапі четвертої промислової революції.

Четверта промислова революція (Industry 4.0) – це концепція, яка передбачає розвиток і злиття автоматизованого виробництва, обміну даними та виробничих технологій в єдину систему з незначним втручанням людини у виробничий процес або без нього взагалі.

Industry 4.0 дозволить збирати та аналізувати дані з різних машин, забезпечуючи швидші, ефективніші та гнучкіші процеси для виробництва товарів вищої якості за нижчими цінами. Ця революція також породила абсолютно нові бізнес-моделі, які сприятимуть новим способам взаємодії в ланцюжку створення вартості.

Складові Industry 4.0.

У роботі «Design Principles for Industrie 4.0 Scenarios» автори визначають наступні ключові компоненти:

– кіберфізична система (КФС) – це інтегрована комп’ютерна та мережева технологія, яка дозволяє спостерігати, контролювати та отримувати зворотний зв’язок щодо фізичних виробничих процесів;

– інтернет речей – це поєднання різних компонентів (датчиків, смартфонів тощо) через Інтернет, що дозволяє їм взаємодіяти один з одним для досягнення спільної мети;

- інтернет послуг – надання послуг постачальниками через Інтернет;
- розумний завод – це фабрики, де обладнання автоматизоване, кероване комп'ютерами та може використовувати датчики для отримання зворотного зв'язку про стан об'єктів у фізичному просторі.

Сучасний етап промислової революції пов'язаний з розвитком комунікаційних технологій Інтернету, які суттєво змінили технологію бізнес-процесів (рис. 1). У результаті цифрова економіка стала основою для четвертої промислової революції та третьої хвилі глобалізації.

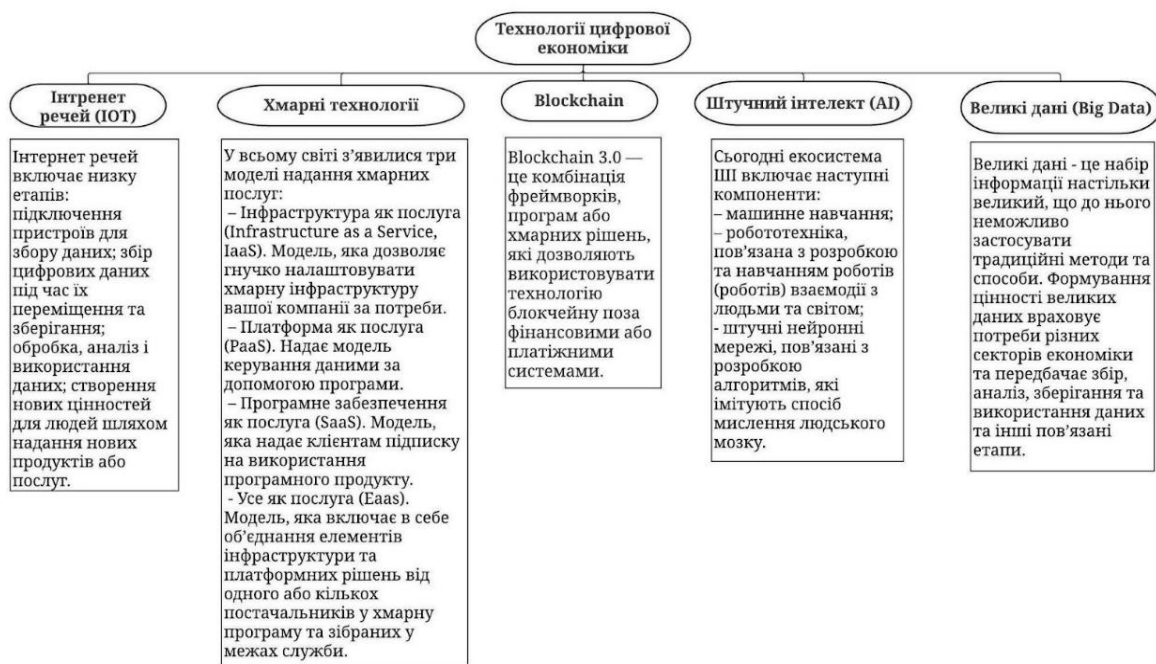

Рисунок 1 – Технології які використовуються у цифровій економіці

Джерело: розроблено авторами

Нові напрями розвитку не лише створюють нові можливості, але й стикаються з новими проблемами, тому постає питання «Чи потрібно використовувати такі технології?» Розглянемо плюси і мінуси використання:

Плюси:

- орієнтованість на сучасний ринок;
- розвинутий захист даних.
- розвинута фінансова безпека.

Мінуси:

- не можливість перейти на новітні технології, це залежить від формату бізнесу;
- коштовність впровадження технологій в бізнес.

Приклад використання та поєднання таких технологій у бізнесі – розробка компанії Intel. Інтернет речей (IoT) пропонує величезні нові можливості для бізнесу. Використовуючи сімейство процесорів Intel, організації можуть інтегрувати інтелектуальні засоби реального часу, контроль та інтерактивність майже в будь-який процес.

Українські компанії також мають великий потенціал та розвиваються в цих напрямках. Наприклад, компанія «Індасофт-Україна» активно впроваджує інноваційні технології гібридної локальної хмарної архітектури інтернет-орієнтованих систем автоматизації ІоТ/ІІСS та систем MOM/MES для підвищення ефективності виробництва.

Об'єднуючи наведені вище факти, можна зробити висновок, що цифрова економіка продовжує розвиватися з високою швидкістю, керуючись можливістю збирати, використовувати та аналізувати великі обсяги інформації (цифрових даних).

Перелік джерел посилання

1. Четверта промислова революція. URL: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Четверта_промислова_революція.html (дата звернення: 14.10.2022).

2. Kaikova O., Terziyan V., Tiihonen T., Golovianko M., Gryshko S. & Titova L. (2022). Hybrid Threats against Industry 4.0: Adversarial Training of Resilience. In *E3S Web of Conferences*. EDP Sciences.

3. Golovianko M., Gryshko S., Titova L. & Filatov V. (2022). *Good practices of Industry 4.0 in Ukraine*. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/20985>

Колупасєва І.В.,

*д.е.н, професор, професор кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Безсонов С.Ю.,

аспірант,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ІНФОРМАЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрові технології з кожним роком все сильніше впливають на устрій життя суспільства. Це стосується і економічних процесів: змінився характер праці та підвищилась роль інтелектуальної та творчої діяльності. Світова пандемія COVID-19 значно змінила характер зайнятості. Віддалена праця із використанням інформаційних технологій стала важливим інструментом трансформації форм застосування людського капіталу.

Цифрова економіка – це економіка, заснована на інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ), такі як Інтернет, смартфони, мобільні та бездротові мережі, оптичні мережі, хмарне сховище та хмарні обчислення, послуги спільного використання, програми та криптовалюти [1].

Розвинені країни світу за сучасних умов господарювання приділяють значну увагу розвитку цифрової економіки. Наприклад, країни Євросоюзу започаткували у 2010 р. цифровий порядок, в якому важливою складовою є створення Єдиного цифрового ринку [2].

Активність сучасних суб'єктів господарювання на внутрішніх ринках споживання країни, їх прогресивний розвиток та стимулювання до підвищення ефективності економічних взаємовідносин знаходиться під впливом процесів цифровізації, які стрімко поширюються в усіх сферах суспільства.

Цифрові інструменти і технології дозволять підвищити рівень виробництва інноваційної продукції, скоротити період від розробки ідеї до реалізації готової продукції, забезпечити відповідний рівень доходності від

впровадження прогресивних технологій та сформувати основу забезпечення економічної безпеки держави в умовах діджиталізації.

Сучасні реалії нашої держави демонструють важливість швидкої реалізації цифрових процесів. Можливість роботи онлайн допомогла багатьом компаніям у період пандемії. Зараз, у часи війни, такі фактори, як можливість керувати процесами віддалено та легкість у передислокації підприємств у інші регіони, є ключем до існування більшості компаній в Україні (рис. 1).

Рисунок 1 – Можливості та ризики впливу цифрової економіки на ринок праці

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Країни-лідери динамічно впроваджують цифрові інструменти в різних секторах економіки. Основою цифрової економіки є її низова господарча ланка, а саме цифрова компанія, яка зацікавлена максимально адаптувати і перенести свої бізнес-процеси до онлайн режиму. Імплементация цифровізації в економічні системи підприємств значно розширює можливості нових форматів

організації роботи, впливає на рівень економічного зростання, конкурентоздатність (рис. 2).

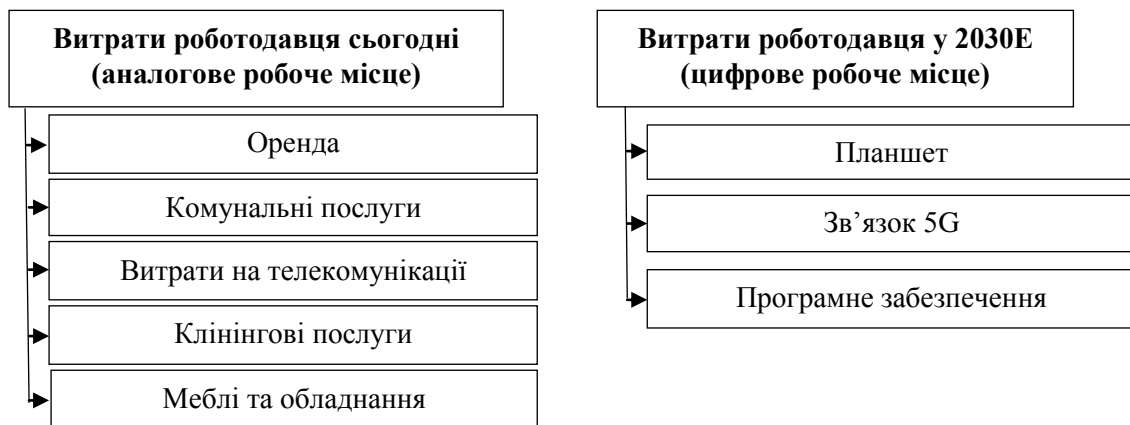

Рисунок 2 – Вплив діджиталізації на витрати роботодавця

Джерело: [4]

Діджиталізація економічної сфери відкриває нові можливості для розвитку суб'єктів господарської діяльності та країни в цілому. Цифровізація соціально-економічної сфери має стати і далі пріоритетом у відновленні економіки України. Разом з тим, існує велика загроза щодо структурних перетворень на ринку праці. Тому на державному рівні має бути впроваджена виважена політика щодо стабілізації та нівелювання визначених ризиків на ринку праці задля зміцнення національної економіки і забезпечення ефективної інтеграції України до Європейського простору.

Перелік джерел посилання

1. Цифрова трансформація економіки: мікро- та макроаспекти: монографія / Мазур Н.А. та ін. Чернівці. 2022. С. 63.
2. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3(27). С. 13-21.
3. Risks of Digital Transformations of labour relations and the labour market. / Kychko I. and others. *Laplage em Revista (International)*. 2021. С. 650-660.
4. Україна 2030e – країна з розвинутою цифровою економікою URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>. (дата звернення: 21.10.2022).

Колупасєва І.В.,

*д.е.н, професор, професор кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Шитіков М.Ф.,

аспірант,

Харківський національний університет радіоелектроніки,

Ткаченко А.Г.,

аспірант,

Харківський національний університет радіоелектроніки,

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ «РОЗУМНИХ МІСТ»

Урбанізація, яка стала світовим трендом за останні часи, призводить до низки викликів інфраструктурного, екологічного, соціального характеру. Навантаженість на міську інфраструктуру та зазначені виклики намагаються подолати шляхом переходу до створення Smart-міст, в основі яких лежать цифрові технології та рішення.

З 2012 року ЄС проводить цілеспрямовану політику щодо системного формування мережі «розумних міст» у всіх країнах-членах у відповідь на посилення урбаністичних процесів, у т. ч. шляхом створення відповідних інституцій та розширення компетенцій уже діючих, формування професійних платформ, фінансового стимулювання впровадження новітніх технологій у систему міського управління.

Європейська комісія визначає «розумне місто» як місто, де традиційні мережі та послуги стають більш ефективними за допомогою цифрових рішень на благо його жителів і бізнесу [1]. Розумне місто використовує цифрові технології для ефективного використання ресурсів і зменшення викидів, забезпечує розвиток міських транспортних мереж, модернізоване водопостачання та утилізацію відходів, а також більш ефективні способи

освітлення та опалення будівель. «Розумне місто» також означає більш інтерактивну адміністративну роботу органів влади, безпечніші громадські місця та задоволення потреб старіючого населення.

Аналіз та рейтинг European Smart Cities проводиться Віденським технологічним університетом [2]. Модель розумного міста визначається як місто, яке ефективно працює в 6 ключових сферах міського розвитку (smart economy, smart mobility, smart living, smart people, smart governance, smart environment), побудоване на «розумному» поєднанні здібностей і діяльності саморішучих, незалежних і свідомих громадян.

Швеція є однією з провідних європейських країн у розвитку розумних міст. Ефективне міське планування та розвиток були центральними для Швеції протягом багатьох років. В опитуванні, проведеному в червні 2017 року, ООН виявила, що Швеція посідає 1 місце серед усіх 157 країн ОЕСР у виконанні Глобальних цілей сталого розвитку.

Модель «розумного міста» у Швеції включає такі 5 сфер: клімат, енергетика та навколишнє середовище, мобільність, цифровізація, міське планування та соціальна стійкість.

Наприклад, стратегія «розумного міста» Стокгольм ухвалена у 2017 році та ґрунтується на таких компонентах сталості: фінансовій, соціальній, демократичній та екологічній. Так, у місті діє Візія-2040 [3]. Основним напрямом розвитку міста є «зелені інформаційні технології», що створені для зменшення негативного впливу на довкілля за допомогою технологій. Біоенергетика є основною в Швеції сьогодні, складає близько 33 % загальної національної енергетики. Біогаз замінює природний газ в опаленні, виробництві електроенергії, і як паливо для автобусів, вантажівок чи автомобілів.

Застосування Big data у місті дає змогу створювати «розумні послуги» для громадян (Digital City Services/IoT), створювати нові системні рішення та оптимізувати використання ресурсів. Використання електричного транспорту сприяє покращенню міському клімату та якості життя, зменшуючи викиди CO₂. Дана стратегія реалізується завдяки успішним проєктам, які фінансуються

за рахунок не тільки європейських та національних фондів, а також мають інвестиційну підтримку вітчизняних компаній.

Україна знаходиться на початковому рівні до створення «розумних міст», адже приклади цифрових сервісів мають фрагментарний характер. Стратегія побудови української моделі «розумних міст» має стати ключовою у післявоєнний період. Найкращі європейські практики мають стати основою у формуванні стратегії розбудови міст на основі цифрових технологій, які працюють для людей.

Важливим інструментом щодо реалізації стратегії «розумних міст» в Україні має стати фінансування. Впровадження цифрових технологій та розбудова цифрової інфраструктури потребує залучення значних інвестицій, які можливі за підтримки європейських та національних фондів. Особливо необхідно звернути увагу на податкові важелі державного регулювання, які б забезпечували мотивацію компаній щодо реалізації проєктів з цифровізації, зеленої енергетики. Ефективним є і європейський досвід заснування online платформ з обміну досвідом щодо реалізації проєктів «розумних міст». Така платформа забезпечує відкритий діалог та співпрацю щодо технічних рішень між учасниками та генерує нові знання для подальшої ефективної реалізації стратегії розвитку «розумних міст».

Перелік джерел посилання

1. Europeansmartcities. Reatrived from: <http://www.smart-cities.eu/index.php?cid=-1&ver=4>.
2. Smartcities. Reatrived from: https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/city-initiatives/smart-cities_bg.
3. Vision 2040 Stockholm for everyone. The Capital of Scandinavia, Reatrived from: http://international.stockholm.se/globalassets/vision-2040_presentation_eng_170130.pdf.

Курденко О.В.,

*старший викладач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,*

Харківський національний університет радіоелектроніки

Дзівінська А.О.,

студент,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ВИКОРИСТАННЯ BIG DATA В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

На сучасному етапі економічного розвитку цифрові технології стрімко розвиваються, і цифрова економіка починає відігравати важливу роль у глобальному просторі, оскільки кількість інформації зростає, а разом з цим і можливості застосування великих даних у житті збільшуються. Станом на 2020 рік загальний обсяг даних на Землі становить близько 40 зетабайт, або 5200 ГБ даних на кожного жителя Землі.

Останніми роками цифрова економіка дедалі більше переплітається з традиційною економікою, врешті-решт досягши точки, коли немає чіткого розмежування між цими поняттями. Адже основні продукти цифрової економіки фактично такі ж, як і традиційна економіка, але система надання цих послуг інша.

Цифрова економіка робить це за допомогою комп'ютерного обладнання та цифрових систем, таких як Інтернет. Звичайно, цифрова економіка має такі переваги, як: доступ користувачів до всіх ринків, підвищення конкурентоспроможності та ефективності, а також нижчі транзакційні витрати.

В Україні впровадження цифрової економіки має відбуватися за трьома напрямками: технології, інституційної економіки та виробництва. Розглянемо їх докладніше. У технічному напрямку всі рішення повинні бути стандартизовані та сертифіковані, що гарантує безпеку технології та технічного характеру. В

інституційно-технічному напрямку передбачено організації, які використовують Інтернет, технологію блокчейн тощо для управління новими бізнес-моделями з метою дотримання нормативно-правової бази соціально-економічних відносин. Виробничий напрямок включає бізнес-додатки, які відповідають всім вимогам інституційно-технічного напрямку моделей управління, заснованих на інфраструктурі та технічна підтримка в технічному напрямку.

Цифрова економіка передбачає широке використання технологій Big Data (великі обсяги даних). Термін «Big Data» існує з 2008 року. Спочатку його використовував Кліффорд Лінч, редактор журналу Nature. Це пов'язано з вибухом інформації у світі. Редакція зазначає, що освоїти його допоможуть нові інструменти та більш досконалі техніки. Big Data, буквально перекладається як «великі дані», відноситься до величезних і різноманітних неструктурованих і структурованих даних і методів їх обробки, за допомогою яких інформацію можна аналізувати розподіленим способом.

Суть аналізу великих масивів даних полягає у виявленні нової, раніше невідомої інформації. Big Data підпадають під правило «V V V». Ось три основні атрибути або характеристики, які повинні мати всі великі дані:

1. Volume (або обсяг) – вимір даних відбувається за величиною фізичного обсягу документів.
2. Velocity (або швидкість) – регулярне оновлення даних вимагає їх постійної обробки.
3. Variety (або різноманітність) – дані можуть мати неоднорідні формати, бути структурованими частково або неструктурованими взагалі.

Технологія Big Data та аналіз даних за допомогою сучасних технологій є корисними для бізнесу. Можна виділити наступні переваги:

- підвищення точності та спрощення процедур планування;
- підвищити ефективність нових проектів і прискорити їх запуск;
- підвищення якості оцінки та задоволеності користувачів і клієнтів;
- підвищення ефективності пошуку та залучення цільової аудиторії;

- швидше взаємодійте з контрагентами та клієнтами;
- оптимізація ланцюжка поставок;
- вища якість обслуговування та швидкість взаємодії з клієнтами;
- підвищення лояльності існуючих клієнтів;
- ймовірність того, що проект має більший попит.

Технології великих даних активно використовуються на великих підприємствах для вирішення бізнес-завдань. Майбутнє великих даних для цих завдань базується на технології Blockchain, впровадженні штучного інтелекту, переході на хмарні сервіси тощо.

Отже, цифрова економіка призведе до створення нових продуктів і формування нових попитів. У сучасному світі швидкість і кількість отриманої інформації зростає з кожною миттю. Ці процеси створюють значні можливості для створення та розвитку бізнесу, який є сучасним і базується на новітніх технологічних рішеннях і бізнес-моделях, які раніше не використовувалися. На сучасному етапі розвитку світової економіки цифровим технологіям і технологіям Big Data приділяється все більше уваги. І саме тут акумулюються світові людські та фінансові ресурси, оскільки аналіз великих масивів даних дозволяє побачити нові підходи до вирішення, здавалося б, буденних завдань.

Перелік джерел посилання

1. Белова І. Передумови виникнення штучного інтелекту. *Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи*: матеріали Національної науково-практичної конференції, 7 листопада 2019 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 18-20.

2. Бруханський Р. Блокчейн vs розподілений реєстр. *Цифрова економіка: тренди та перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 51-53.

3. Фрэнкс Б. Революция в аналитике. Как в эпоху Big Data улучшить ваш бизнес с помощью операционной аналитики. Київ: Альпіна Паблішер, 2018. 320 с.

Помогалова Н.В.,
асистент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки

Полозов М.О.,
студент,
Харківський національний університет радіоелектроніки

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується інтенсивною цифровізацією, що є найважливішим складником усіх процесів суспільного життя. Країни світу уже переходять до принципово нової технологічної, економічної та соціальної реальності. Проте наша країна на сьогодні стикається з деякими проблемами, у зв'язку з чим виникає необхідність у дослідженні основних тенденцій і перспектив розвитку цифрової економіки України.

Проблематика сучасних тенденцій розвитку цифрової економіки досліджувалася в роботах таких учених, як І. Колупаєва, І. Шейко, Д. Буркальцева, Ю. Воробйов, Г. Назарова, В. Руденко та інші.

Цифрова економіка – це економіка, яка функціонує переважно за рахунок використання цифрових технологій, зокрема безготівкових операцій через Інтернет [1].

Важливою характеристикою сучасного етапу господарювання є стрімке збільшення цифрових розривів, що створюють небезпеку дедалі більшого відставання країн, що розвиваються. Це стосується і України. Для будь-якої країни виробничий сектор і підтримка власного технологічного рівня є стратегічно важливим національним завданням для розвитку економіки, сфери послуг і забезпечення зростання доходів і національного добробуту [2].

В останні роки концепція цифрової економіки стала виходити за межі комерційних аспектів. Сьогодні цей вид економічних відносин включає також

використання віртуальних процесів у рамках діяльності великих компаній і корпорацій, соціальних сфер життєдіяльності населення країн, а також впровадження даних процесів у внутрішню роботу урядових організацій, структур і відомств.

У сучасній науковій літературі виділяють такі основні компоненти концепції цифрової економіки:

- підтримуюча інфраструктура (апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі тощо);
- електронний бізнес (ведення господарської діяльності та будь-яких інших бізнес-процесів через комп'ютерні мережі);
- електронна комерція (дистрибуція товарів через Інтернет).

Важливою складовою формування цифрової економіки в Україні є використання можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення інформації та нових знань, а також товарів та послуг, та ефективного обміну ними [3].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку світової економіки важливе місце займає інформатизація суспільства та бізнесу. Цифрова економіка, що використовує цифрові технології, є найпотужнішим впливовим чинником інновацій, конкурентоспроможності та економічного розвитку країни.

Перелік джерел посилання

1. Digital Economy / Oxford: Oxford University Press, 2017. Oxford Dictionary. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/digital_economy
2. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Центр Разумкова. Київ: Видавництво «Заповіт», 2020. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
3. Назарова Г. В., Руденко В. О. Цифрова економіка: етимологія та інституційна структура. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 19 листопада 2021 р. Харків: ФОП Лібуркіна Л.М., 2021. С. 92.

Наукове видання

**СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ:
НАУКА, ІННОВАЦІЇ ТА БІЗНЕС-ОСВІТА**

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції

1 листопада 2022 року
м. Харків, Україна

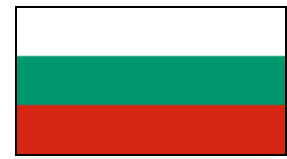
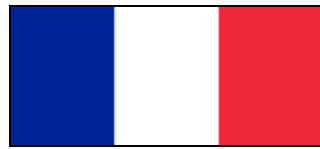
За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора Т.В. Полозової

Редактори:
доктор економічних наук, професор І.В. Колупаєва
кандидат економічних наук, доцент О.В. Мурзабулатова

Файл надано:
Харківський національний університет радіоелектроніки,
Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою,
61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 14,
тел. (057) 702-14-90,
e-mail: sser.conf@gmail.com

Підп. до друку 15.11.2022. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 10,12.
Тираж 100 прим. Ціна договірна.

Віддруковано в типографії ФОП Андреев К.В.
61166, Харків, вул. Богомольця, 9, кв. 50.
Свідоцтво про державну реєстрацію
№ 24800170000045020 від 30.05.2003.
ep.zakaz@gmail.com
тел. 063-993-62-73

Kharkiv National University of Radio Electronics

**Department of Economic Cybernetics and Management
of Economic Security**

**MODERN STRATEGIES OF ECONOMIC DEVELOPMENT:
SCIENCE, INNOVATION AND BUSINESS EDUCATION**

Proceedings of the Conference

III International Scientific and Practical Conference

November 1, 2022

Kharkiv, Ukraine